

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2011

Vlasta Jánská

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi u řidičů MHD

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Olga Doňková

Vypracovala:
Vlasta Jánská

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi u řidičů MHD“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 15.února 2011

.....
Vlasta Jánská

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Olze Doňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Pavlovi za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Vlasta Jánská

Obsah

Úvod	2
1. Pracovní prostředí a jeho vliv na jedince	4
1.1 Pracovní prostředí řidičů MHD	5
2. Vůle	6
2.1 Vymezení a definice	6
2.2 Volní jednání, volní proces	7
2.3 Volní vlastnosti	8
2.4 Volní vlastnosti ve vztahu k povolání řidič MHD	12
2.5 Volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu	14
3. Alkohol	15
3.1 Příčiny užívání alkoholu	15
3.2 Rizika alkoholu v pracovním prostředí	16
4. Vlastní průzkum	18
4.1 Cíle průzkumu a formulace výzkumných otázek	18
4.2 Charakteristika průzkumu	18
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku	19
4.4 Použité metody	19
4.5 Prezentace výsledků	20
4.6 Diskuze	55
4.7 Závěry průzkumu	58
Závěr	61
Resumé	63
Anotace	64
Seznam literatury	65
Přílohy	

Úvod

Tématem mé bakalářské práce se staly volní vlastnosti osobnosti a jejich vliv na užívání alkoholu u řidičů MHD. Domnívám se, že vůle a volní vlastnosti jsou obecně tématem velmi zajímavým a důležitým, byť v psychologii často opomíjeným a to i ve vztahu k užívání alkoholu. Pokud hovoříme o psychologických vlivech na užívání alkoholu, zabýváme se spíše např. temperamentem, motivací. Volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu jsou pak uvedeny až téměř na konci škály vlivů. Pokud se však zaměříme na řidiče MHD, jsou pro ně volní vlastnosti neméně důležité než např. temperament a charakter, neboť volní vlastnosti souvisejí s kvalitou lidského života, a jeho zaměřeností a stanováním si cílů. Pokud na volní vlastnosti správně působíme, můžeme je pozitivně přizpůsobovat k dodržování žádoucích norem a požadavků (tedy můžeme do jisté míry i ovlivnit užití či neužití alkoholu), můžeme díky nim dosáhnout správné úrovně individuální odpovědnosti a zachovat si vlastní svobodu.

Zaměření na řidiče MHD je pak z důvodu mého zaměstnání. Již šestým rokem pracuji v Dopravním podniku města Brna, a.s jako asistentka právního odboru, kde se mj. i nečistka setkávám s řidiči, jejichž pracovní poměr je ukončen právě díky zjištěné hladině alkoholu v krvi. Tato práce mi tedy pomůže nahlédnout do problematiky alkoholu v zaměstnání. Může být rovněž zajímavá i pro podnikového psychologa, který se při výběru vhodných řidičů rovněž volními vlastnostmi zabývá (resp. jsou tyto vlastnosti předmětem psychologického testu). Pro sociální pedagogiku je pak tato práce zajímavá převážně z hlediska prevence nežádoucích jevů a to převážně užívání alkoholu nebo jiných návykových látek. Může posloužit pro lepší obeznámenost s danou tématikou.

Práce je rozčleněna do čtyř základních částí - kapitol, které se dále systematicky člení na jednotlivé podkapitoly. První tři kapitoly jsou rozděleny, jak již sám název práce napovídá, dle jednotlivých tematických okruhů a to na pracovní prostředí (kapitola první). Součástí této kapitoly je rovněž charakteristika povolání řidič MHD. Ve druhé kapitole se pak zabývám vůlí a vysvětlením její podstaty. Nejdůležitější částí této kapitoly, a to i pro poslední čtvrtou část praktickou, je klasifikace volních vlastností a následně pak vyčlenění volních vlastností, které souvisí s povoláním řidič MHD a

užíváním alkoholu. Ve třetí kapitole se pak věnuji problematice alkoholu a sním spojených rizik v pracovním prostředí. Jak jsem se již zmínila součástí mé práce je rovněž část praktická (empirická), ve které se prostřednictvím orientačního průzkumu (metodou dotazníku) pokusím zmapovat, které z volných vlastností a v jaké míře mají vliv na užívání alkoholu u řidičů MHD. Zohledňovat v průzkumu budu rovněž pohlaví, věk, délku praxe a také to jak často dotazovaní respondenti pijí alkohol.

Cílem mé práce tedy bude zmapovat, zda volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu u řidičů MHD hrají výraznou roli, popř. v jaké míře vybrané volní vlastnosti ovlivňují užívání alkoholu u řidičů MHD a zda zvolená kritéria (pohlaví, věk, délka praxe, množství alkoholu) na volní vlastnosti a s nimi spojené užívání alkoholu u řidičů MHD rovněž působí.

1. Pracovní prostředí a jeho vliv na jedince

Není pochyb o tom, že každé prostředí více či méně poznamenává a ovlivňuje jedince nebo skupinu. Člověk nemůže žít mimo prostředí přírodní ale v žádném případě ani mimo prostředí sociální tj. bez sociálních kontaktů. Působení prostředí může být pozitivní nebo negativní tzn. že může jednání člověka podpořit nebo naopak být mu překážkou, dále může jednání přímo formovat a nebo může mít signalizační funkci. Vlivy prostředí mohou silně ovlivňovat jak charakter jedince, tak i jeho hodnotové ideály.

Prostředí můžeme rozlišit na různé druhy podle mnohých kritérií. Pro moji práci je stěžejní rozdělení prostředí podle povahy realizované činnosti v daném prostoru a to na prostředí obytné, rekreační a zvláště pak pracovní a proto se jím budu zabývat podrobněji. (Kraus, 2001)

Práce doprovází lidstvo v celém jeho vývoji. Již předchůdci dnešního člověka si prostředí přizpůsobovali tím, že vyráběli nástroje a tím se postupně vyčlenili z živočišné říše. Práce se tak stala prvotním způsobem lidské činnosti a má tedy stěžejní význam pro utváření lidské bytosti. Jedinec se díky práci zdokonaluje, zhodnocuje vlastní získané schopnosti, formuje se jeho charakter, začleňuje se do společnosti. Práce rovněž naplňuje osobní život člověka (Růžička, 1972).

Práce v dnešním pojetí tedy znamená..., základní lidskou činnost, kterou člověk pozměňuje své okolí (přírodu i společnost) i sebe sama, své duševno, svou osobnost, která zase zpětně ovlivňuje průběh pracovní činnosti. Práce je uvědomělá činnost zaměřená na utváření hmotných a duchovních hodnot. Vytváří svět kultury a přetváří přírodu“ (Kohoutek, 2002, s. 324).

Lze tedy říci, že práce je základní přirozenou podmínkou našeho života a celé společnosti. Jejím vlivem se člověk stal člověkem a pod jejím vlivem se dále rozvíjí. Neméně důležitý je i význam práce jako zdroj obživy.

Prací však nerozumíme pouze bezprostředně vykonávanou pracovní činnost. Do pojmu práce můžeme rovněž zařadit např. pracovní zaměřenost, přípravu pro práci, pracovní prostředí atd. (Kohoutek, 2002).

„Pracovní prostředí je souhrn materiálních a společenských podmínek pracovního procesu“ (Kohoutek, 2002, s. 325). K *materiálním podmínkám* patří, např. prostorové, strojní vybavení pracovišť, hygiena, vhodná teplota, ventilace, čistota, hluk atd.

K společenským (sociálním) podmínkám pak můžeme přiřadit motivaci, uspokojení z práce, vztahy v pracovní skupině, typ řízení atd. Všechny výše uvedené faktory pracovního prostředí mají vliv na zdraví, psychologický dopad na psychiku, na pracovní výkon člověka a celkovou pracovní pohodu (Kohoutek, 2002).

Kromě různých typů působících faktorů rozlišujeme také různé typy pracovního prostředí, které od sebe oddělují typy osobnosti pracovníků. Např. J.L. Holland (in Kohoutek, 2002) rozdělil ve své teorii pracovní prostředí na tyto typy:

- motorické prostředí – lidé, kteří preferují tento typ orientace, se zaměřují spíše na práce, které vyžadují fyzickou sílu, obratnost, řeší raději konkrétní, jasně definované úkoly, které mají svá předem daná řešení, než aby o nich přemýšleli. Patří sem např. zemědělství pracovníci, strojníci, letci, řidiči, maséři, opraváři, zedníci, topenáři atd.
- podpůrné prostředí - lidé tohoto typu vykonávají povolání jako je např. učitelé, poradci, sociální pracovníci, diplomaté – z těchto druhů profesí je tedy patrné, že se jedná o role učitelské, terapeutické. Zatímco předchozí prostředí bylo označováno spíše za mužské, podpůrné prostředí svědčí spíše zodpovědným, sociálně orientovaným ženám.
- konformní prostředí – lidé toho typu upřednostňují přesně definované, administrativní a podřízené činnosti, řídí se pravidly a mají nadměrnou sebekontrolu, k takovýmto profesem můžeme přiřadit např. projektanta ve stavebnictví, účetní, sekretářka.
- estetické prostředí – patří sem hudebníci, výtvarníci, sochaři, malíři spisovatelé. Jsou to lidé, kteří se sebevyjadřují prostřednictvím umění. Jsou fyzicky obratní.
- intelektuální prostředí – tito lidé úkoly promýšlí víc, než že by je přímo řešili v praxi, milují nejasné, obtížné problémy, které je vyzývají k jejich řešení. Příliš nevyhledávají společnost jiných lidí. Mezi tyto profese patří např. matematici, chemici, fyzici, biologové atd.

1.1 Pracovní prostředí řidičů MHD

Práce řidiče v hromadné dopravě patří k těm náročnějším povoláním. Nároky spjaté s řízením vozidla se u profesionálních řidičů výrazně liší od nároků na „soukromou“ osobu řídící osobní auto. Pracovním prostředím pro řidiče MHD je dopravní prostředek, který řídí a dopravní prostředí, které ho obklopuje. Mezi specifika práce řidiče MHD

patří především to, že je při své práci zodpovědný za životy desítek osob ve voze a samozřejmě také skutečnost, že prakticky celou svou pracovní dobu tráví řízením vozu, činností náročnou nejen z hlediska pozornosti, úsudku a rozhodování, ale i z pohledu emocionálně-sociálního. K dalším specifikům práce řidiče MHD patří to, že je při jejich práci provázejí vibrace a hluky s poměrně vysokou intenzitou a frekvencí. Zároveň se však řidiči musejí vyrovnávat s jednotvárným působením podnětů, a také s nepravidelností režimu a odpočinku během směny i s nepravidelností směny, služeb, spánku a volného času. Mezi další zvláštnosti práce řidiče MHD můžeme řadit např. i práci při extrémních teplotách, hlavně v letních horkých dnech (Hamerníková, 2010).

2. Vůle

2.1. Vymezení a definice

Lidská činnost je řízena různými typy reakcí. Nejedná-li se o reakce nepodmíněně reflexní, instinktivní (mrknutí) nebo impulzivní (vztek) či nemotivované popř. o zvyky, návyky, zautomatizované činnosti, pak se zpravidla jedná o činnosti volní, úmyslné (Balcar, 1983).

Vůle je pojmem mnohoznačným, záleží, z jakého oboru na ni nahlížíme. Podle slovníku spisovné češtiny je vůle... „schopnost jednat podle svého úmyslu, schopnost rozhodnout se, chtít; snaha o dosažení nějakého cíle...“ (Švancara, 2003, s. 119).

Nejblíže tomuto pojetí vůle se dle mého názoru přiblížil ve své knize Smékal (2004), který chápal vůli jako:

volbu mezi nabízeným řešením a výběrem řešení, které volíme dle svých upřednostňovaných kritérií,

snahu o dosažení určitého cíle - tedy ne přímo volba mezi návrhy, ale vlastní cílevědomost a snaha dosáhnout zvoleného cíle,

výsledek rozhodování jako vyjádření vlastní vůle popř. jako svobodu vlastního jednání.

Vůlí a jejím rozsáhlým pojetím se ve své knize zabývá rovněž Novák (2009), který ji vysvětluje jako:

- samostatný akt, prostřednictvím něhož je jednání vedeno směrem k určitému cíli
- volní vlastností osobnosti v určitém množství a rozsahu
- sílu osobnosti, která odolává náporu pudů

- návod pro sebe sama, jak dojít k vytyčenému cíli
- duchovní složku lidského jednání
- komplexní regulaci chování (úvahy o cílech, prostředcích a důsledcích)
- schopnost zaujmout vlastní stanovisko, hodnocení (svobodná vůle)
- vědomé chtění, sebeovládání, sebeprosazování, autoregulace.

Definice vůle je možné v literatuře najít celou řadu, neboť vůle je předmětem bádání ve filozofii, teologii, pedagogice nebo např. v právu. Pro tuto práci však vůli chápeme jako pojem patřící do psychologie osobnosti. Následující dvě definice jsou tedy definicemi z psychologického hlediska:

„Vůle je psychický proces, který se projevuje uvědomělým jednáním a činy člověka, zaměřenými k dosažení stanovených cílů“ (Kornilov, 1952, s. 6).

„Vůle je naučený komplex schopností, vlastností a dovedností, který umožňuje člověku, aby podle osobních záměrů cílevědomě řídil svou duševní činnost“ (Brihcín, 1999, s. 138).

2.2. Volní jednání, volní proces

Volní jednání je plně vědomé, ovlivněné vlastní volbou cíle (tzn. je cílevědomé) a úkonem k němu směřujícím. Volní jednání se u člověka zformovalo v práci.

Volní jednání je uskutečňováno prostřednictvím volních procesů, je jejich poslední realizační fází. Volní proces je pak to, co se děje mezi poznáním a jednáním, mezi představou o cíli a jeho uskutečněním (Brihcín, 1999).

Volní proces obecně můžeme rozdělit na dvě fáze: fázi rozhodovací a realizační. Podíváme-li se na volní proces podrobněji, zjistíme, že zahrnuje tyto fáze:

1. fantazijní uvědomění si blíže nespecifikované potřeby
2. konkretizace 1. fáze, výběr a redukce cílů
3. volba prostředků k dosažení cíle – je nezbytnou podmínkou pro úspěšnou realizaci, v této fázi jedinec uplatňuje inteligenci, vědomosti, dovednosti, sebedůvěru, odhad vlastních sil, tvůrčí schopnosti,

4. rozhodnutí (např. „Já chci“) – vzniká spojením přání a snahy dosáhnout cíle. Přijetí závazného rozhodnutí je již součástí volního jednání člověka. Toto jednání vychází z vnitřních či vnějších pohnutek a je doprovázeno více či méně pocíťovanými emočními stavy. Člověk při něm hodnotí výchozí situaci, vědomě reflektuje informace přicházející z vnitřního a vnějšího prostředí, může přitom vycházet z předchozích osobních zkušeností či vzpomínek na vlastní jednání za podobných okolností. Předvídá možná rizika a důsledky svého jednání. Při fázi rozhodovací se uplatňují volní vlastnosti jako rozvážnost, odvaha, rozhodnost, ráznost, iniciativnost, činorodost nebo pružnost vůle
5. vlastní volní jednání směřující k cíli, jedná se o stav, kdy je jedinec připravený za své budoucí chování převzít odpovědnost. Předpokladem volního jednání je možnost volby. Člověk si uvědomuje, co v dané situaci může udělat a jaké má alternativy. Tyto alternativy posuzuje z hlediska budoucího dopadu na svůj život, na život druhých a s ohledem na hodnoty a normy, které uznává on sám a které uznává jeho sociální okolí. V předpokládaném jednání se snaží pochopit jeho smysl a význam.
V této fázi se uplatňují volní vlastnosti jako je sebeovládání, sebekontrola, vytrvalost.

(Brichcín, 1999, Čačka, 1997, Vágnerová, 2007)

2.3. Volní vlastnosti

Vymezení a definice

Lidská vůle se vyznačuje různými vlastnostmi, které jsou součástí lidské psychiky a osobnosti. Tyto vlastnosti vůle tzv. volní vlastnosti ovlivňují způsob řízení psychické činnosti, vstupují do hry při interakci člověka s prostředím a jsou pozorovatelné v jeho činnosti a sociálním styku s ostatními. Souvisejí s dalšími psychickými vlastnostmi, procesy a stavy, projevují se v chování jedince i v jeho postojích (Brichcín, 1999).

„Volní vlastnosti tedy můžeme definovat jako strukturálně – funkční a obsahově – vztahové charakteristiky lidské psychiky, které relativně stálým způsobem spoluurčují průběh volních procesů a projevují se v individuálně příznačných rysech činnosti i v individuálně typických zvláštnotech sociálního styku.“ (Brichcín, 1999, s. 148)

K objasnění výše citované definice lze uvést, že mezi ty vlastnosti, které se vyznačují strukturálně – funkční zvláštností CNS patří např. odolnost, uměřenost, rozvážnost. Jiné volní vlastnosti zase nejde objasnit bez pochopení obsahově – vztahového zaměření osobnosti, která je nositelem těchto volních vlastností, jako je např. nezávislost, sebekritičnost, odpovědnost)

Klasifikace

Nejlépe dle mého názoru klasifikuje volní vlastnosti ve své knize Brichcín (1999), který je rozdělil dle obsahu. Každá z níže uvedených vlastností osobnosti je pro přehlednost vyjádřena ve svém kladném smyslu avšak obsahuje i svůj opak, který však nemusí vždy znamenat absenci charakteristických rysů, ale může se také jednat o extrémní míru daných rysů např. důkladnost - puntičkářství atd.

V této kapitole uvedu výčet volních vlastností a jejich stručnou charakteristiku tak, jak je popsal Brichcín (1999).

Iniciace činnosti:

- Iniciativa – aktivní, spontánní popud či podnět k nové či další činnosti, schopnost vytvářet nové představy
- Ochota - dobrovolná akceptace úkolů zadávaných jinými lidmi, schopnost pochopit smysl a význam těchto úkolů, odhodlání splnit zadaný úkol co nejlépe. (Brichcín, 1999)

Plánování průběhu činnosti:

- Nezávislost – hodnocení situace dle vlastní orientace, pocitů, zkušeností, hodnocení bez cizího působení, volnost v rozhodování, jednání.
- Předvídavost – tzv. „vidění a myšlení dopředu“, odhad budoucí změny prostředí dle vlastní minulé zkušenosti, schopnost včas vytvořit plán pro řešení budoucí situace.
- Opatrnost – odhalování možných komplikací a problémů již ve fázi plánování činností, zařazení možných komplikací do plánování.

(Brichcín, 1999)

Příprava vnějších podmínek a vnitřních předpokladů:

- Samostatnost – „schopnost připravovat potřebné vnější podmínky a vnitřní předpoklady pro chystanou činnost pokud možno bez využívání a zatěžování jiných lidí (vlastním přičiněním).“ (Brichcín, 1999, s. 154)
- Důkladnost – „tendence připravovat v širokém rozsahu, systematicky a do přiměřených podrobností jak vnější podmínky, tak i vnitřní předpoklady, které jsou důležité pro realizaci prováděných operací.“ (Brichcín, 1999, s.154)

Organizování řídicích a prováděcích složek (sebeorganizace):

- Sebekontrola – schopnost aktivně modifikovat své chování v žádoucím směru. Zahrnuje potlačování okamžitých pudů, potlačování impulzivnosti, zvládnání složitých sociálních situací (Nešpor, 1999).
- Akceschopnost – „schopnost dobře organizovat, aktivizovat a využít své vnitřní předpoklady, potřebné k provedení činnosti. Schopnost rozpracovat obecné plány činnosti do konkrétních programů. Schopnost dobře připravit vzájemnou návaznost a časovou posloupnost řídicích i prováděcích operací.“ (Brichcín, 1999, s. 154)

Styk s vnějším a vnitřním prostředím:

- Odolnost – elastická nezdolnost či nezlomnost. Schopnost snášet působení vnějších i vnitřních vlivů (např. únava, lákání, zlovyky) a schopnost získat zpět síly, zotavit se, vrátit se a dobře jednat (Brichcín, 1999).
- Uměřenost – (mírnost) – zachování vnitřní rovnováhy a na základě toho pak schopnost adekvátního hodnocení vlastních vnějších a vnitřních projevů a stavů. Tato schopnost slouží pro optimální realizaci vykonávané činnosti (Brichcín, 1999).
- Podnikavost – správná volba forem, postupů, metod, způsobů vlastního jednání, schopnost výběru dostupných možností a zdrojů, umění přizpůsobit podmínky, aby se staly efektivní pro cílevědomé působení (Brichcín, 1999).

Komplexní zpracování informací a rozhodování:

- Rozvážnost - obezřetnost, schopnost promýšlet si věci předem, nejednat ukvapeně a zbrkle, ale až po zpracování a vyhodnocení dostupných informací a zvážení možných řešení (Novák, 2009).

- Odvážnost – schopnost rozhodnout se a jednat v nejasných, neznámých, nejistých a ohrožujících situacích pod vlivem emočního tlaku (např. strach o zdraví) a současně schopnost přijmout rizika, které z těchto situací plynou (Brihcín, 1999).
- Rozhodnost – schopnost změnit v obtížných podmínkách rozhodnutí v uskutečňování činnosti a to rychle, bez váhání, ale uváženě (Kohoutek, 2002).

Komunikace mezi řídicími složkami:

- Uvědomělost – uvědomělý člověk ví nejen co bude dělat, ale také proč to bude dělat. Poznává, jaký má význam a smysl činnosti, které se má věnovat a také co mu přinese výsledek této činnosti (Brihcín, 1999).
- Zásadovost – nezlomnost. Schopnost dodržovat normy, pravidla, ideály, které si člověk v průběhu socializace osvojil (Brihcín, 1999).

Koordinace součinnosti řídicích složek:

- Cílevědomost - vlastnost, která člověku umožňuje zaměřit se na určitý cíl a podřídit tomu své jednání natolik, aby jej dosáhl (Novák, 2009).
- Snaživost – znamená snahu aktualizovat schopnosti, znalosti, dovednosti, zkušenosti tak, aby byl schopen zvládat nároky, vykonávat věci dobře a rozvíjet dovednosti potřebné pro zvládnutí problémů (Brihcín, 1999).

Regulování aktivit prováděcích složek:

- Energičnost (ráznost) – „...schopnost vyvinout v krátkém časovém úseku značné – někdy maximální – volní úsilí: k doplnění vlivu motivace, k vyrovnání poklesu úrovně aktivace, k zajištění koncentrace sil pro dosažení cílového efektu nebo při intenzivním odolávání překážek na cestě k cíli.“ (Brihcín, 1999, s. 156)
- Pečlivost – schopnost provádět své úkoly dokonale a bez chyb někdy i na úkor rychlosti postupu, jde tedy o kvalitu prováděného úkolu nikoli o kvantitu. (Brihcín, 1999)

Kontrola plnění úkolu (cíle) a zpřesňování plánů:

- Vytrvalost – „schopnost dovádět rozhodnutí do konce, dosahovat stanoveného cíle překonáváním dílčích neúspěchů, překážek a obtíží (např. únava, strach)“.
(Kohoutek, 2002, s. 84)
- Pružnost – znamená, měnit co je neměnitelné. Jde o schopnost pohotově přizpůsobit své jednání, prožívání a myšlení změnám situace a po vyrovnání odchylek pak obnovovat hlavní zaměření činnosti (Brihcín, 1999).

Cílové zhodnocení průběhu a výsledků činnosti:

- Sebekritičnost – schopnost nacházet v průběhu a výsledcích vlastní činnosti nepřesnosti, chyby nedostatky. Sebekritičnost je tak znakem zdravě formované a vyspělé osobnosti, znající své schopnosti a možnosti, mající reálné ambice, vytyčující si přiměřené cíle a zodpovědně plnící přijaté úkoly. (Nakonečný, 1995)
- Odpovědnost – pohotovost jednat podle požadavků a norem, mající charakter povinnosti. Jde rovněž o schopnost řídit se vlastním svědomím a plnit své morální závazky. Odpovědný jedinec chápe souvislost svého jednání a jeho důsledků. Cítí se zodpovědný za dosažený výsledek a plní své povinnosti vyplývající z výsledku jednání (Hartl, 2000).

2.4. Volní vlastnosti ve vztahu k povolání řidič MHD

Význam dopravy v důsledku jejího rozvoje v posledních letech neustále narůstá a znamená v konečném důsledku, vytvoření náročného a vysoce stresujícího prostředí pro účastníky silničního provozu. Pro všechny, kteří se v tomto náročném prostředí musí pohybovat v rámci svých denních povinností, to znamená být dobře připraven na všechny situace, které dopravní provoz vytváří. Řízení vozidla je obecně považováno zejména z hlediska kognitivních procesů, jako je vnímání, rozhodování a zpracování informací za poměrně náročnou činnost (Hamerníková, 2010).

Aby se člověk mohl stát řidičem z povolání, měl by být: vyrovnaný, emocionálně stabilní (bez nečekaných změn nálad), přizpůsobivý všem neočekávaným situacím, schopný se dobře ovládat, nebyť agresivní, neoplácet agresivitu stejným jednáním, svědomitý, spolehlivý, přiměřeně sebejistý, měl by umět myslet i na ostatní účastníky provozu (a to převážně na cestující, které veze), předvídavý. Dále je nutná zdravotní a

duševní způsobilost, která se posuzuje při dopravně psychologickém vyšetření u psychologa. Důležité je při řízení rovněž pozorné vnímání, bdělost, pozornost, sebekontrola, adekvátní reakce, myšlení, paměť. Každý řidič musí mít potřebné dovednosti, schopnosti, znalosti, zkušenosti a také morální vlastnosti jako je např. sebekázeň, ochota pomoci druhým, ohleduplnost, slušnost (Hamerníková, 2010).

K neméně důležitým vlastnostem, které by neměly žádnému řidiči chybět, jsou rovněž adekvátní volní vlastnosti. Za jednu z nejvýznamnějších určitě můžeme považovat předvídavost, opatrnost. V dopravě se touto vlastností myslí schopnost řidiče správně a včas vyhodnotit informace z provozu a odhadnout vývoj budoucí dopravní situace, díky níž mohou řidiči předcházet možným obtížím ještě dříve, než do nich přijedou. Jedná se o tzv. kooperativní způsob řízení. K dobré předvídavosti přispívají předchozí zkušenosti a řidičská praxe (Hamerníková, 2010).

S předvídavostí velice úzce souvisí rozhodnost, která je rovněž z velké míry ovlivněna předchozí zkušeností. Správně se v dopravě rozhodnout znamená, vybrat z množství dostupných informací (podnětů) ty nejdůležitější, správně a rychle je vyhodnotit, a na základě nich pak jednat (Štikar, 2003).

Další neméně důležitou volní vlastností je dle mého názoru odpovědnost. Mezi specifika práce řidiče MHD patří především to, že ve vozidle není sám a že svoji práci musí vykonávat s ohledem a vědomím faktu, že je zodpovědný za životy desítek osob ve voze a že chyba v jeho rozhodnutí může být nenapravitelná a může vést až k tragickým důsledkům. Řidiči se při své práci potýkají se zodpovědností nejen morální ale rovněž materiální, kdy současně za cestující nesou dle příslušných zákonů zodpovědnost i za vůz který řídí, resp. odpovídají za škodu, kterou svým jednáním způsobí. Pro představu uvádím např. cenu nové tramvaje, která se dnes pohybuje okolo 40 miliónu korun.

Pokud jsem se zmínila o rozhodnosti, musím jako „protiklad“ uvést i rozvážnost. Řidiči se denně dostávají do styku s lidmi. Dost často může dojít i ke vzájemnému konfliktu. V takových situacích musí být řidiči rozvážní a neměli by se situací nechat vyprovokovat k neuváženému jednání, měli by se umět dobře kontrolovat (sebekontrola, uměřenost)

K MHD by rozhodně měla patřit i ochota a snaživost řidičů pomáhat cestujícím, poskytnout jim potřebné informace.

2.5. Volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu

Užívání alkoholu v souvislosti s jednotlivými volními vlastnostmi není v literatuře příliš rozšířené téma. Alkohol je ponejvíce dáván do souvislosti s vůlí jako celkem. Velkou roli v užívání alkoholu pak hraje silná a slabá vůle.

Podstatou vůle je schopnost sebeovládání. To znamená, že pokud se člověk má podřizovat nějakým pravidlům, musí vlastnit schopnost umět se omezovat. A k tomu, aby se mohl omezovat, je zapotřebí silná vůle. Jedině dostatečnou vůlí se člověk dokáže ovládat k tomu, aby se choval a jednal ukázněně. Ne každý ovšem má takovou schopnost. Již od malička je tedy nutné učit se schopnosti sebeovládání, tzn. kontrolovat sám sebe, svoje chování, jednání, emoce. Jedině tak si člověk může vůli vypěstovat, vycvičit nebo posílit. Prostřednictvím vůle potom dokážeme v nejrůznějších situacích ovlivňovat naše pocity, náladu, strach, vztek, smutek, únavu. Mít silnou vůli je v podstatě umění, protože člověk si pak dovede odříci to, co je v dané chvíli třeba (např. alkohol před pracovní směnou) (Kohoutek, 2002).

V této části kapitoly se pokusím vyčlenit jednotlivé volní vlastnosti (tak jak je rozdělil Brichtcín, 1999), které dle mého názoru mají vliv na užívání alkoholu.

K vlastnosti, která ovlivňuje užívání alkoholu, určitě patří iniciativa. Člověk, který je schopen aktivně přistupovat k novým činnostem, vytvářet nové představy, je schopen zabavit se rozličnými aktivitami než je pouze pití alkoholu. Další neméně důležité vlastností jsou nezávislost a samostatnost. Člověk, který má svůj názor, se nenechá snadno ovlivnit druhými a svěst k pití alkoholu, pokud on sám nebude chtít.

S nadměrným pitím alkoholu rovněž souvisí následné „kocoviny“. Předvídavý, opatrný člověk z obavy před možnými nepříjemnými prožitky bude své pití rovněž více kontrolovat.

Velice důležité volní vlastností, které pozitivně ovlivňují nepřiměřené užívání alkoholu, jsou dle mého názoru jednoznačně sebekontrola, odolnost a sebekritičnost. Jedině člověk, který dokáže přizpůsobovat a kontrolovat svoje jednání, najít a napravit svoje chyby, je schopen vyhodnotit, kdy je požití alkoholu žádoucí a kdy naopak.

Dobře a v klidu (rozvážnost, mírnost) si promyslet, zda je situace vhodná k tomu, abych užil alkohol a na základě toho se pak správně rozhodl, je jistě další předpoklad mít pití alkoholu pod kontrolou.

Být nezlomný, mít své zásady a uvědomovat si proč piji popř. nepiji (zásadovost, uvědomělost, vytrvalost) je jedna z cest, jak být ve vztahu k užívání alkoholu zodpovědný, tzn. jak se řídit vlastním svědomím a vědomím a jak jednat abych neporušil povinnosti, které mi z mého jednání vyplývají.

3. Alkohol

Vzhledem k tomu, že tato práce pojednává o užívání alkoholu u řidičů MHD, uvedu v této kapitole, co to vlastně alkohol je, jaké jsou příčiny užívání alkoholu a jaká jsou rizika užívání alkoholu na pracovišti.

Název alkohol pochází z arabského slova al-ka-hal, což je označení pro zvláštní, jemnou látku. To čemu jsme zvyklí říkat alkohol, se ve skutečnosti nazývá etanol neboli etylalkohol. Alkohol je opojná látka vzniklá kvašením nejrůznějších druhů převážně ovoce nebo obilovin. Alkohol je u nás považován za legální návykovou látku. Společně s tabákem je však veřejností nejvíce podceňovaná. Alkohol má mnohá využití v různých odvětvích průmyslu. Nejvíce se používá v potravinářském průmyslu (pivo, víno, tvrdý alkohol), dále pak se používá i jako příměs do biopaliv (převážně pohonných hmot). Své nachází alkohol rovněž také při výrobě léčiv (Šedivý, 1988).

3.1 Příčiny užívání alkoholu

Důvodů proč lidé konzumují alkohol, je celá řada. Obecně však lze říci, že alkohol lidstvo provází již tisíciletí a do budoucna ho provázet jistě bude i nadále. Stal se součástí naší kultury a je společností tolerován. Slouží ke zpříjemnění společenských událostí, schůzí. Večírků. V rodinném kruhu, mezi přáteli pak alkohol pomáhá zlepšovat sociální kontakty a dává tak pocit sounáležitosti. Alkohol se stal rituálem při mnohých příležitostech a lidé si bez těchto rituálů konkrétní situace představit (např. na Silvestra se otvírá láhev šampaňského, šampaňským se rovněž oslavuje vítězství při sportovním utkání. Jedním z důvodů, proč lidé pijí alkohol je tedy tzv. společenské pití, které však musí být v rozumné míře. Z historie i současnosti jsou známy případy pití alkoholu z rituálních nebo náboženských důvodů. Mnoho lidí konzumuje alkohol díky

svým účinkům, které má alkohol na jejich tělo. Zvyšuje sebevědomí, dodává pocit sebejistoty, uvolňuje napětí, v některých případech může zlepšovat náladu (Snel, 2000).

Příčiny užívání alkoholu v pracovním prostředí

K faktorům, které zvyšují riziko v některých profesích patří: prokonzumní atmosféra na pracovišti, stres, chronická únava, dostupnost alkoholu v pracovním prostředí, odcizenost nedostatečný dohled, vystavování fyzické nebo slovní agresi, trojsměnný provoz, neexistence soustavných preventivních programů, nepřítomnost jasných a prosazovaných pravidel (www.drnespor.eu)

3.2 Rizika alkoholu v pracovním prostředí

Na přítomnost alkoholu u pracujících lidí můžeme usuzovat z informujících příznaků. Čím více informujících známek u člověka rozeznáme, tím je následně riziko škody v pracovním prostředí větší. Neznamená to ale, pokud výše uvedené známky nejsou patrné, že člověk není pod vlivem alkoholu. Alkoholové selhání totiž může potkat i jinak velice spolehlivého zaměstnance. Alkohol v pracovním prostředí se tedy může projevat přítomností těchto příznaků:

- Příznaky týkající se alkoholu – alkohol v dechu, pozitivní zkouška na alkohol, přistižení přímo při pití aj.
- Psychické příznaky – ospalost, kocovina, zvýšená podrážděnost a nervozita, nevrlost, popudlivost, zhoršení paměti rozhodování, soustředění, pozornosti, delší reakční dobou, deprese, lítostivost.
- Fyzické příznaky – zhoršení pohybové koordinace, špatná výslovnost, třes, žaludeční obtíže, bolesti hlavy.
- Sociální příznaky – odkládání vyřizování záležitostí, méně vyrovnané, křečovitě pracovní tempo, zanedbávání detailů v práci, chyby v práci, přecitlivělost na názory o pití, vyhýbání se nadřízeným, spolupracovníkům, oslabení zábran, konflikty s okolím (popř. slovní či fyzická agrese), pozdní příchody, absence, menší péče o zevnějšek
(Skála, 1986, www.drnespor.eu)

Rizika alkoholu v pracovním prostředí

- Nižší produktivita práce – z výzkumů bylo prokázáno, že na nižší pracovní výkonnost připadá největší podíl škod, které alkohol na pracovišti způsobuje. Existují také tzv. skryté škody působené alkoholem na pracovišti (např. nižší výkonnost pracovníků v kocovině, nemocnost jejich rodinných příslušníků, kteří jsou vystaveni chronickému stresu, nižší péče o vlastní zdraví).
- Ukončení pracovního poměru – např. řidiči MHD - v případě, že je u řidiče ve službě zjištěna jakákoli hladina alkoholu v krvi, je s ním okamžitě rozvázáán pracovní poměr.
- Úrazy - člověk, který je pod vlivem alkoholu je méně pozorný, nesoustředěný a hrozí mu tak větší riziko vzniku úrazu.
- Násilné konflikty v pracovním prostředí.
- Ohrožení dalších osob – toto riziko se týká převážně pracovníků v dopravě, ve zdravotnictví, bezpečnostních složkách apod.
- Poškození majetku a ekonomických zájmů zaměstnavatele . k tomu může docházet přímo (např. poškození nějakého zařízení) i nepřímo (např. chybná strategická rozhodnutí pracovníka nebo ztráta důvěry zákazníka).
- Trestná činnost - zneužívání alkoholu zvyšuje riziko násilné i majetkové kriminality v pracovním prostředí.

(www.drnespor.eu)

Empirická část

4. Vlastní průzkum

4.1 Cíle průzkumu a formulace výzkumných otázek

Hlavní výzkumné otázky jsem formulovala následovně:

„Hrají vybrané volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu u řidičů MHD výraznou roli?“

„V jaké míře ovlivňují vybrané volní vlastnosti užívání alkoholu u řidičů MHD?“

Dílejší výzkumné otázky jsou pak následující:

- Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv pohlaví řidičů MHD?
- Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv věk řidičů MHD?
- Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv délka praxe řidičů MHD?
- Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv množství alkoholu, jak často pijí alkohol řidiči MHD?

4.2 Charakteristika průzkumu

Vzhledem k tomu, že téma mojí práce „užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi“ je obecně velmi málo zmiňované a výzkumy na toto téma nebo téma příbuzné jsem z dostupných zdrojů nedohledala, rozhodla jsem se pro mapující (orientační) průzkum neboli sondáž.

Jeho hlavním cílem je zorientovat se v zcela nové problematice, k níž nemáme dostatek vhodných informací z odborné či jiné literatury, porozumět danému problému, nahlédnout do problematiky, která nás zajímá. Nemáme rovněž jasno o proměnných, jejichž souvislosti by bylo potřeba sledovat (Ferjenčík, 2010, Mikšík, 1986).

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Vlastní průzkum jsem provedla v DPMB, a.s., kde rovněž pracuji. Ve spolupráci s oddělením vzdělávání jsem dotazníky rozdala respondentům na kurzech pravidelného proškolení řidičů. Celkem bylo dotázáno více jak 100 řidičů a řidiček autobusů, tramvají a trolejbusů DPMB, a.s. Dotazníků, které byly vráceny a obsahovaly požadovaná data, bylo celkem 87, z nichž 3 respondenti byli abstinenti. Tyto 3 dotazníky jsem dále do průzkumu vzhledem k tématu práce nezařadila a pracovala tedy s počtem dotazníků 84. Výzkumný vzorek byl tvořen 11 ženami a 73 muži. Nejvíce mužů a žen bylo ve věku od 41 do 55 let (30) nejméně pak ve věku do 30 let (12). Co se týká délky praxe, nejvíce respondentů bylo v kategorii praxe nad 15 let (46). Nejméně zastoupena pak byla kategorie praxe do 2 let (6). Dotazovaní řidiči pak ponejvíce pijí alkohol 1 – 2 x týdně (41). Těch co pijí denně, byli pouze 3.

Tabulka č. 1 - Demografické údaje					
pohlaví	ženy	muži			celkem
	11	73			84
věk	do 30 let	31 - 40 let	41 - 55 let	nad 55 let	
	12	24	30	18	84
délka praxe	do 2 let	3 - 10 let	11 - 15 let	nad 15 let	
	6	25	7	46	84
pítí alkoholu	1 - 3x ročně	1 - 3x měsíčně	1 - 2 týdně	denně	
	12	28	41	3	84

4.4 Použité metody

V rámci svého průzkumu jsem použila metodu dotazníkovou s uzavřenými otázkami. Důvodů pro použití metody dotazníku bylo hned několik. Prvním bylo zachování anonymity respondentů. Dále pak bylo důvodem rovněž množství dotazovaných respondentů, které nebylo možné v relativně krátkém čase jednotlivě zastihnout. Je mi zřejmé, že vypovídací hodnota průzkumu může být výběrem dotazníkové metody snížena tím, že někteří řidiči budou např. ze strachu, že jejich dotazník bude předložen vedoucímu (i když je anonymní), odpovídat jinak, než by ve skutečnosti jednali. Ale z nabízených variant se mi dotazníková metoda pro tento typ průzkumu zdála i tak nejvhodnější. Např. pozorování není v této situaci možné, protože při zjištění alkoholu, je řidič okamžitě propuštěn.

Při přípravě dotazníku jsem si nejprve dle teoretické části vyčlenila volní vlastnosti, které dle mého názoru mají vliv na užívání alkoholu u řidičů MHD. Jsou jimi: **předvídavost, opatrnost, sebekontrola, odolnost, rozvážnost, uvědomělost, zásadovost, odpovědnost, nezávislost, odvážnost, uměřenost, pružnost, sebekritičnost.** Poté jsem ke každé zvolené volní vlastnosti vytvořila otázky a odpovědi (viz příloha č. 1), které přítomnost volních vlastností v nějaké míře ve vztahu k užívání alkoholu měly potvrdit či naopak. Dotazovaným respondentům jsem rozdala k vyplnění dotazník pouze s otázkami bez přiřazení k jednotlivým volním vlastnostem (viz příloha č.2). Při vyhodnocování jsem každou ze zvolených volních vlastností hodnotila dle výzkumných otázek, resp. dle kritérií (všichni respondenti, pohlaví, věk, délka praxe, množství alkoholu).

4.5. Prezentace výsledků

V této kapitole, jak její název sám napovídá, se pokusím prezentovat data získaná vyhodnocením dotazníků. Výsledky jsou rozděleny dle jednotlivých kritérií (proměnných) a současně dle jednotlivých zvolených volních vlastností. V první části této kapitoly resp. v prezentaci výsledků dle 1. kritéria jsou uvedeny otázky a odpovědi k jednotlivým volním vlastnostem. Odpověď, která volní vlastnost potvrzuje je označena červeně. V dalších kritériích jsou z důvodů lepší přehlednosti již uvedeny pouze grafy s výslednými hodnotami a následné celkové procentuelní vyjádření, neboť otázky a odpovědi zůstávají stále stejné bez ohledu na zvolené kritérium. Konečné hodnoty uvedené v % na konci každé volní vlastnosti jsou vypočteny jako aritmetický průměr všech odpovědí potvrzujících danou vlastnost v každém jednotlivém kritériu převedené na procenta.

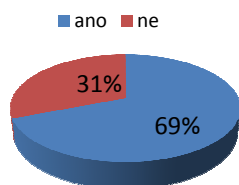
1. Kriterium – VŠICHNI RESPONDENTI

PŘEDVÍDAVOST

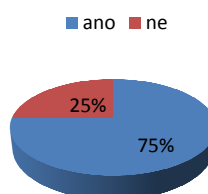
- 1) **Ovlivňuje Vás při rozhodování, zda pít alkohol před směnou i možnost kontroly alkoholu v krvi v zaměstnání?**
 - Ano**
 - Ne, takhle dopředu o takových věcech neuvažuji
- 2) **Po konzumaci alkoholu jste schopen(na) odhadnout, po jakou dobu nebudete schopen(na) vykonávat svoji profesi (budete mít alkohol v krvi)?**
 - Ano, na základě předchozích zkušeností to umím odhadnout.**
 - Ne, mívám s odhadem problémy.

- 3) Víte, že zjištěná hladina alkoholu v krvi znamená okamžité zrušení pracovního poměru?
- Vím a ze strachu před ztrátou zaměstnání alkohol před pracovní směnou nepiji**
 - Vím, ale pravděpodobnost kontroly je tak malá, že na toto riziko dopředu neberu ohled
- 4) Víte, že ráno v 7 hodin nastupujete do směny. Kdy nejpozději si dáte nějaký alkoholický nápoj?
- Den předtím vůbec nebudu pít**
 - Nejpozději kolem 22 hodiny předchozího dne
 - Nejpozději kolem 20 hodiny předchozího dne**
 - Podle nálady, do rána se alkohol vstřebá

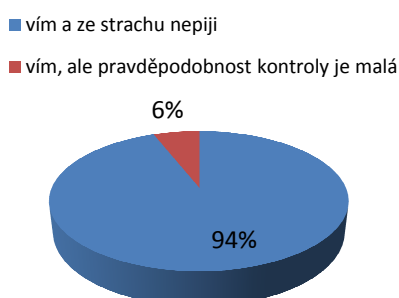
graf 1
otázka č.1



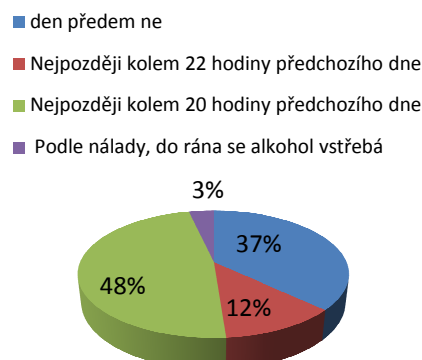
graf 2
otázka č.2



graf 3
otázka č.3



graf 4
otázka č.4

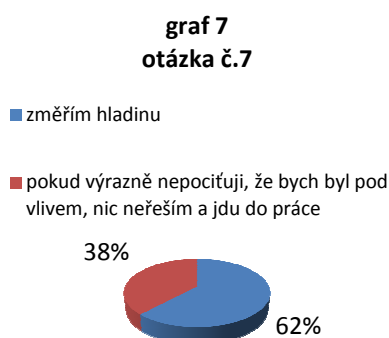
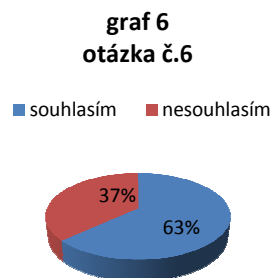
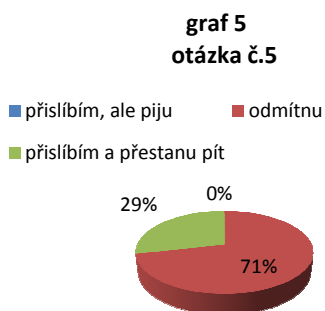


U všech dotazovaných řidičů a řidiček se předvídavost potvrdila v 81 %.

OPATRNOST

- 5) Jste na oslavě a vzhledem k tomu, že nemáte následující den službu, pijete alkohol. Telefonicky Vás však nadřízený požádá, zda byste hned ráno nemohl (např. z důvodu nemoci jiného řidiče/řidičky) nastoupit do služby:
- Službu příslibím, ale piji dál, práce mi přece nepokazí započatou zábavu. Budu spoléhat na to, že nebudu kontrolován(a).
 - Službu odmítnu, neboť jsem si vědom možné zbytkové hladiny alkoholu v krvi a s tím spojeného rizika způsobení škody na zdraví a majetku.**
 - Službu příslibím, ale nebudu pokračovat v konzumaci alkoholu, naopak provedu možná opatření pro rychlejší odbourání alkoholu v krvi.
- 6) Z obavy, že budete neočekávaně povolán(a) do směny (např. při nemoci kolegy) raději alkohol nepijete nebo pouze v malém množství:
- Souhlasím s tvrzením.**
 - Nesouhlasím s tvrzením.
- 7) Večer před ranní směnou jste požil(a) alkohol, ráno před odchodem do práce...

- ...si pro jistotu změřím hladinu alkoholu (např. alkoholtesterem)
- ...pokud výrazně nepocítuji, že bych byl pod vlivem alkoholu, nic neřeším a jdu normálně do práce



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se opatrnost potvrdila v 65 %.

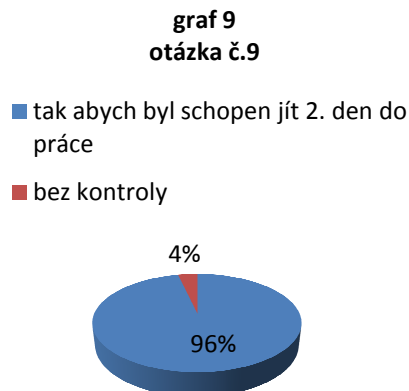
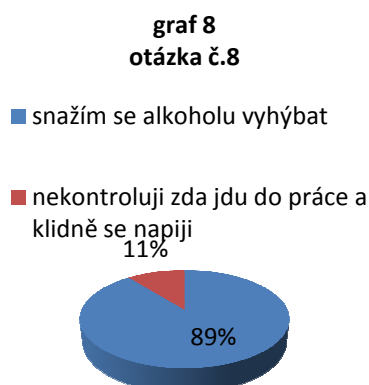
SEBEKONTROLA

8) Když víte, že následující den ráno jdete do práce pak:

- ...se snažím vyhýbat jakémukoli kontaktu s alkoholem (restaurace, oslavy atd.)
- ...nekontroluji, zda jdu či nejdu do práce a alkoholu se klidně napiji

9) Pokud pijete alkohol a druhý den jdete do práce, pak pijete...

- ...tak, abych byl druhý den bez problémů (tzn. bez hladiny alkoholu v krvi) schopen jít do zaměstnání – toho docílím např. tím, že vím, kolik si mohu dovolit vypít alkoholu, nebo že si před pracovní směnou změřím hladinu alkoholu v krvi alkoholtesterem atd.
- ...bez jakékoli kontroly



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se sebekontrola potvrdila v 93 %.

ODOLNOST

10) Vadí Vám, pokud se Vám kamarádi v restauraci smějí, že nepijete, protože jdete následující den do práce?

- Ne, na takovéto posměšky vůbec nereaguji, neboť nemohou ovlivnit, že si alkohol dám.
- Ano, vadí mi to, a proto raději vždycky piji a to bez ohledu na to, zda jdu či nejdu následující den do práce.

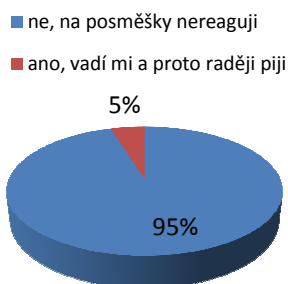
11) Kamarádi Vás lákají do restaurace a vy víte, že jdete následující den do práce. Půjдете s nimi?

- Ne, nepůjdu.
- Ano půjdu, ale budu pít jen nealko
- Ano půjdu, dám si i nějaký alkohol

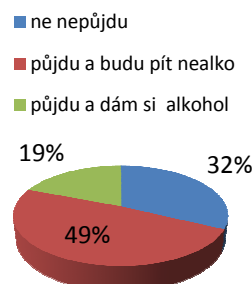
12) Pokud Vás kamarádi přemlouvají, že si s nimi máte dát nějaký alkoholický nápoj, přestože jste je upozornil, že ten den nepijete:

- Rozhodně odmítnete, případně opustíte společnost
- Budete se snažit odmítnout, ale nakonec vás ke konzumaci přemluví
- Necháte se snadno přemluvit, ale budete pít jen velmi málo
- Necháte se snadno přemluvit a v další konzumaci alkoholu se nebudete nijak zvlášť kontrolovat

graf 10
otázka č.10

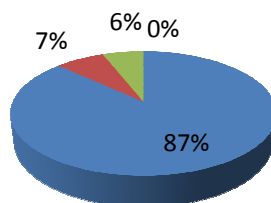


graf 11
otázka č.11



graf 12
otázka č.12

- rozhodně odmítnu
- budu se snažit odmítnout, ale nakonec mě přemluví
- přemluví, ale piji jen málo
- snadno mě přemluví a piju bez kontroly



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se odolnost potvrdila v 71 %.

ROZVÁŽNOST

13) Stojíte před výběrem nabízených možností – jít před pracovní směnou do restaurace s kamarády na pivo nebo zůstat doma, jak budete při výběru postupovat?

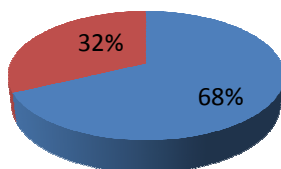
- Dobře a v klidu si promyslím, zda jsem schopen odmítnout nabízený alkohol nebo zda si dám jen tolik alkoholu, abych druhý den v práci neměl(a) alkohol v krvi, popř. zda doba před pracovní směnou je ještě dostatečně dlouhá na to, abych neměl(a) hladinu alkoholu v krvi, když půjdu do práce, atd.
- Takhle si věci nerozmýšlím, buď jdu a nebo nejdu.

14) Máte před sebou např. láhev vína a víte, že jdete druhý den do práce, jak se v této situaci zachováte?

- Budu zvažovat, zda je zodpovědné dát si před pracovní směnou alkohol ve vztahu k délce doby před začátkem pracovní směny, abych neměl(a) hladinu alkoholu v krvi.
- Zdlouhavě o tom nepřemýšlím, vína se buď napiji nebo ne

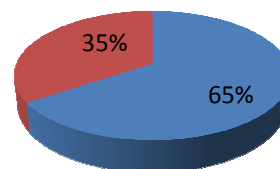
graf 13
otázka č.13

- dobře a v klidu si vše rozmyslím
- takhle si věci nerozmýšlím, buď jdu nebo ne



graf 14
otázka č.14

- budu zvažovat, zda je to zodpovědné
- nepřemýšlím, buď se napiji nebo ne



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se rozvážnost potvrdila v 67 %.

UVĚDOMĚLOST

15) Víte, že existuje směrnice DPMB o alkoholu?

- ano
- ne

16) Víte, že zaměstnavatel provádí náhodné kontroly hladiny alkoholu v krvi?

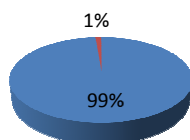
- ano
- ne

17) Seznámil(a) jste s touto směrnicí?

- ano
- ne

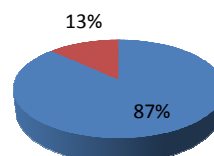
graf 16
otázka č.16

- ano
- ne



graf 17
otázka č.17

- ano
- ne



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se uvědomělost potvrdila v 94 %.

ZÁSADOVOST

18) Před pracovní směnou...

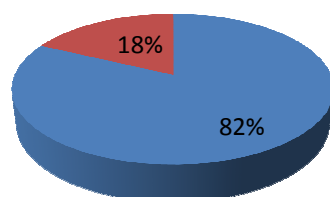
- ...alkohol nepiji.
- ...si klidně zajdu na pivo nebo si dám jiný alkohol.

19) Pokud Vám během směny nebo před směnou (např. gratulace kolegovi k narozeninám) nabídne alkohol, pak:

- Ze zásady odmítnu
- přijiji si

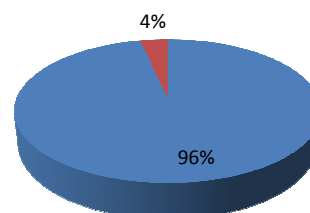
graf 18
otázka č.18

■ alkohol nepiji ■ klidně si dám alkohol



graf 19
otázka č.19

■ ze zásady odmítnu ■ přijiji si



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se zásadovost potvrdila v 89 %.

ODPOVĚDNOST

20) Alkohol před pracovní směnou ...

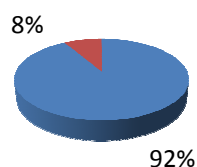
- ...nepiji, neboť jsem si vědom(a), že bych mohla pod vlivem alkoholu v zaměstnání způsobit škody na majetku a zdraví
- ...piji bez ohledu na možná rizika

21) Pokud před nástupem do směny víte (např. jsem si hladinu alkoholu změřil(a) alkoholtesterem), že máte v krvi alkohol:

- Situaci neřeším a spoléhám na to, že nebudu kontrolován(a)
- Omluvím se v práci např. pro nevolnost, neboť jsem si vědom(a), že mohu svým jednáním způsobit škody na zdraví a majetku
- Nastoupím do práce, ale věnuji řízení větší pozornost než obvykle

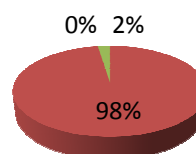
graf 20
otázka č.20

■ nepiji, neboť jsem si vědom(a), že bych mohla pod vlivem alkoholu způsobit škody
■ piji bez ohledu na možná rizika



graf 21
otázka č.21

■ situaci neřeším a spoléhám, že nebudu kontrolován
■ omluvím se
■ nastoupím do práce, ale jsem opatrný



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se odpovědnost potvrdila v 95%.

NEZÁVISLOST

22) Jestliže všichni v kolektivu pijí (např. na oslavě), není snadné být jediným, kdo nepije

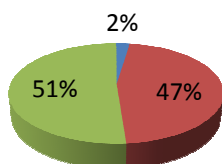
- Ano, raději se vždycky přidám, abych nebyl(a) pro smích.
- nenechám se ovlivnit ostatními jen proto, abych zapadl(a).
- nezajímá mě, co si ostatní myslí. Vím, proč nepiji.

23) O tom, jestli půjdete večer před pracovní směnou do restaurace, kde budu konzumovat alkohol, rozhoduji sám(a).:

- ano.
- ne.

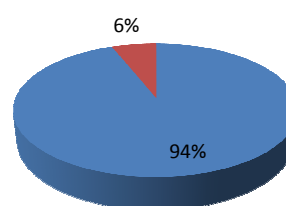
graf 22
otázka č.22

- ano, raději se vždycky přidám
- nenechám se ovlivnit
- nezajímá mě co si ostatní myslí



graf 23
otázka č.23

- ano
- ne



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se nezávislost potvrdila v 96%.

ODVÁŽNOST

24) Pokud Vám někdo nabízí alkohol před jízdou

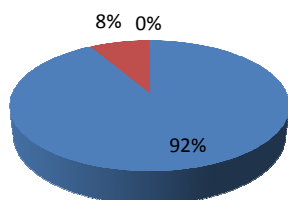
- Jasně ho odmítnu
- Zvažuji, jestli bych to nezvládl(a), ale nakonec odmítnu
- Zvažuji. Jestli bych to nezvládl(a) a nakonec podlehnu

25) Měřit hladinu alkoholu v krvi před nástupem do pracovní směny, v případech, kdy hrozí, že je v krvi zbytkový alkohol:

- není nutné, čas od času to risknu a ještě jsem problémy neměl(a)
- by se mělo vždy

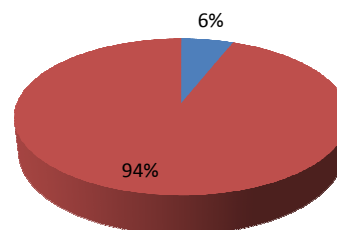
graf 24
otázka č.24

- jasně odmítnu
- zvažuji ale odmítnu
- zvažuji a podlehnu



graf 25
otázka č.25

- není nutné
- vždy



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se odvážnost potvrdila v 7%.

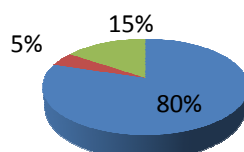
UMĚRNOST (MÍRNOST)

26) Když pijete alkohol

- Vždycky vím, kdy přestat, kde je „moje míra“
- Po nějakém množství se už těžko kontroluji a někdy nevím, kdy přestat
- Podle okolností se dokážu dost kontrolovat, ale někdy se taky kontrolovat přestanu

graf 26
otázka č.26

- vždycky vím, kdy přestat
- po nějakém množství se nekontroluji
- dokážu se dost kontrolovat, ale někdy se přestanu



U všech dotazovaných řidičů a řidiček se uměřenost potvrdila v 80%.

PRUŽNOST

27) Protože víte, že Vás čeká událost, kde se nevyhnete konzumaci alkoholu a hned na to jdete do služby...

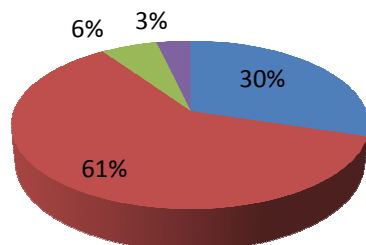
- Pokusím se danou událost přesunout na jiný termín
- Vezmu si v práci dovolenou
- Domluvím se s kolegou na výměně služby
- Věci neřeším a nechám vše, tak jak to je

28) Od doby, kdy jste začal(a) pracovat jako řidič MHD, jsem:

- přizpůsobil svoje návyky ve vztahu ke konzumaci alkoholu a před pracovní směnou nepiji,
- své zvyky nijak výrazně nezměnil.

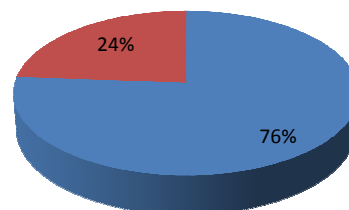
graf 27
otázka č.27

- pokusím se událost přesunout na jiný termín
- vezmu si dovolenou
- vyměním službu
- neřeším a nechám tak



graf 28
otázka č.28

- přizpůsobil návyky
- návyky nezměnil



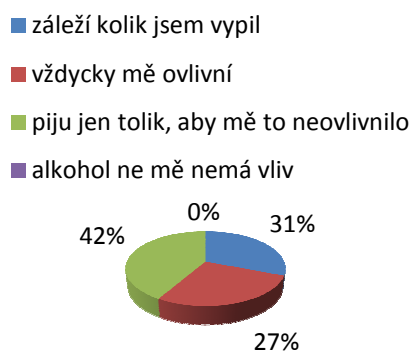
U všech dotazovaných řidičů a řidiček se pružnost potvrdila v 87%.

SEBEKRITIČNOST

29) Do jaké míry ovlivní Vaše chování a jednání vypitý alkohol?

- Záleží na tom, kolik jsem toho vypila(a)
- Vždycky mě nějak ovlivní, ať už si to uvědomuji nebo ne**
- Piji tolik, aby mě to nijak neovlivnilo
- Alkohol na mě nemá prakticky žádný vliv, hodně „vydržím“

graf 29
otázka č.29

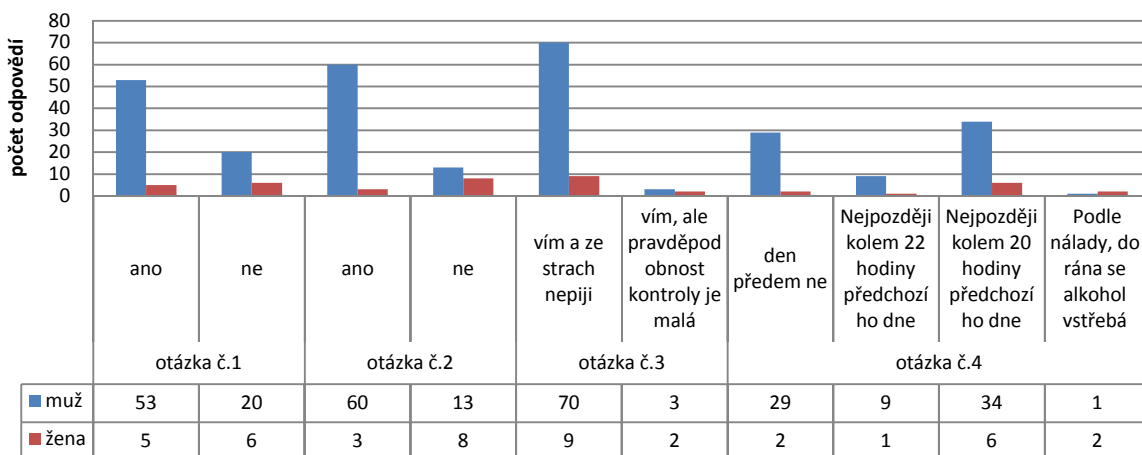


U všech dotazovaných řidičů a řidiček se sebekritičnost potvrdila v 27%.

2. Kriterium – POHLAVÍ

PŘEDVÍDAVOST

graf 30

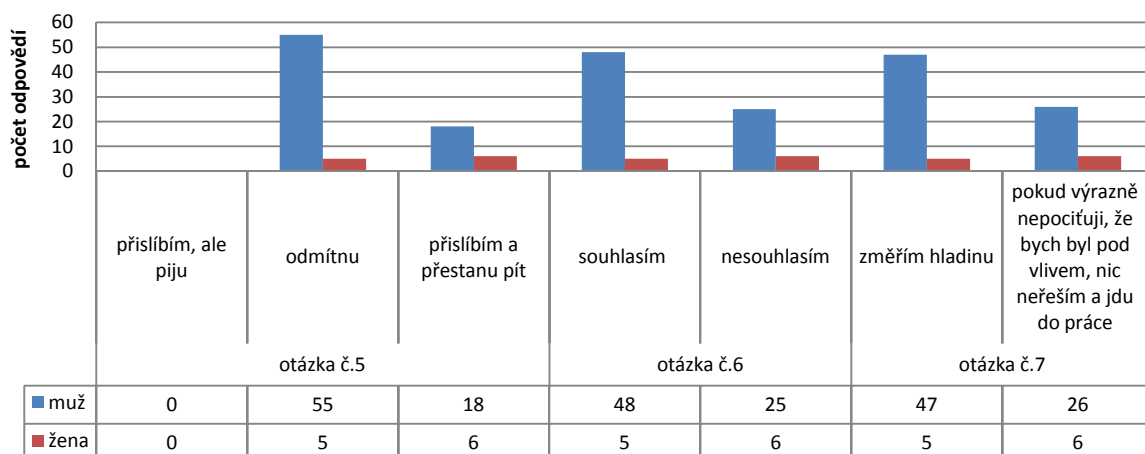


U řidičů se předvídavost potvrdila v 85 %.

U řidiček se předvídavost potvrdila v 59 %.

OPATRNOST

graf 31

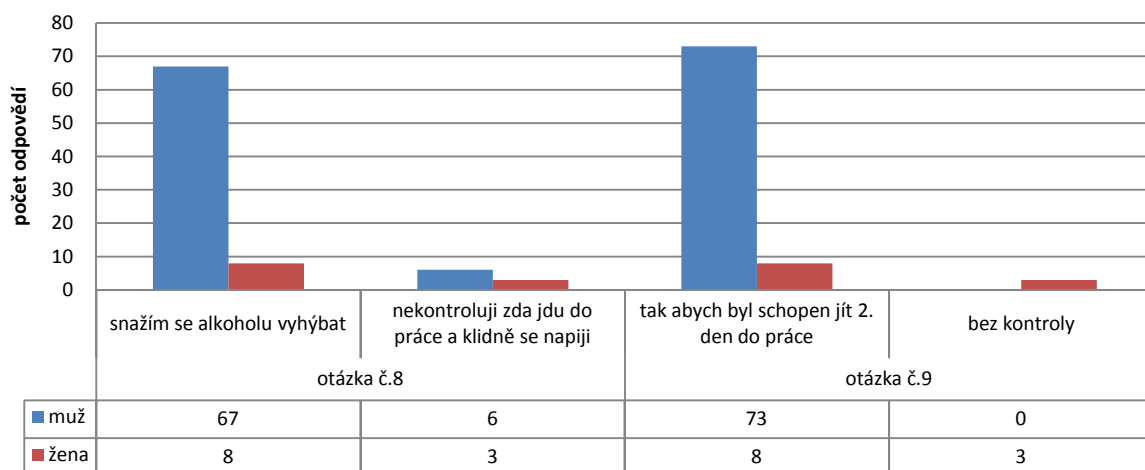


U řidičů se opatrnost potvrdila v 68 %.

U řidiček se opatrnost potvrdila v 45 %.

SEBEKONTROLA

graf 32

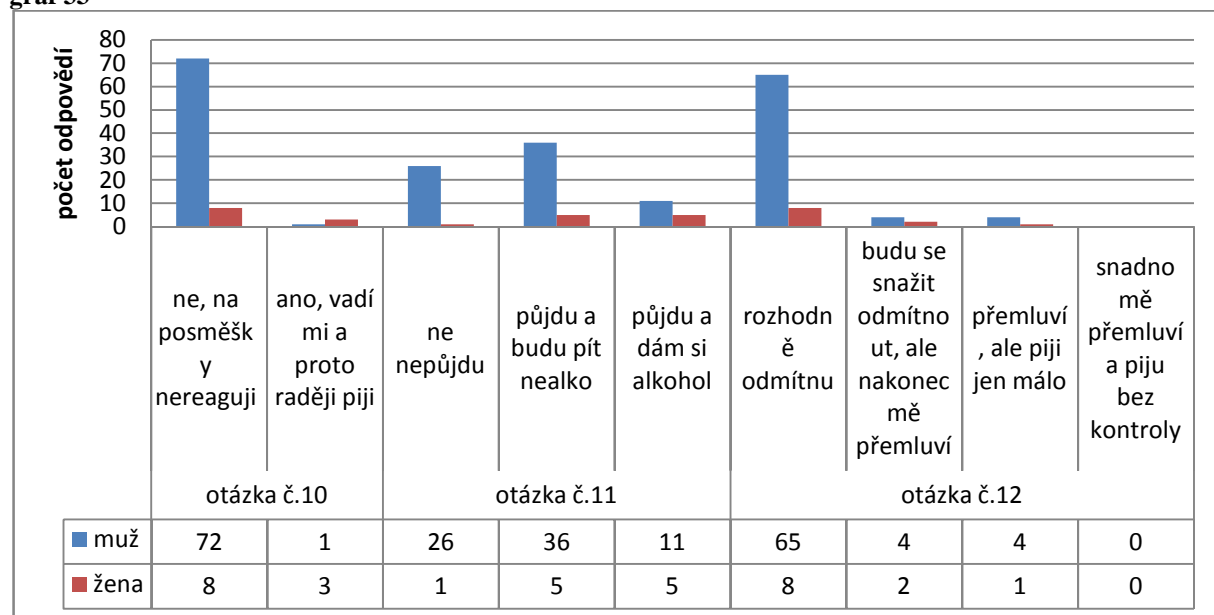


U řidičů se sebekontrola potvrdila v 97 %.

U řidiček se sebekontrola potvrdila v 73 %.

ODOLNOST

graf 33

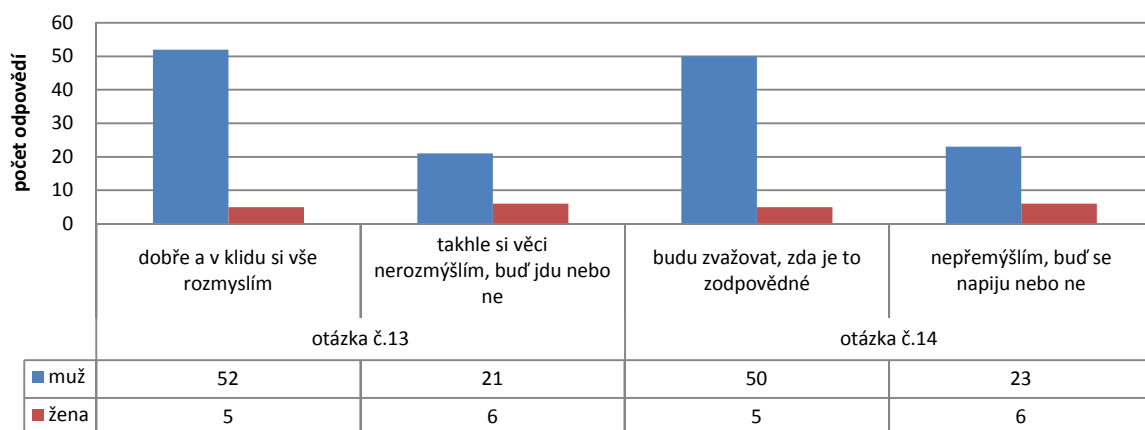


U řidičů se odolnost potvrdila v 91 %.

U řidiček se odolnost potvrdila v 67 %

ROZVÁŽNOST

graf 34

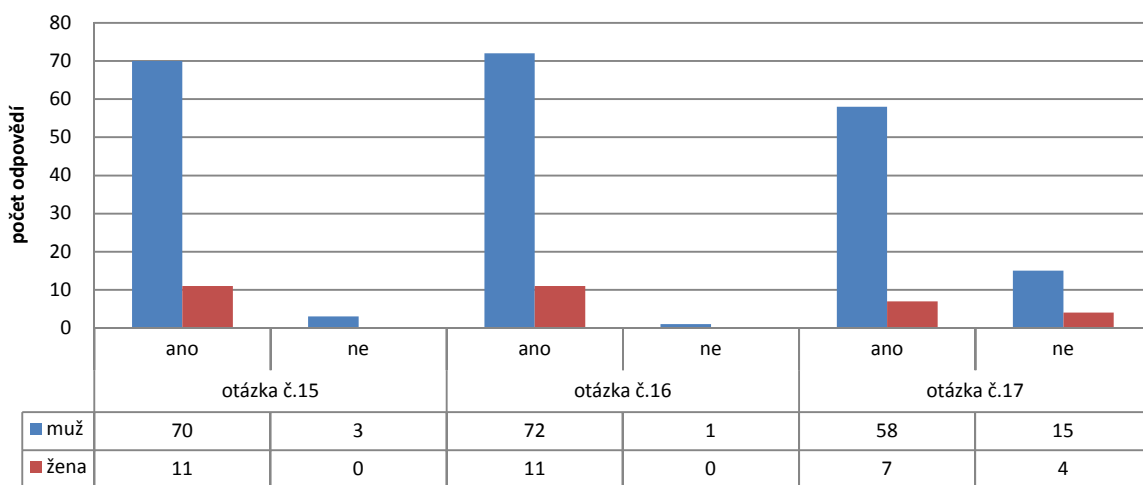


U řidičů se rozvážnost potvrdila v 70 %.

U řidiček se rozvážnost potvrdila v 45 %.

UVĚDOMĚLOST

graf 35



U řidičů se uvědomělost potvrdila v 91 %.

U řidiček se uvědomělost potvrdila v 88 %.

ZÁSADOVOST

graf 36

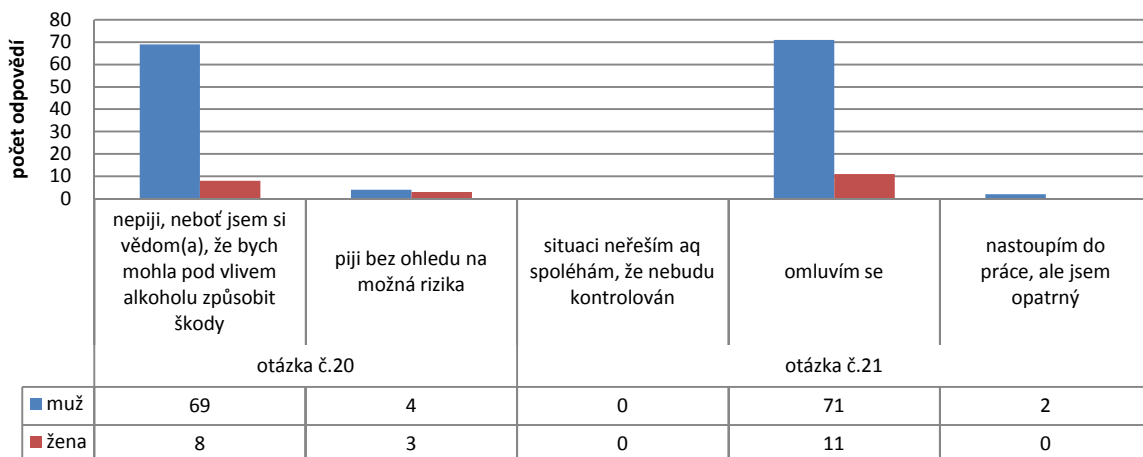


U řidičů se zásadovost potvrdila v 91 %.

U řidiček se zásadovost potvrdila v 76 %.

ODPOVĚDNOST

graf 37

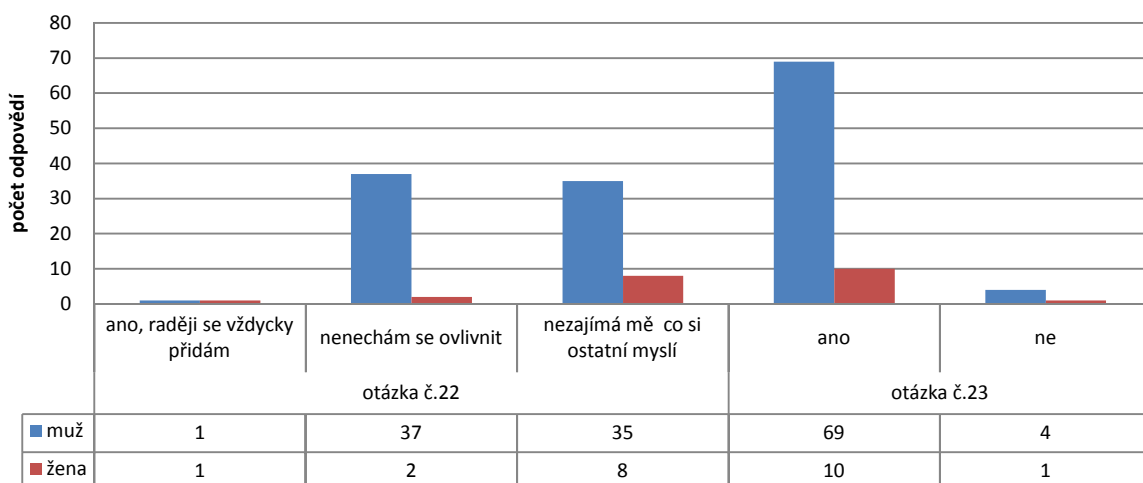


U řidičů se odpovědnost potvrdila v 95 %.

U řidiček se odpovědnost potvrdila v 87 %.

NEZÁVISLOST

graf 38

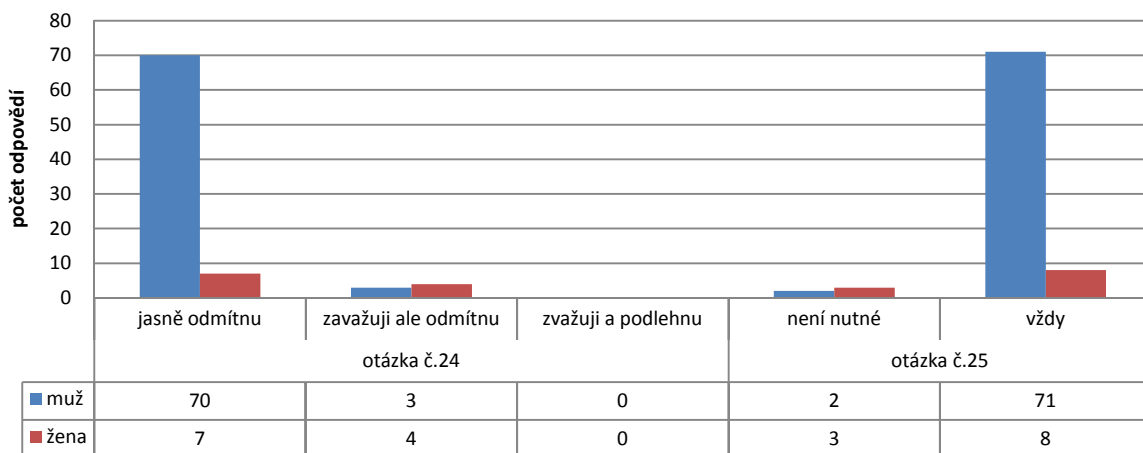


U řidičů se nezávislost potvrdila v 97 %.

U řidiček se nezávislost potvrdila v 91 %.

ODVÁŽNOST

graf 39

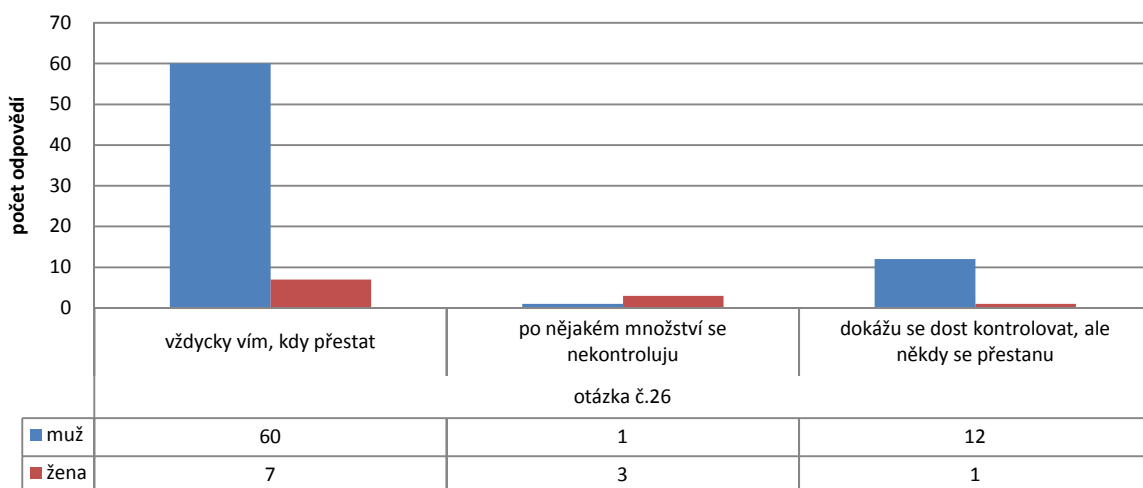


U řidičů se odvážnost potvrdila v 3 %.

U řidiček se odvážnost potvrdila v 32 %.

UMĚRNOST (MÍRNOST)

graf 40

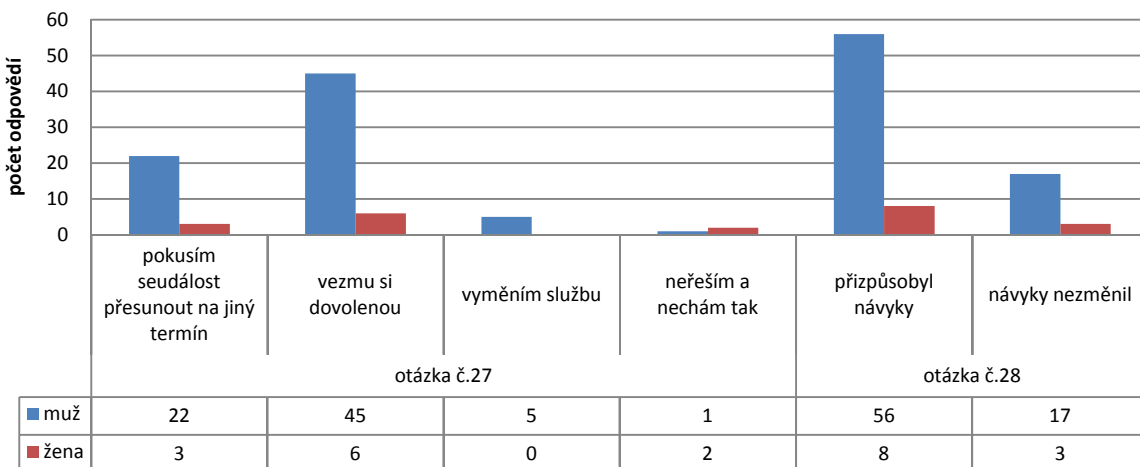


U řidičů se uměřenost potvrdila v 82 %.

U řidiček se uměřenost potvrdila v 64 %.

PRUŽNOST

graf 41

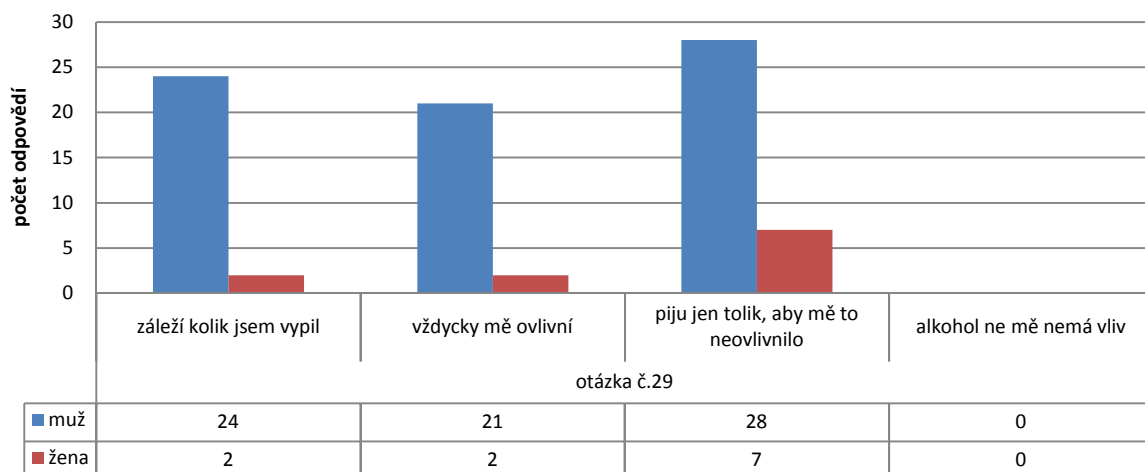


U řidičů se pružnost potvrdila v 88 %.

U řidiček se pružnost potvrdila v 76 %.

SEBEKRITICHNOST

graf 42



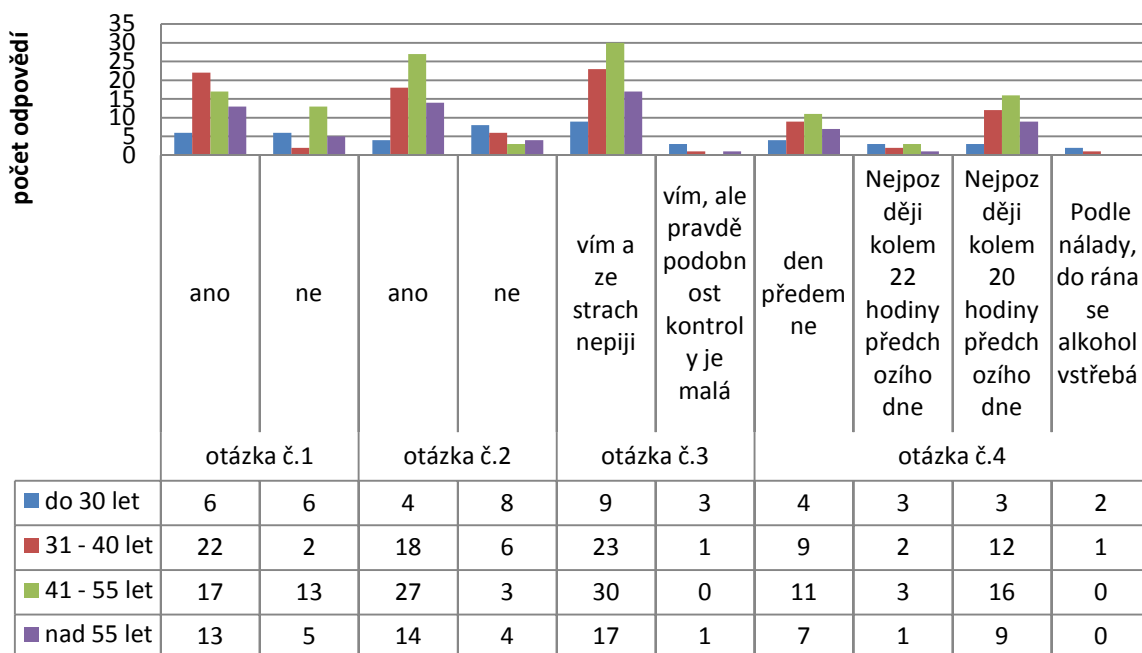
U řidičů se sebekritičnost potvrdila v 29 %.

U řidiček se sebekritičnost potvrdila v 18 %.

3. Kriterium – VĚK

PŘEDVÍDAVOST

graf 43



U řidičů s věkem do 30 let se předvídavost potvrdila v 54 %.

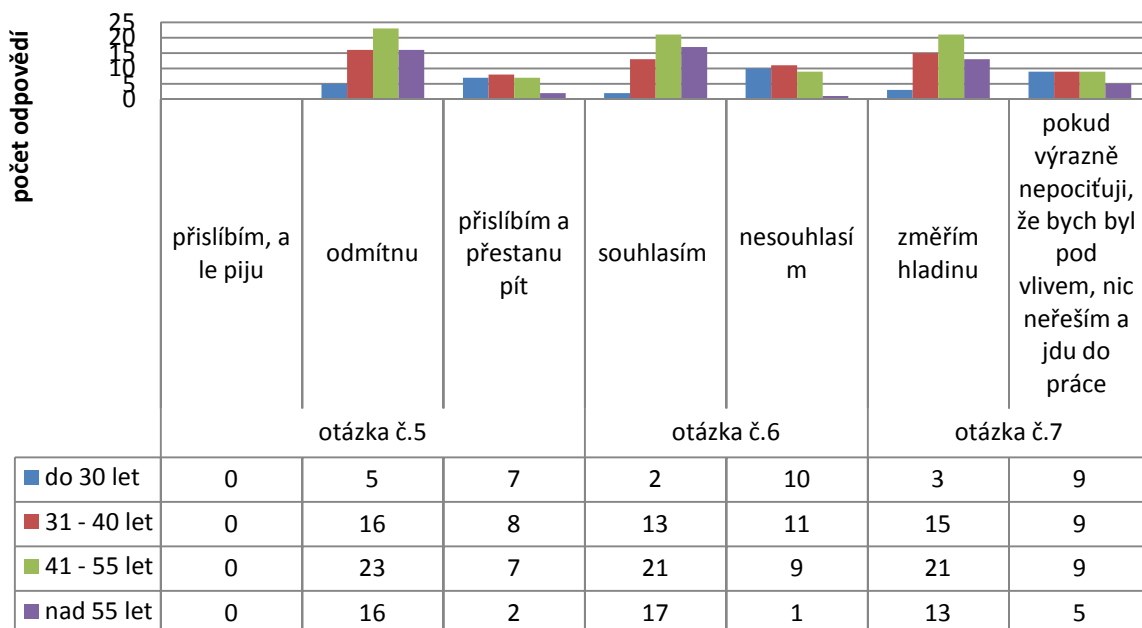
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se předvídavost potvrdila v 88 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se předvídavost potvrdila v 84 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se předvídavost potvrdila v 83 %.

OPATRNOST

graf 44



U řidičů s věkem do 30 let se opatrnost potvrdila v 28 %.

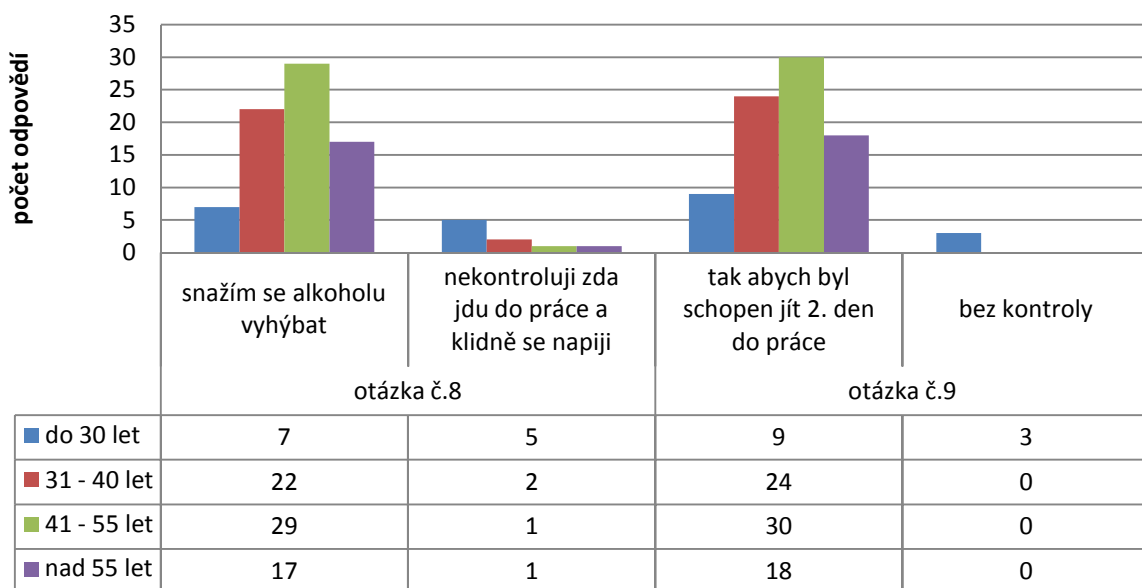
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se opatrnost potvrdila v 70 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se opatrnost potvrdila v 72 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se opatrnost potvrdila v 85 %.

SEBEKONTROLA

graf 45



U řidičů s věkem do 30 let se sebekontrola potvrdila v 67 %.

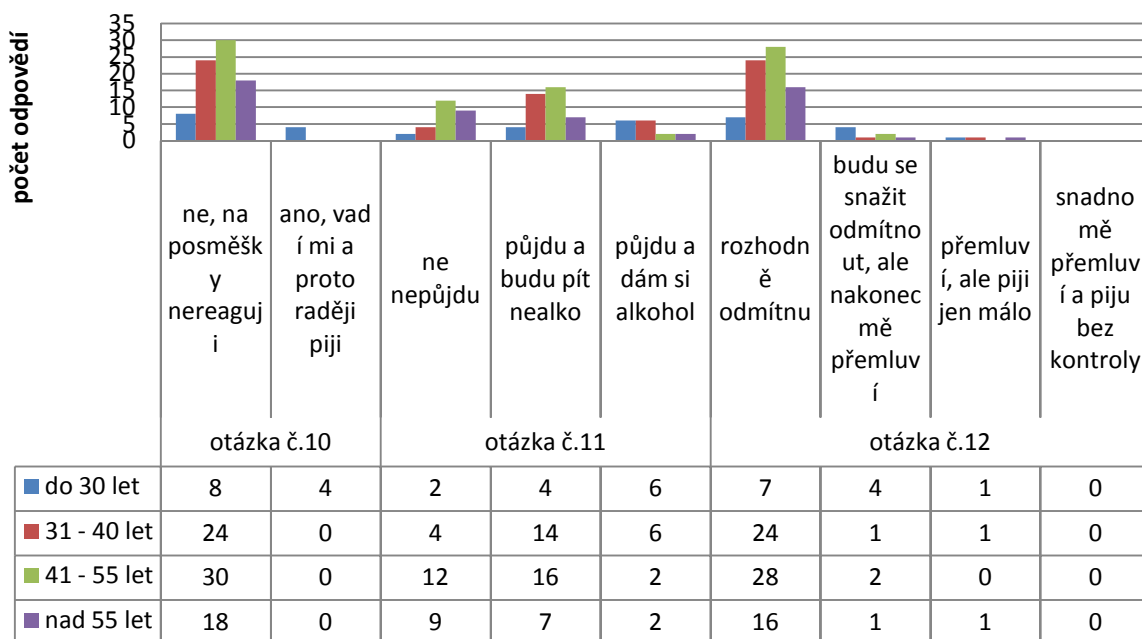
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se sebekontrola potvrdila v 96 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se sebekontrola potvrdila v 99 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se sebekontrola potvrdila v 97 %.

ODOLNOST

graf 46



U řidičů s věkem do 30 let se odolnost potvrdila v 58 %.

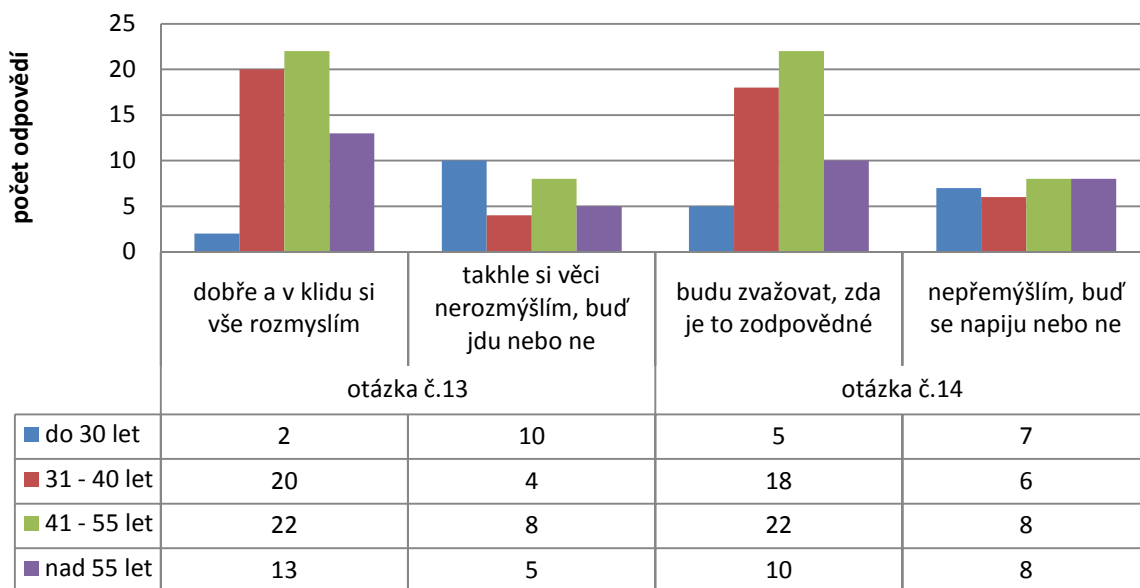
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se odolnost potvrdila v 92 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se odolnost potvrdila v 95 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se odolnost potvrdila v 93 %.

ROZVÁŽNOST

graf 47



U řidičů s věkem do 30 let se rozvážnost potvrdila v 29 %.

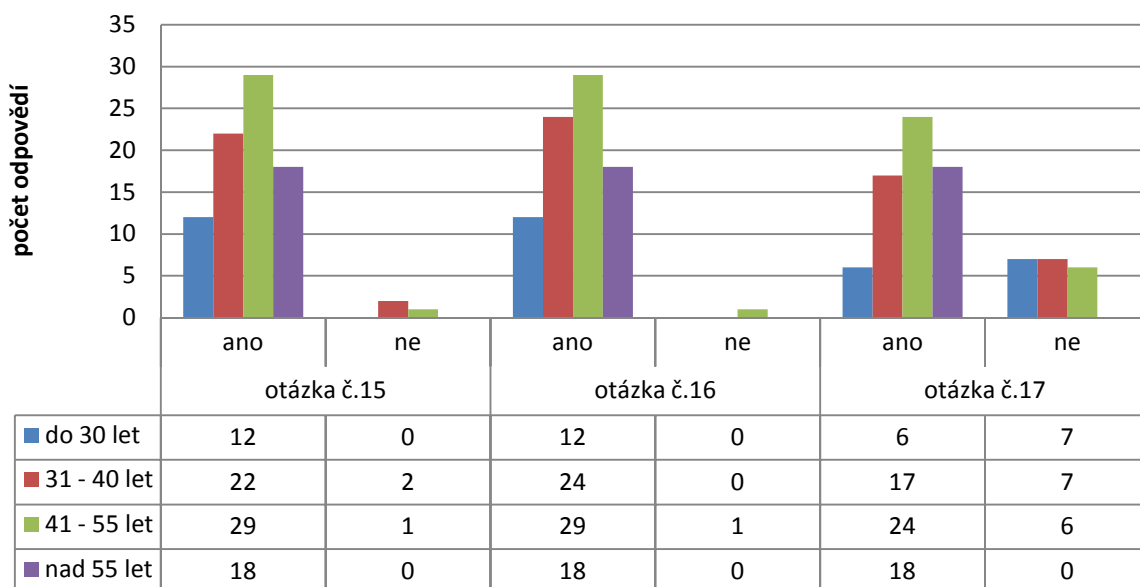
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se rozvážnost potvrdila v 79 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se rozvážnost potvrdila v 73 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se rozvážnost potvrdila v 64 %.

UVĚDOMĚLOST

graf 48



U řidičů s věkem do 30 let se uvědomělost potvrdila v 83 %.

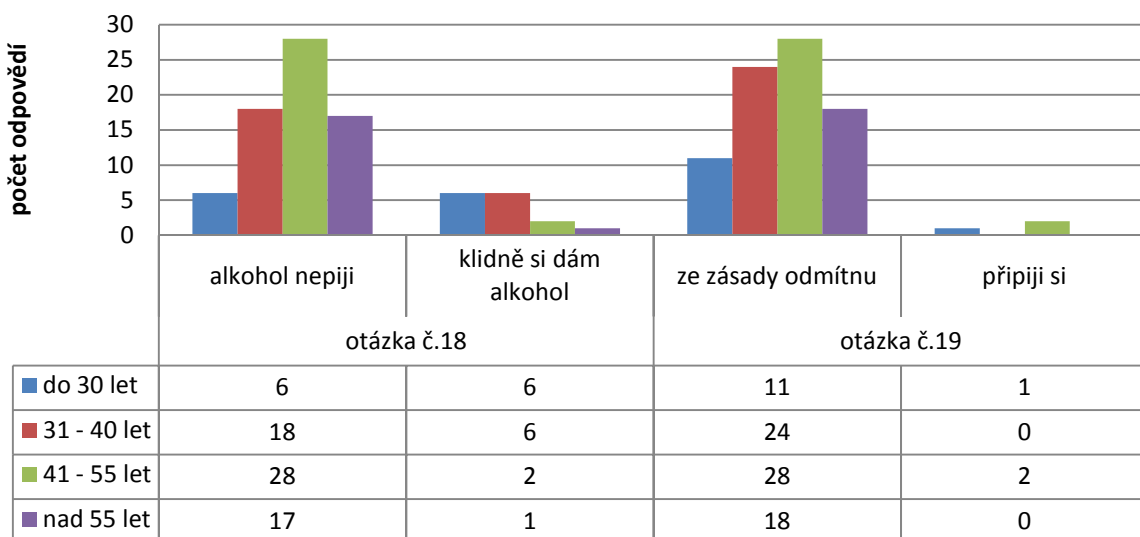
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se uvědomělost potvrdila v 88 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se uvědomělost potvrdila v 91 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se uvědomělost potvrdila v 100 %.

ZÁSADOVOST

graf 49



U řidičů s věkem do 30 let se zásadovost potvrdila v 71 %.

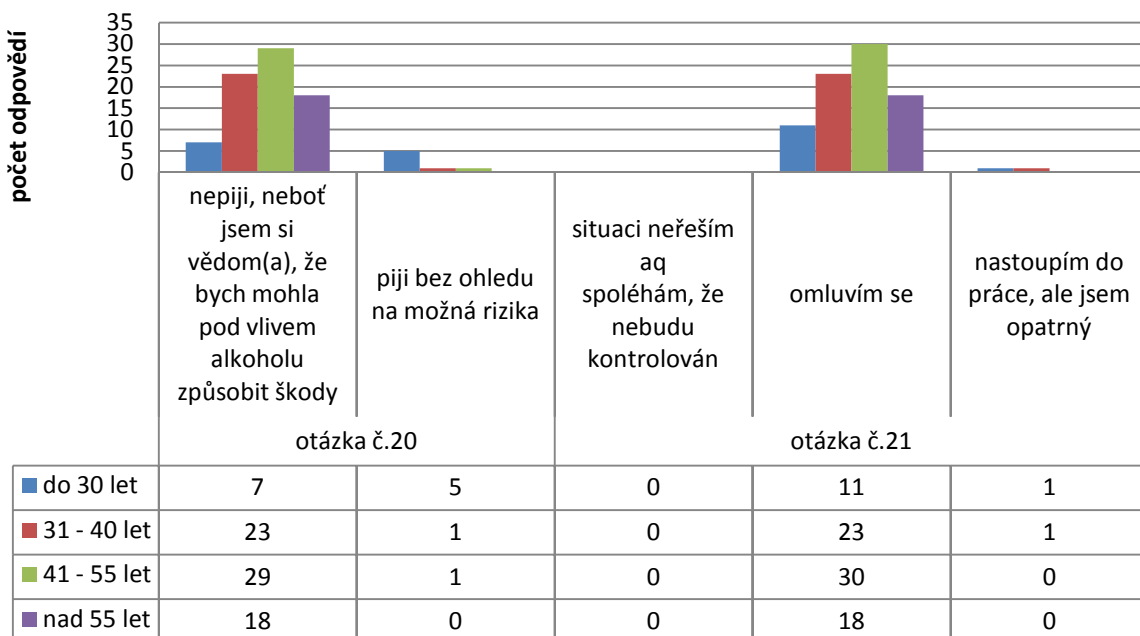
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se zásadovost potvrdila v 88 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se zásadovost potvrdila v 93 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se zásadovost potvrdila v 97 %.

ODPOVĚDNOST

graf 50



U řidičů s věkem do 30 let se odpovědnost potvrdila v 75 %.

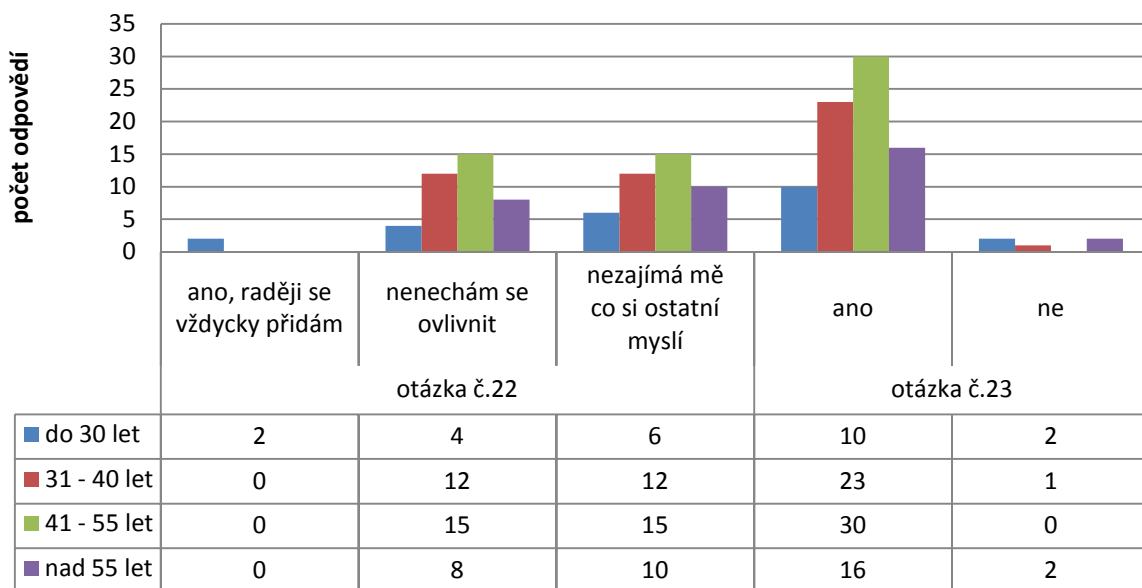
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se odpovědnost potvrdila v 98 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se odpovědnost potvrdila v 99 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se odpovědnost potvrdila v 100 %.

NEZÁVISLOST

graf 51



U řidičů s věkem do 30 let se nezávislost potvrdila v 83 %.

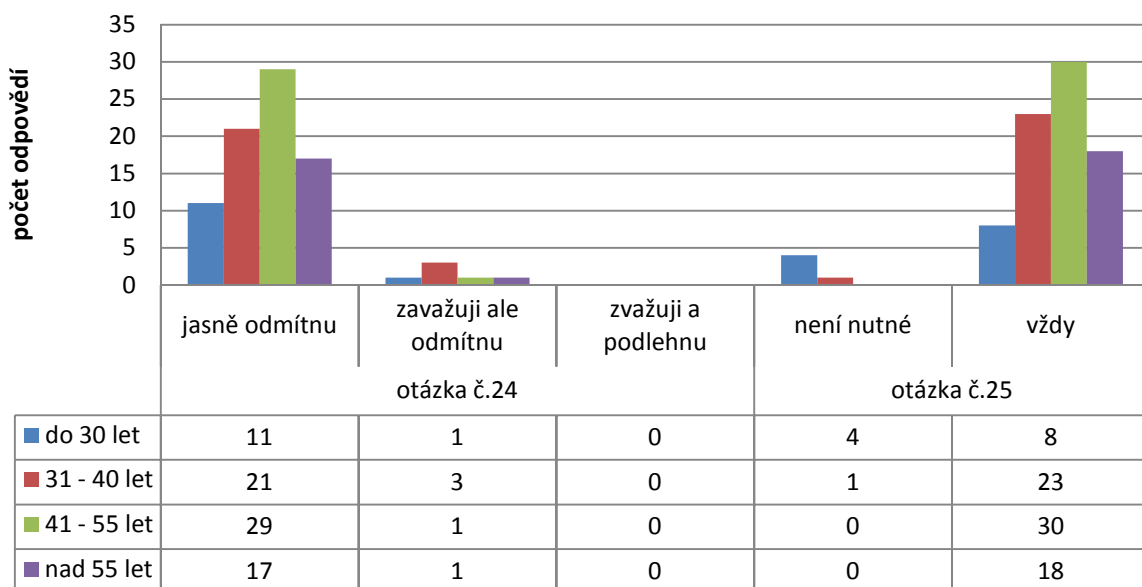
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se nezávislost potvrdila v 98 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se nezávislost potvrdila v 100 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se nezávislost potvrdila v 95 %.

ODVÁŽNOST

graf 52



U řidičů s věkem do 30 let se odvážnost potvrdila v 21 %.

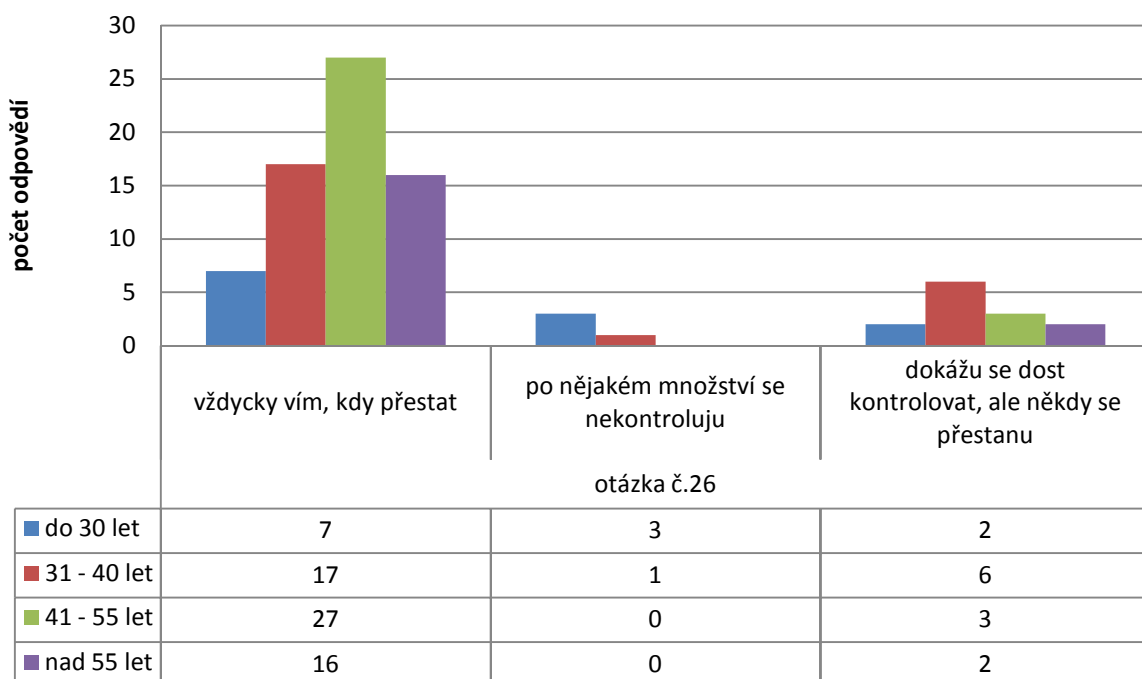
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se odvážnost potvrdila v 9 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se odvážnost potvrdila v 3 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se odvážnost potvrdila v 6 %.

UMĚRNOST (MÍRNOST)

graf 53



U řidičů s věkem do 30 let se umírněnost potvrdila v 58 %.

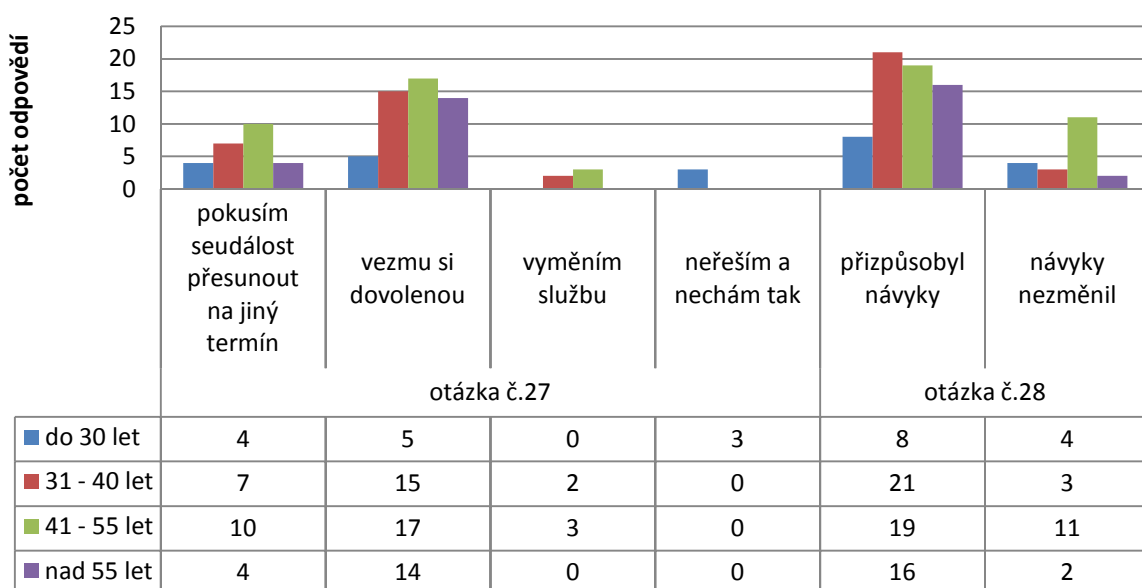
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se umírněnost potvrdila v 71 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se umírněnost potvrdila v 90 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se umírněnost potvrdila v 89 %.

PRUŽNOST

graf 54



U řidičů s věkem do 30 let se pružnost potvrdila v 76 %.

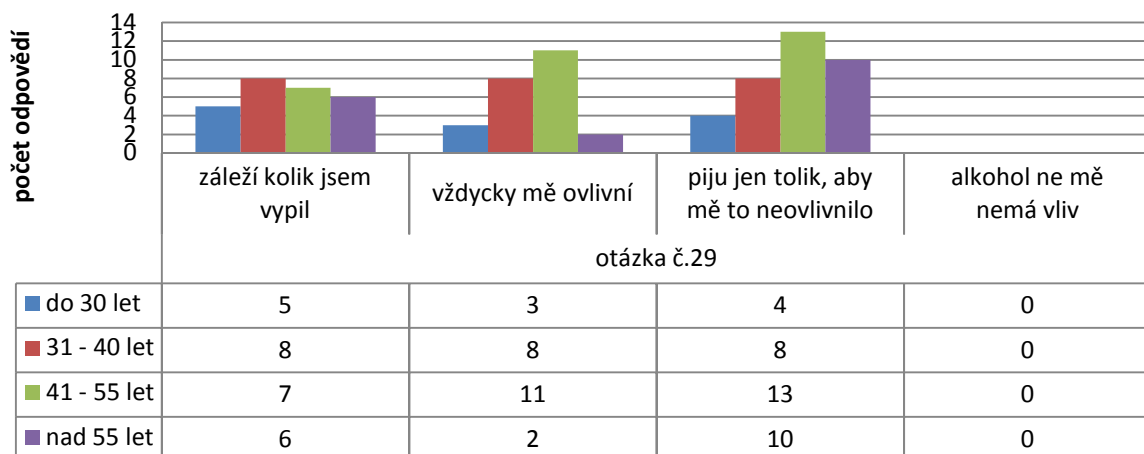
U řidičů s věkem od 31 do 40 let se pružnost potvrdila v 94 %.

U řidičů s věkem od 41 do 55 let se pružnost potvrdila v 82 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se pružnost potvrdila v 95 %

SEBEKRITICHNOST

graf 55



U řidičů s věkem do 30 let se sebekritičnost potvrdila v 25 %.

U řidičů s věkem od 31 do 40 let se sebekritičnost potvrdila v 33 %.

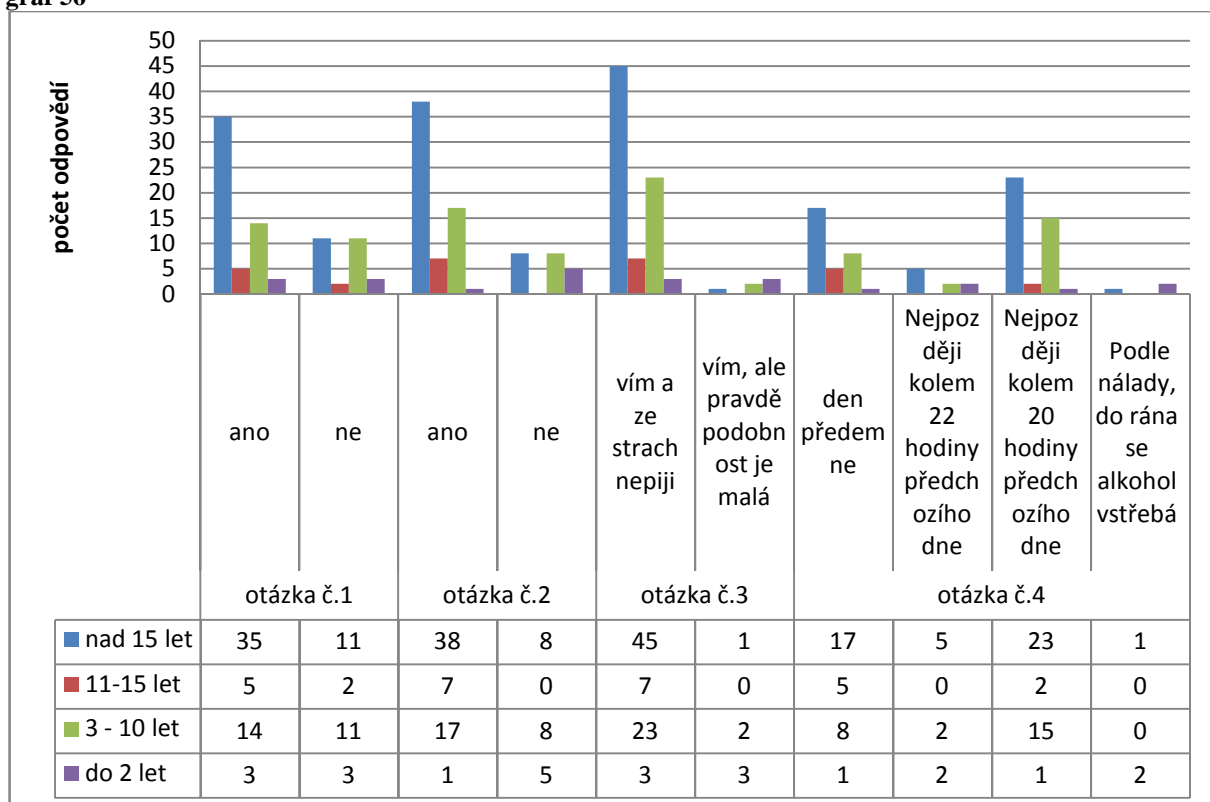
U řidičů s věkem od 41 do 55 let se sebekritičnost potvrdila v 37 %.

U řidičů s věkem nad 55 let se sebekritičnost potvrdila v 11 %.

4. Kriterium – DÉLKA PRAXE

PŘEDVÍDAVOST

graf 56



U řidičů s praxí nad 15 let se předvídatost potvrdila v 86 %.

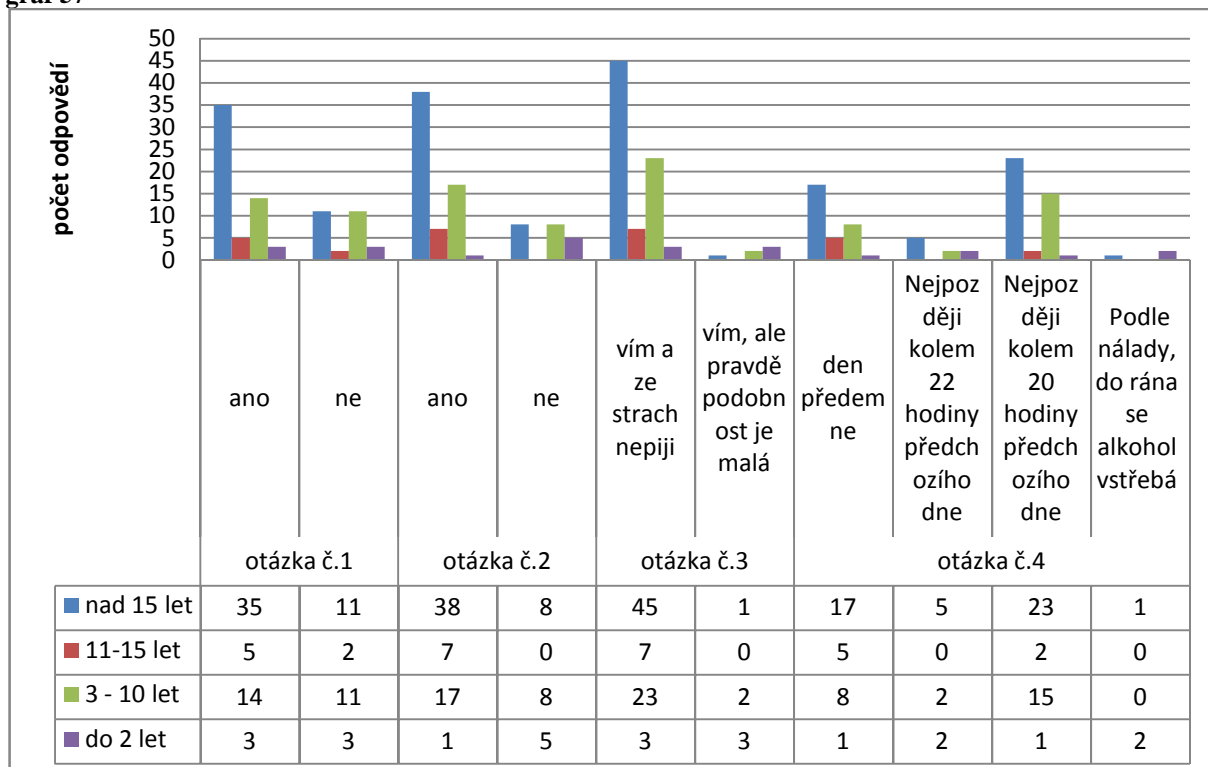
U řidičů s praxí 11 – 15 let se předvídatost potvrdila v 92 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se předvídatost potvrdila v 77 %.

U řidičů s praxí do 2 let se předvídatost potvrdila v 38 %.

4. Kriterium – DÉLKA PRAXE PŘEDVÍDAVOST

graf 57



U řidičů s praxí nad 15 let se předvídavost potvrdila v 86 %.

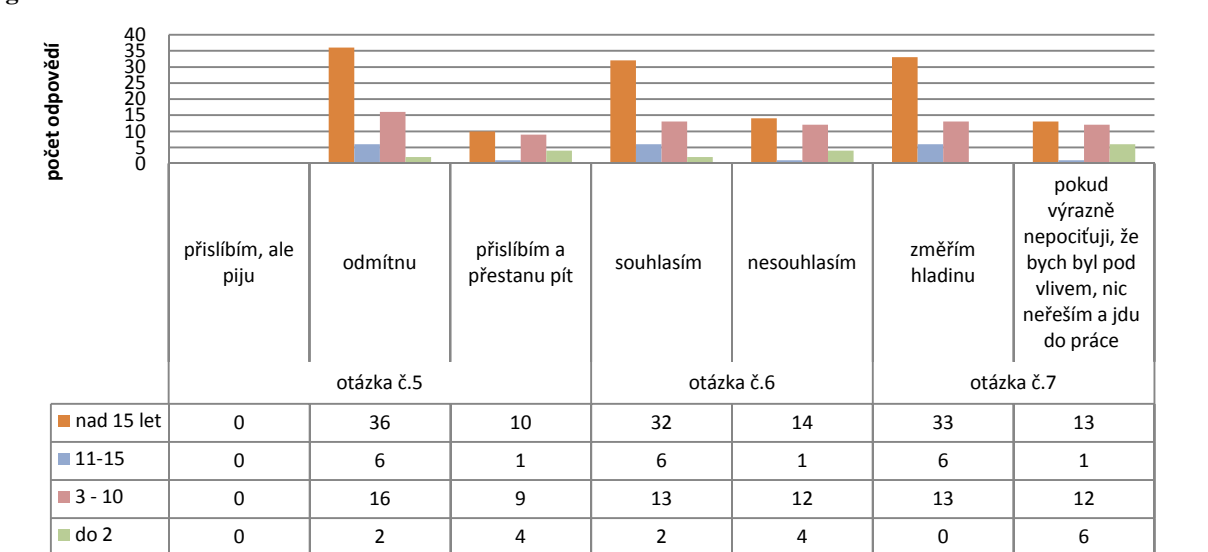
U řidičů s praxí 11 – 15 let se předvídavost potvrdila v 92 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se předvídavost potvrdila v 77 %.

U řidičů s praxí do 2 let se předvídavost potvrdila v 38 %.

OPATRNOST

graf 58



U řidičů s praxí nad 15 let se opatrnost potvrdila v 73 %.

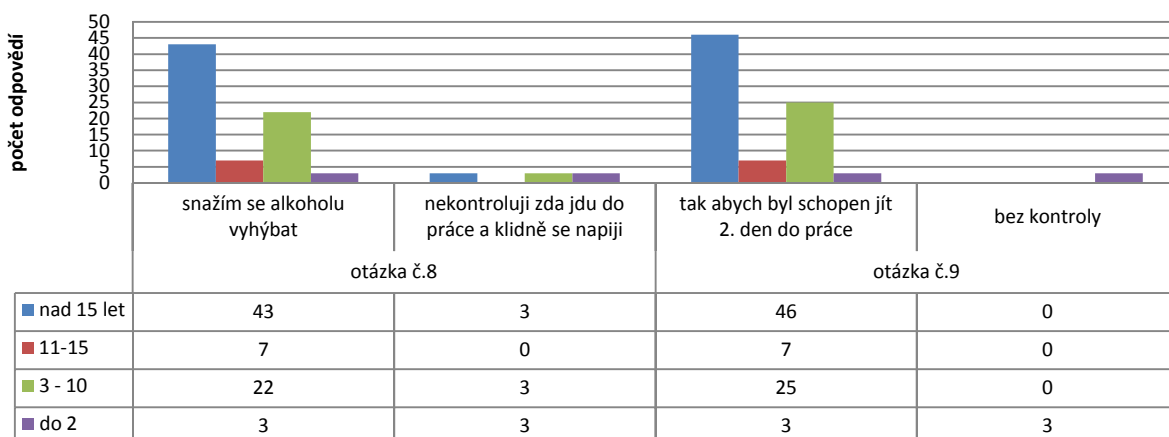
U řidičů s praxí 11 – 15 let se opatrnost potvrdila v 86 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se opatrnost potvrdila v 56 %.

U řidičů s praxí do 2 let se opatrnost potvrdila v 33 %.

SEBEKONTROLA

graf 59



U řidičů s praxí nad 15 let se sebekontrola potvrdila v 97 %.

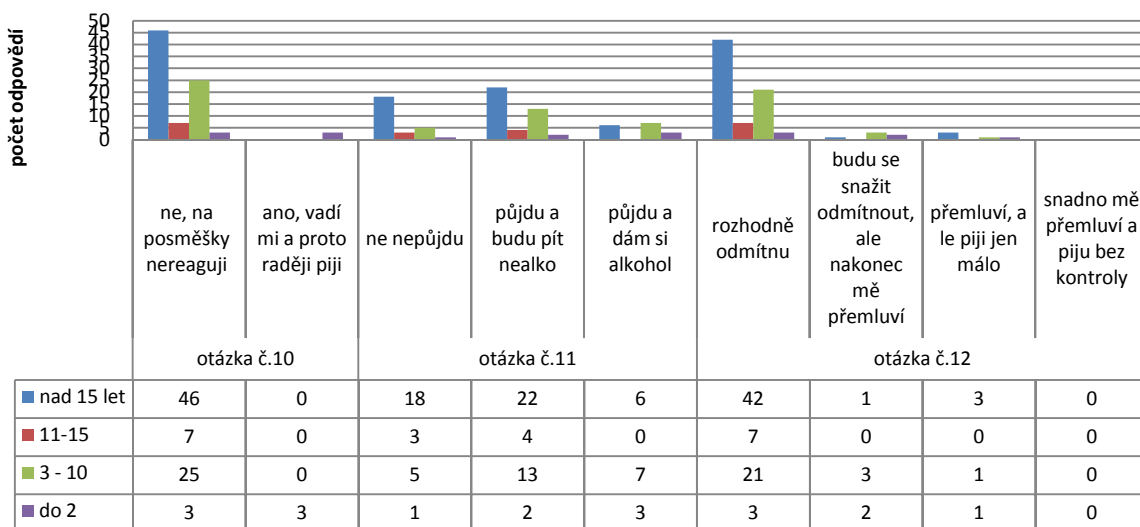
U řidičů s praxí 11 – 15 let se sebekontrola potvrdila v 100 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se sebekontrola potvrdila v 94 %.

U řidičů s praxí do 2 let se sebekontrola potvrdila v 50 %.

ODOLNOST

graf 60



U řidičů s praxí nad 15 let se odolnost potvrdila v 93 %.

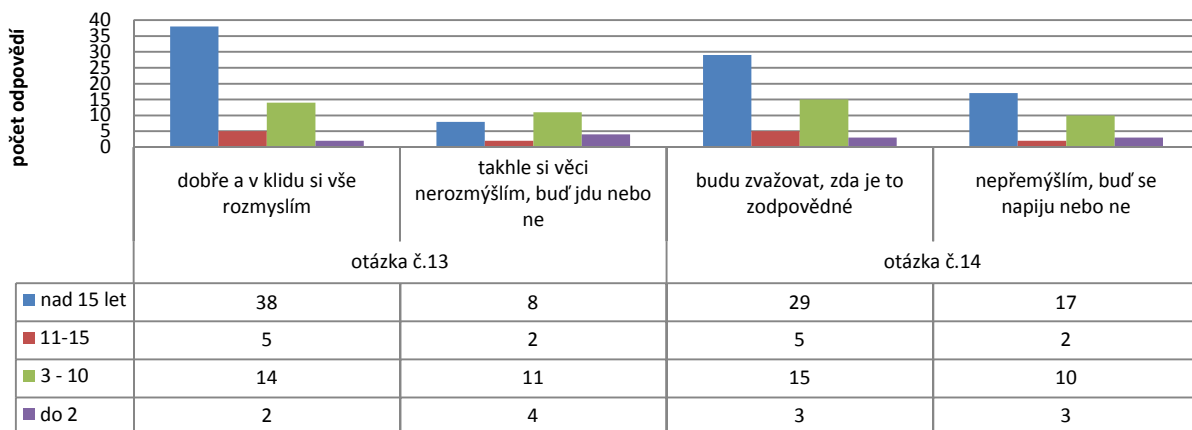
U řidičů s praxí 11 – 15 let se odolnost potvrdila v 100 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se odolnost potvrdila v 85 %.

U řidičů s praxí do 2 let se odolnost potvrdila v 50 %.

ROZVÁŽNOST

graf 61



U řidičů s praxí nad 15 let se rozvážnost potvrdila v 73 %.

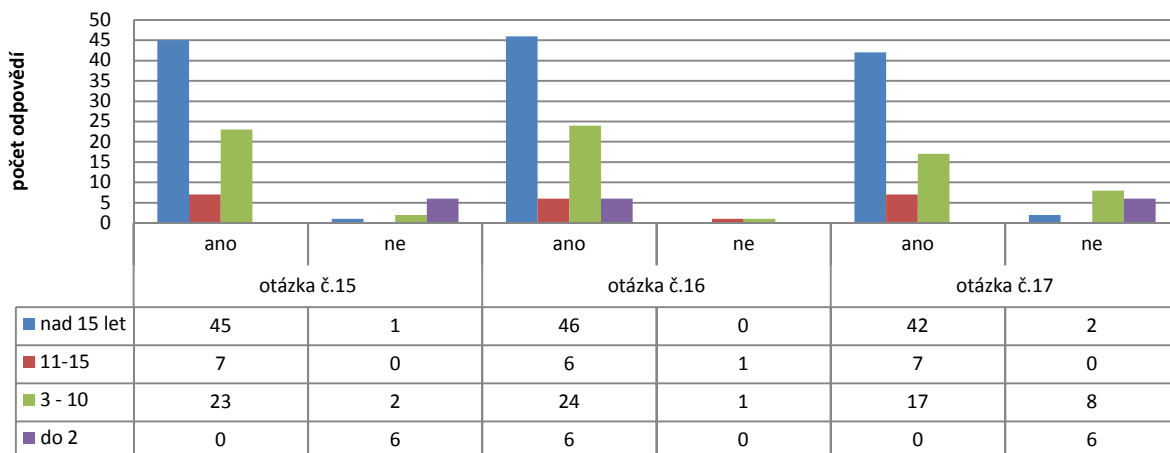
U řidičů s praxí 11 – 15 let se rozvážnost potvrdila v 71 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se rozvážnost potvrdila v 58 %.

U řidičů s praxí do 2 let se rozvážnost potvrdila v 44 %.

UVĚDOMĚLOST

graf 62



U řidičů s praxí nad 15 let se uvědomělost potvrdila v 96 %.

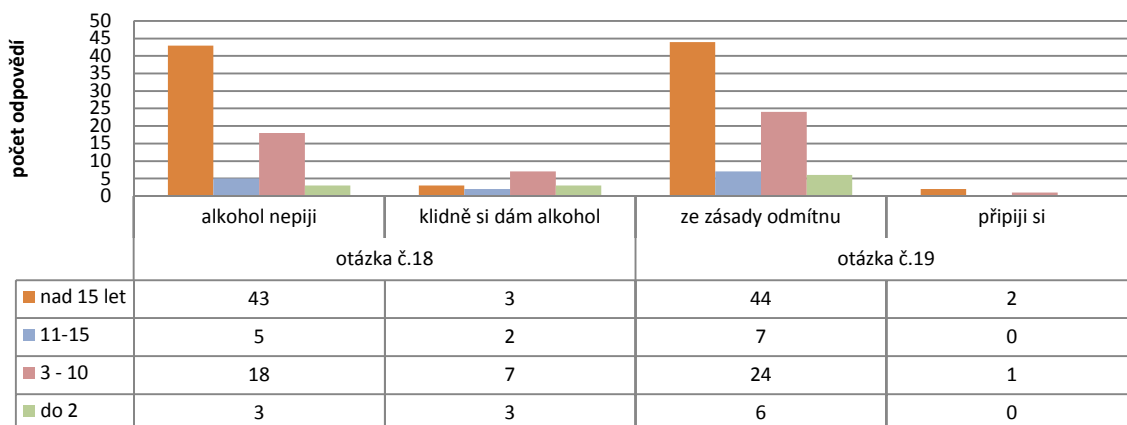
U řidičů s praxí 11 – 15 let se uvědomělost potvrdila v 95 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se uvědomělost potvrdila v 85 %.

U řidičů s praxí do 2 let se uvědomělost potvrdila v 33 %.

ZÁSADOVOST

graf 63



U řidičů s praxí nad 15 let se zásadovost potvrdila v 94 %.

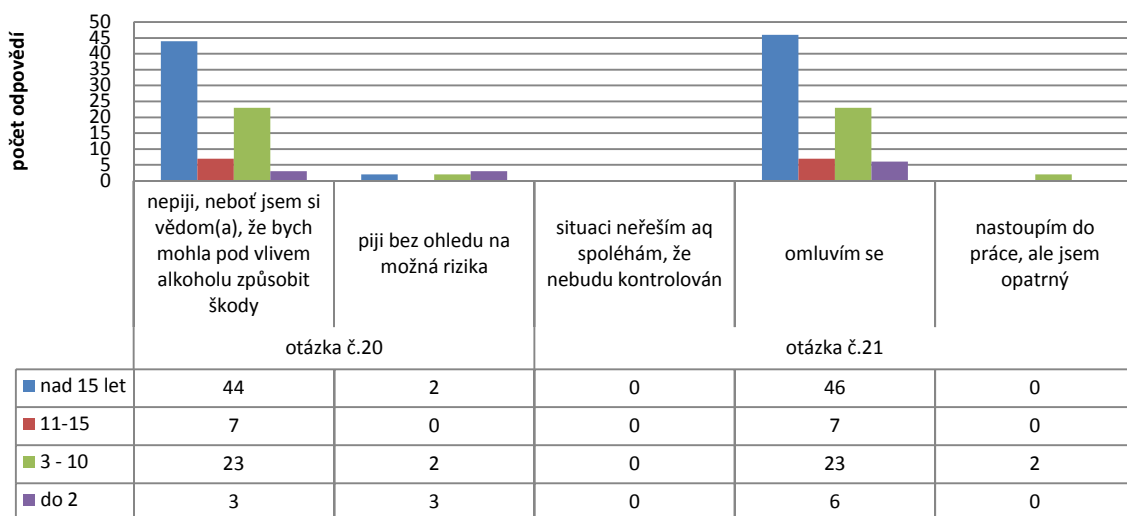
U řidičů s praxí 11 – 15 let se zásadovost potvrdila v 86 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se zásadovost potvrdila v 84 %.

U řidičů s praxí do 2 let se zásadovost potvrdila v 75%.

ODPOVĚDNOST

graf 64



U řidičů s praxí nad 15 let se odpovědnost potvrdila v 98 %.

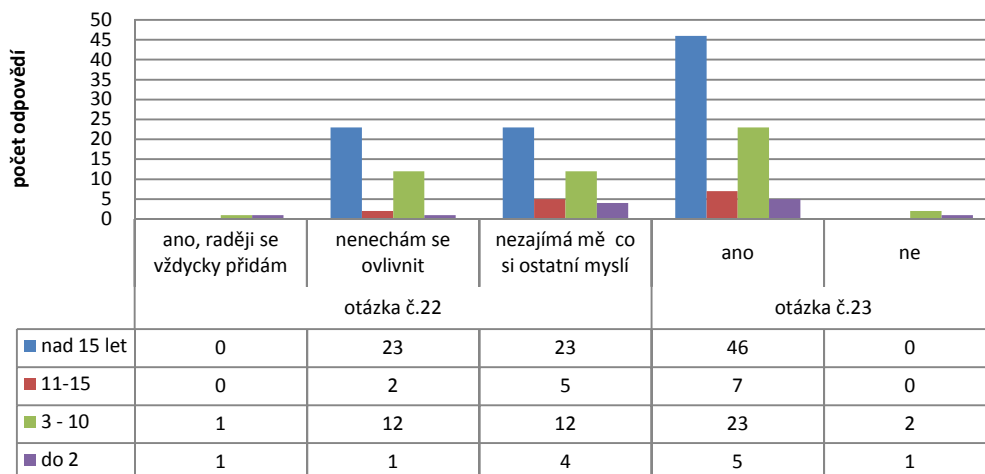
U řidičů s praxí 11 – 15 let se odpovědnost potvrdila v 100 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se odpovědnost potvrdila v 92 %.

U řidičů s praxí do 2 let se odpovědnost potvrdila v 75 %.

NEZÁVISLOST

graf 65



U řidičů s praxí nad 15 let se nezávislost potvrdila v 100 %.

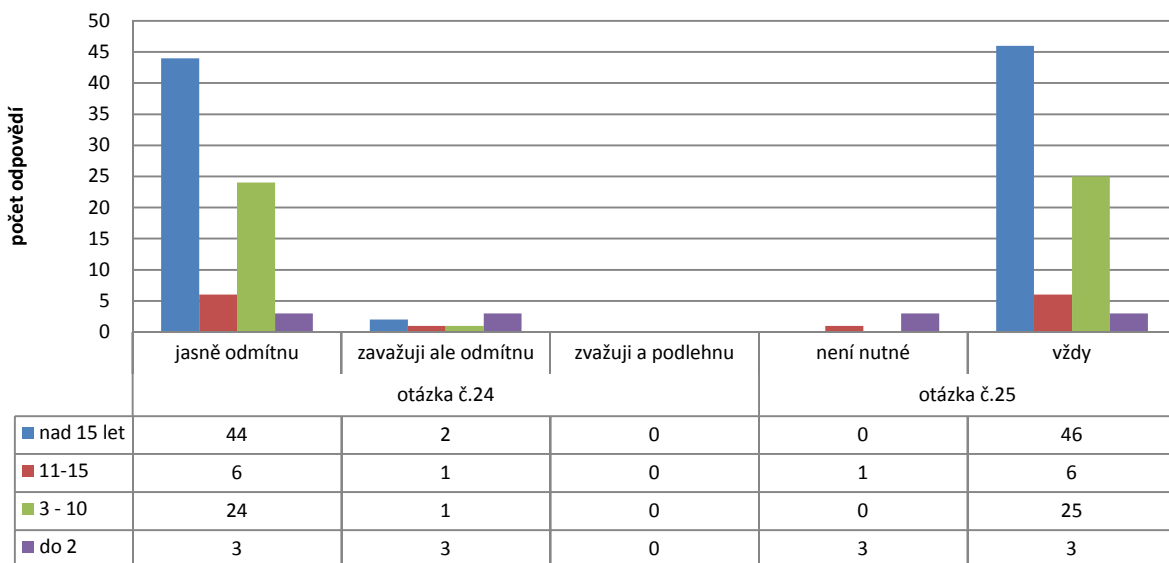
U řidičů s praxí 11 – 15 let se nezávislost potvrdila v 100 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se nezávislost potvrdila v 98 %.

U řidičů s praxí do 2 let se nezávislost potvrdila v 77 %.

ODVÁŽNOST

graf 66



U řidičů s praxí nad 15 let se odvážnost potvrdila v 4 %.

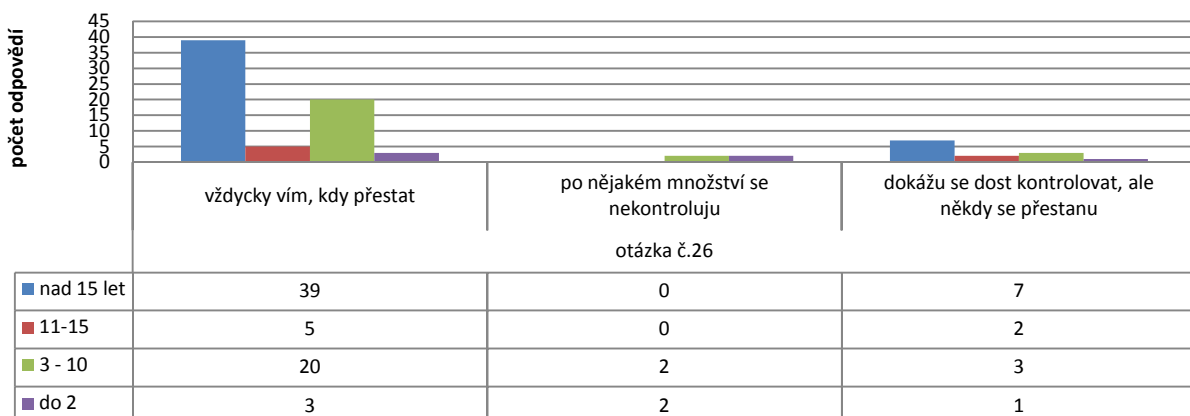
U řidičů s praxí 11 – 15 let se odvážnost potvrdila v 14 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se odvážnost potvrdila v 4 %.

U řidičů s praxí do 2 let se odvážnost potvrdila v 50 %.

UMĚRNOST (MÍRNOST)

graf 67



U řidičů s praxí nad 15 let se umírněnost potvrdila v 85 %.

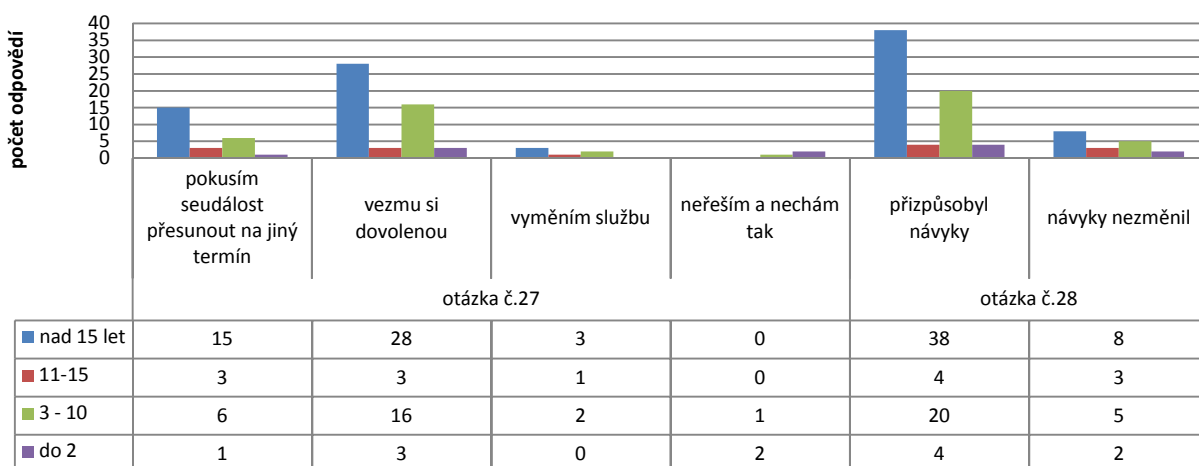
U řidičů s praxí 11 – 15 let se umírněnost potvrdila v 71 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se umírněnost potvrdila v 80 %.

U řidičů s praxí do 2 let se umírněnost potvrdila v 50 %.

PRUŽNOST

graf 68



U řidičů s praxí nad 15 let se pružnost potvrdila v 92 %.

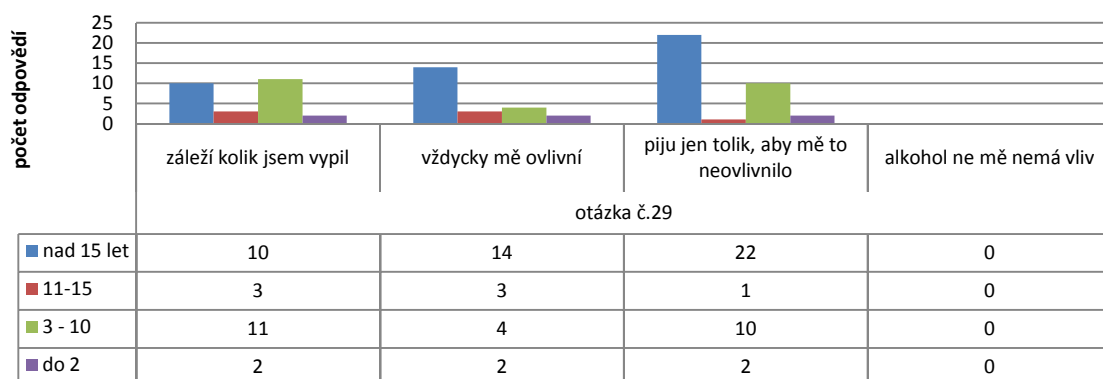
U řidičů s praxí 11 – 15 let se pružnost potvrdila v 79 %.

U řidičů s praxí 3 – 10 let se pružnost potvrdila v 88 %.

U řidičů s praxí do 2 let se pružnost potvrdila v 67 %.

SEBEKRITICNOST

graf 69



U řidičů s praxí nad 15 let se sebekritičnost potvrdila v 30 %.

U řidičů s praxí 11 – 15 let se sebekritičnost potvrdila v 43 %.

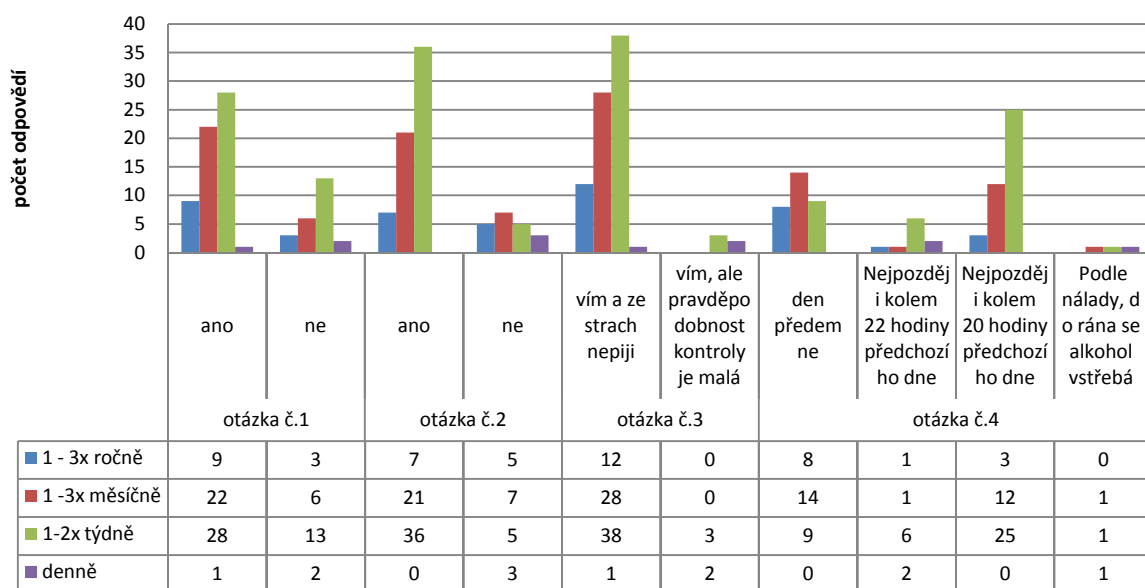
U řidičů s praxí 3 – 10 let se sebekritičnost potvrdila v 16 %.

U řidičů s praxí do 2 let se sebekritičnost potvrdila v 33 %.

5. Kriterium – MNOŽSTVÍ ALKOHOLU

PŘEDVÍDAVOST

graf 70



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se předvídatost potvrdila v 81 %.

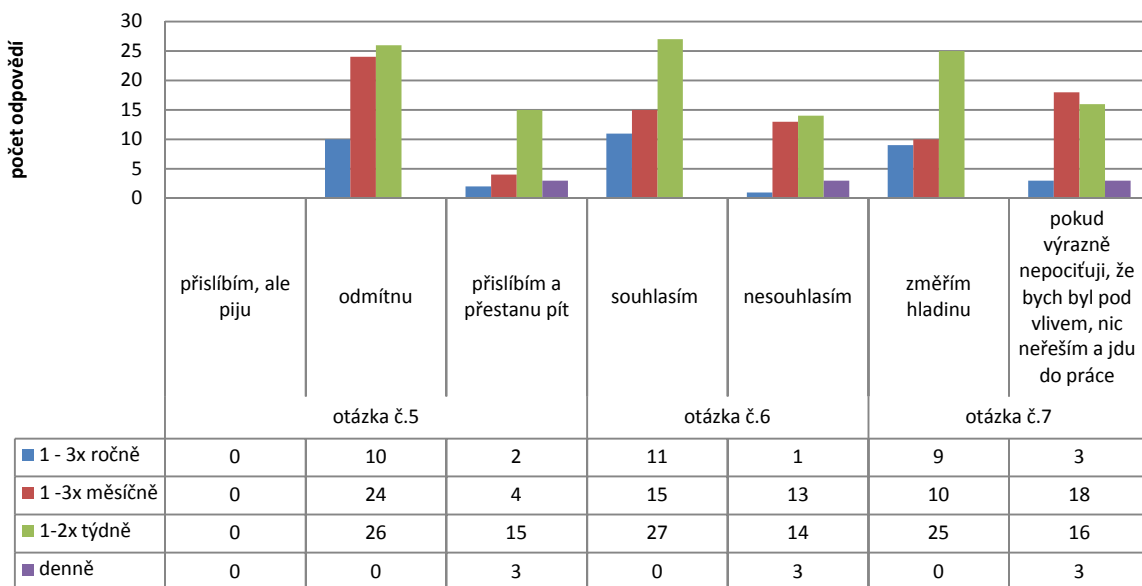
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se předvídatost potvrdila v 87 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se předvídatost potvrdila v 83 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se předvídatost potvrdila v 17 %.

OPATRNOST

graf 71



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se opatrnost potvrdila v 83 %.

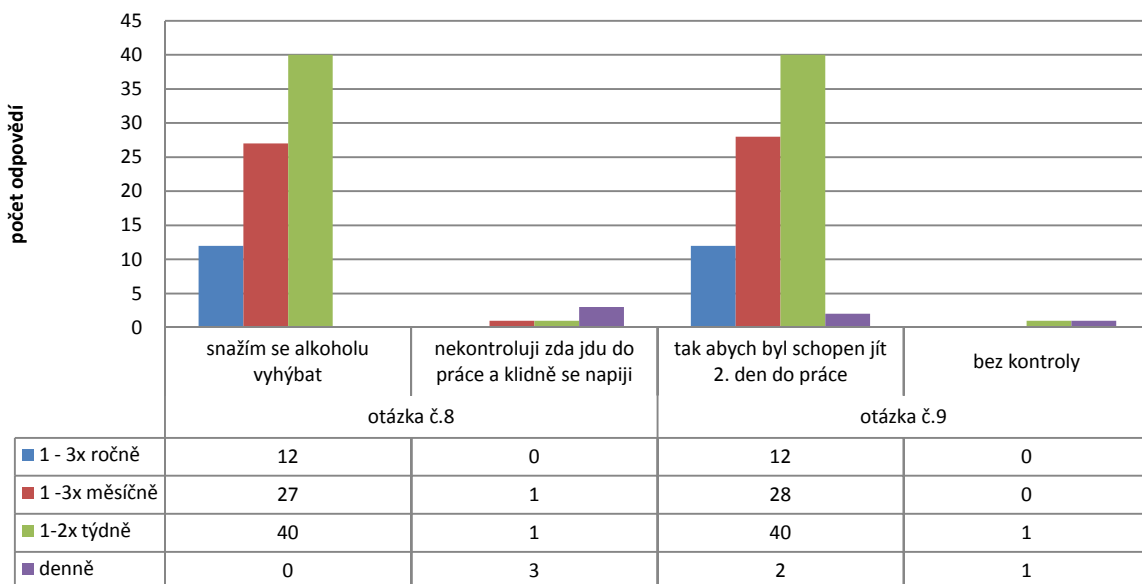
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se opatrnost potvrdila v 59 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se opatrnost potvrdila v 63 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se opatrnost potvrdila v 0 %.

SEBEKONTROLA

graf 72



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se sebekontrola potvrdila v 100 %.

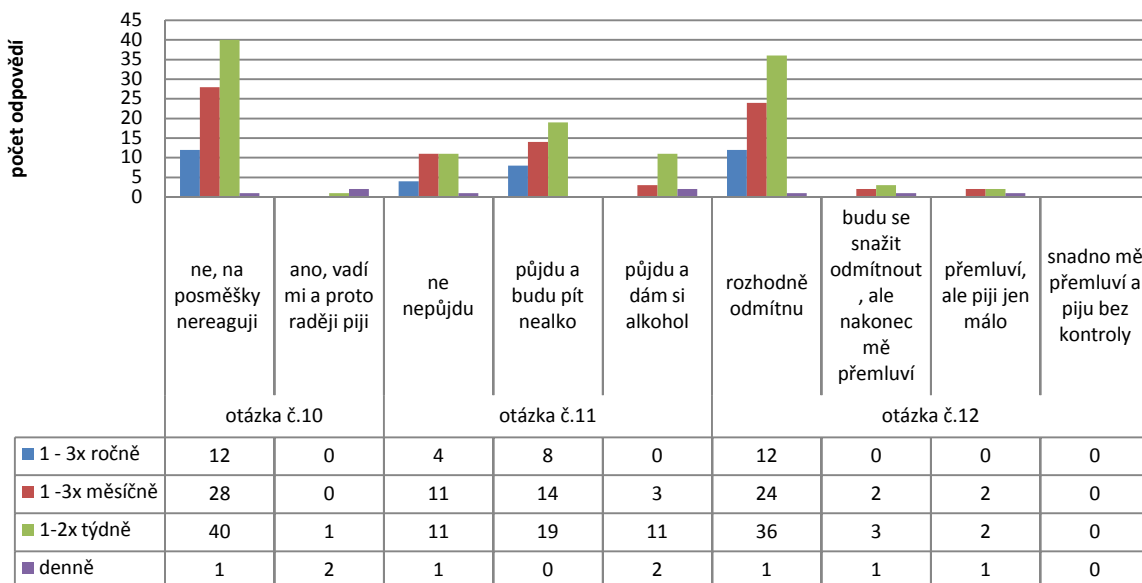
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se sebekontrola potvrdila v 98 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se sebekontrola potvrdila v 98 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se sebekontrola potvrdila v 33 %.

ODOLNOST

graf 73



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se odolnost potvrdila v 100 %.

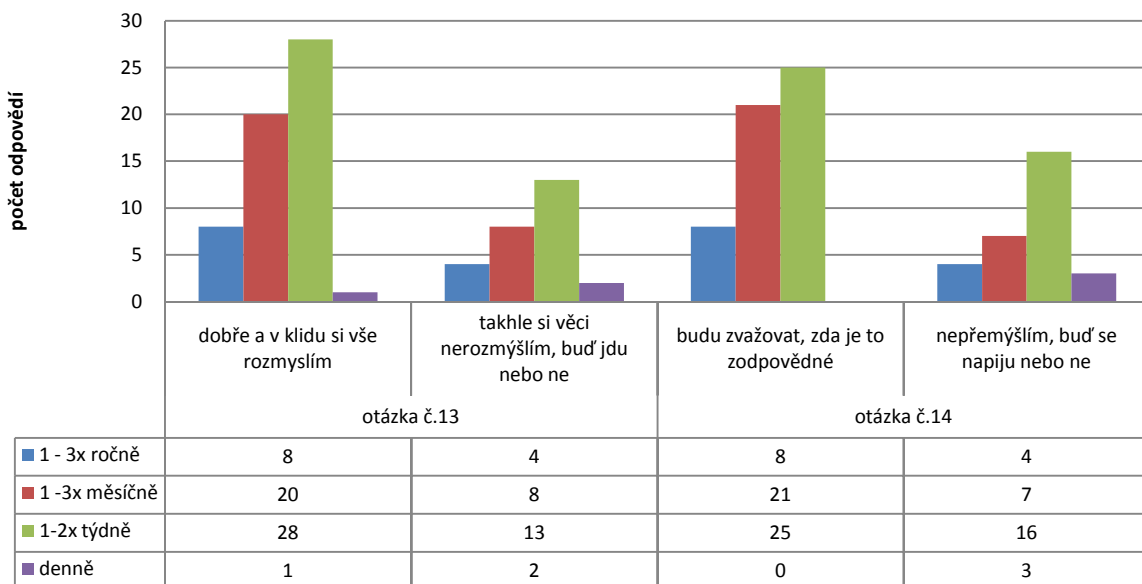
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se odolnost potvrdila v 92 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se odolnost potvrdila v 86 %.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se odolnost potvrdila v 33 %.

ROZVÁŽNOST

graf 74



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se rozvážnost potvrdila v 67%.

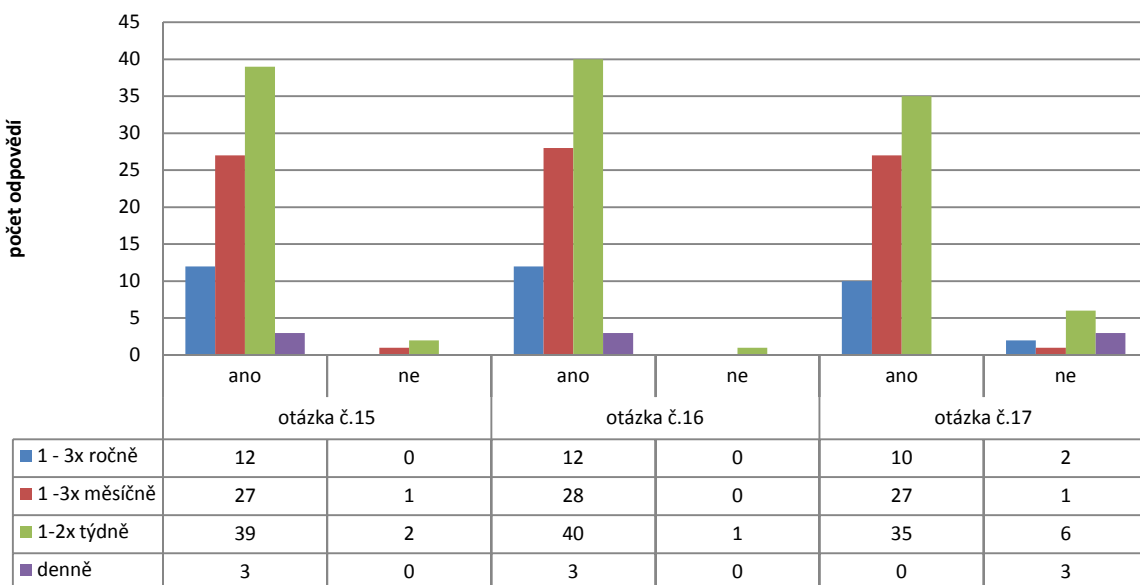
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se rozvážnost potvrdila v 73%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se rozvážnost potvrdila v 65%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se rozvážnost potvrdila v 33%.

UVĚDOMĚLOST

graf 75



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se uvědomělost potvrdila v 94%.

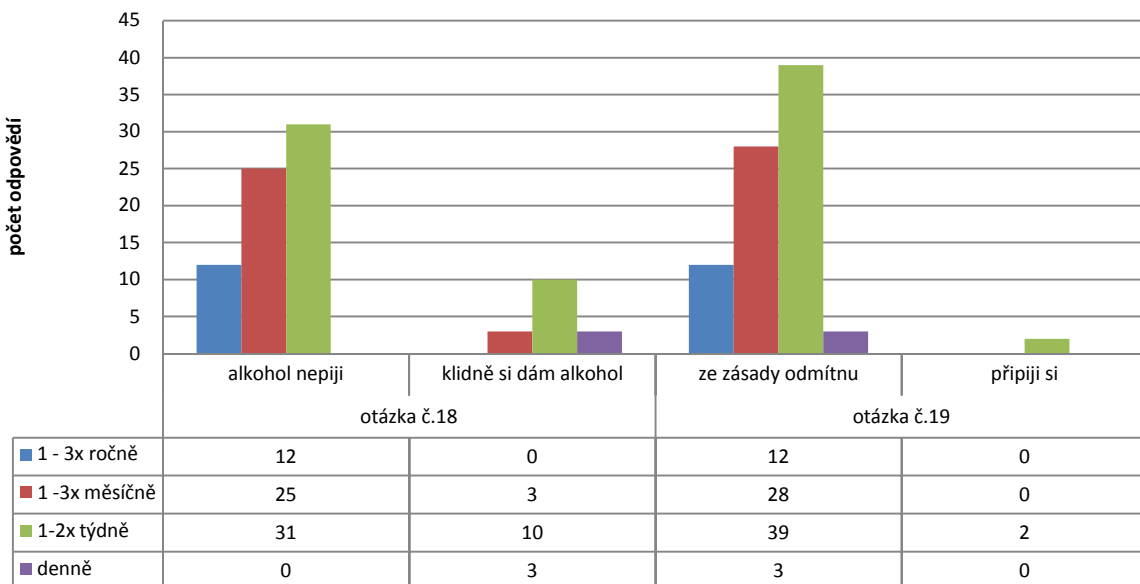
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se uvědomělost potvrdila v 97%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se uvědomělost potvrdila v 93%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se uvědomělost potvrdila v 67%.

ZÁSADOVOST

graf 76



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se zásadovost potvrdila v 100%.

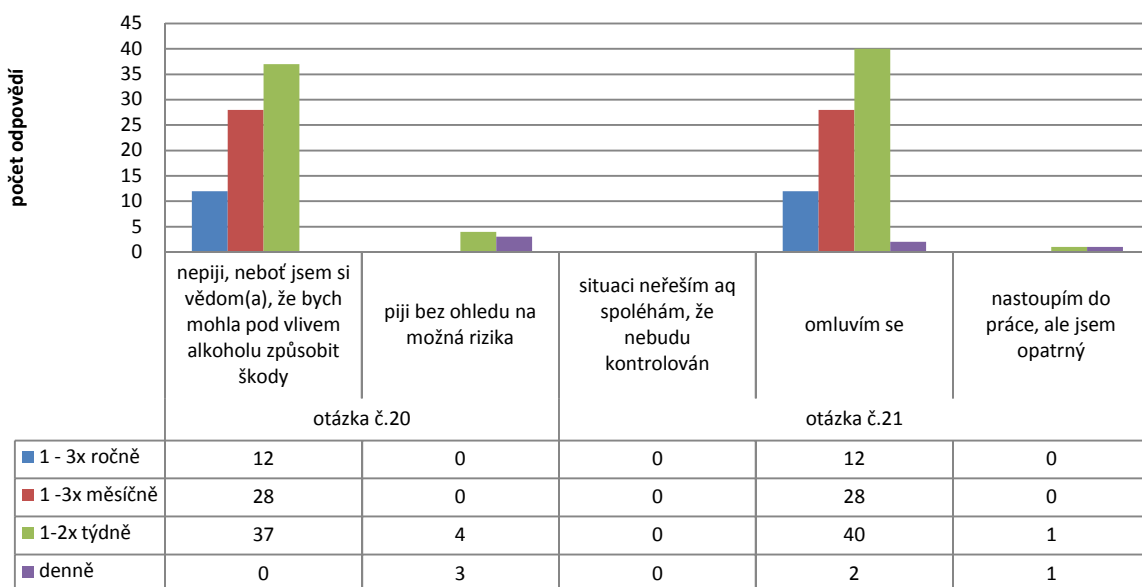
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se zásadovost potvrdila v 95%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se zásadovost potvrdila v 86%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se zásadovost potvrdila v 50%.

ODPOVĚDNOST

graf 77



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se odpovědnost potvrdila v 100%.

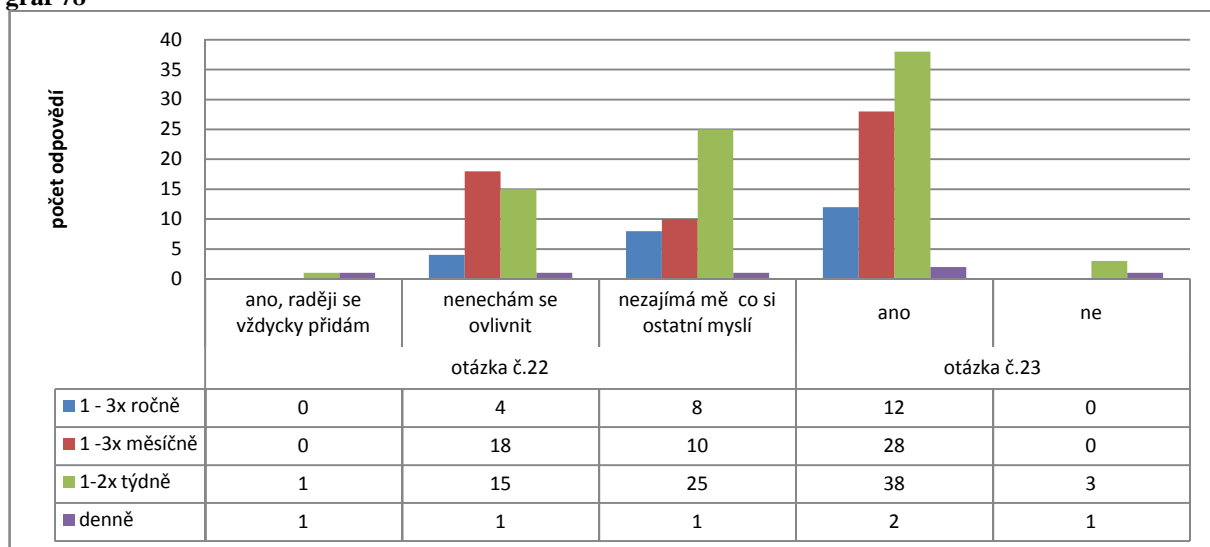
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se odpovědnost potvrdila v 100%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se odpovědnost potvrdila v 94%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se odpovědnost potvrdila v 34%.

NEZÁVISLOST

graf 78



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se nezávislost potvrdila v 100%.

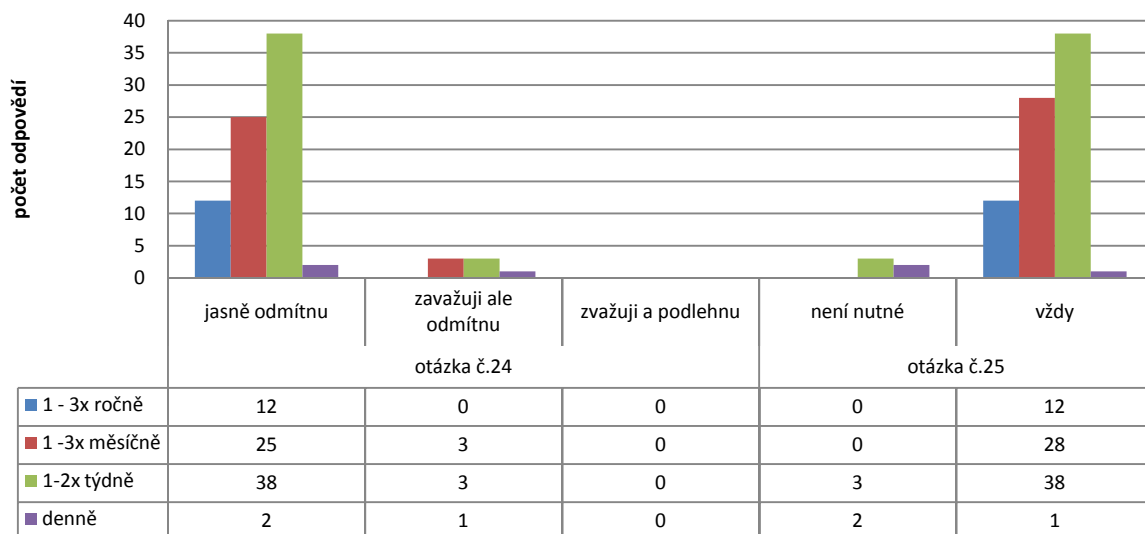
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se nezávislost potvrdila v 100%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se nezávislost potvrdila v 96%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se nezávislost potvrdila v 67%.

ODVÁŽNOST

graf 79



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se odvážnost potvrdila v 0%.

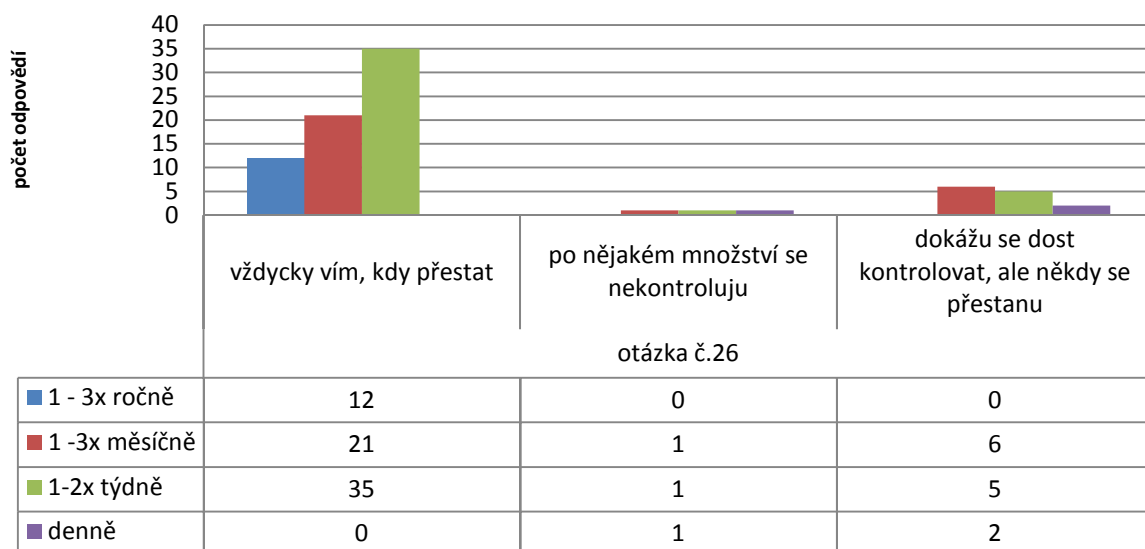
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se odvážnost potvrdila v 11%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se odvážnost potvrdila v 7%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se odvážnost potvrdila v 50%.

UMĚRNOST (MÍRNOST)

graf 80



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se uměřenost potvrdila v 100%.

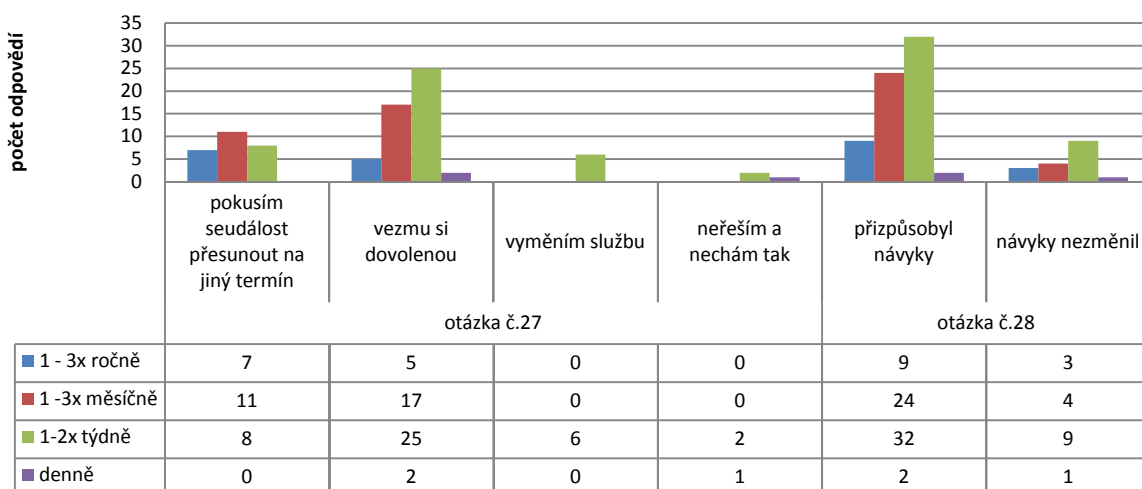
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se uměřenost potvrdila v 75%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se uměřenost potvrdila v 85%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se uměřenost potvrdila v 0%.

PRUŽNOST

graf 81



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se pružnost potvrdila v 95%.

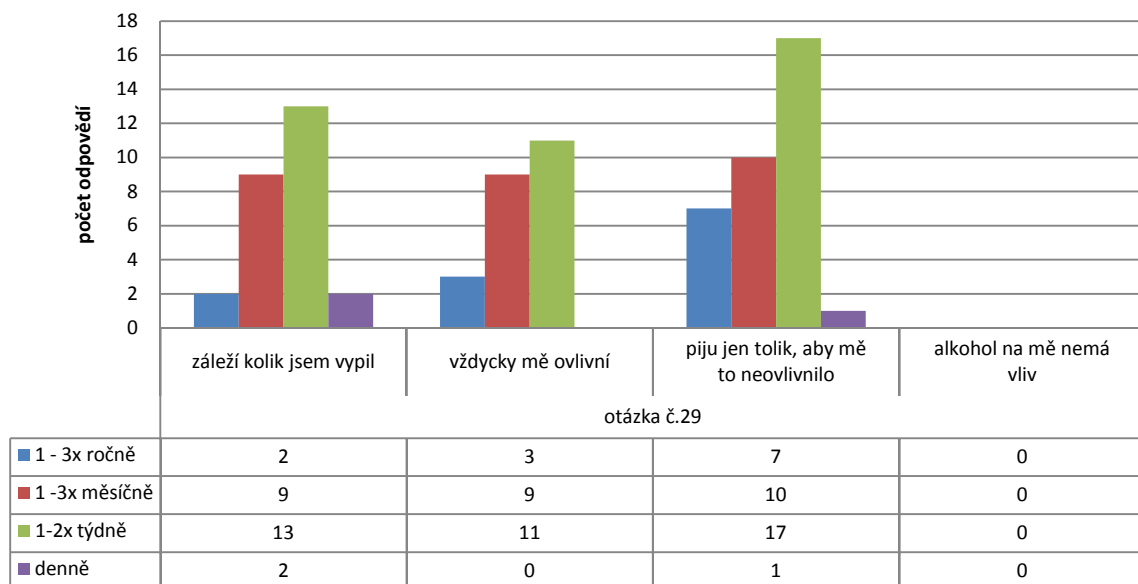
U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se pružnost potvrdila v 86%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se pružnost potvrdila v 87%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se pružnost potvrdila v 67%.

SEBEKRITICNOST

graf 82



U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 ročně, se sebekritičnost potvrdila v 25%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 měsíčně, se sebekritičnost potvrdila v 32%.

U řidičů, kteří pijí alkohol 1 – 3 týdně, se sebekritičnost potvrdila v 27%.

U řidičů, kteří pijí alkohol denně, se sebekritičnost potvrdila v 0%.

4.6 Diskuze

Z výsledků, které byly uvedeny v předchozí části této kapitoly, je možné učinit tyto poznatky k jednotlivým výzkumným otázkám.

„Hrají vybrané volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu u řidičů MHD výraznou roli?“

„V jaké míře ovlivňují vybrané volní vlastnosti užívání alkoholu u řidičů MHD?“

U všech dotazovaných respondentů se téměř všechny zvolené volní vlastnosti potvrdily ve více než 60 % (grafy 1 – 29). Jediné volní vlastnosti, které nedosáhly 50%, byly odvážnost (7%) a sebekritičnost (27%). Lze tedy říci, že sebekritičnost u řidičů MHD nehraje výraznou roli v souvislosti s užíváním alkoholu. U vlastnosti odvážnost je naopak co nejmenší procentuelní hodnota pozitivní ve vztahu k užívání (resp. neužívání) alkoholu u řidičů a znamená v podstatě to, že řidiči při konzumaci alkoholu (např. před pracovní směnou) neriskují a alkohol odmítnou, popř. si možnou hladinu zkontrolují např. alkoholtesterem.

Mezi vlastnosti, které se u řidičů MHD nejvíce projeví, patří nezávislost (96%), odpovědnost (95%), uvědomělost (94%), sebekontrola (93%) a odvážnost (7%) a tedy i již zmiňovaná odvážnost (7%). Ostatní volní vlastnosti (předvídavost, opatrnost, odolnost, rozvážnost, zásadovost, uměřenost, pružnost) se pak potvrdily v rozmezí od 65 do 89%. Lze tedy rovněž říci, že tyto volní vlastnosti mají na užívání resp. neužívání alkoholu u řidičů výrazný vliv.

Dílní výzkumné otázky byly určeny dle zvolených proměnných. Dle mého názoru přinesly velice zajímavé poznatky a odpovědi a jsem přesvědčená, že právě mapujícím průzkumem bylo možné tyto proměnné dobře prozkoumat. Pro naplnění cíle mé práce se dle mého názoru nakonec pomocné otázky staly důležitějšími než výzkumné otázky hlavní.

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi vliv pohlaví řidičů MHD?“

Největší rozdíly byly zaznamenány mezi muži a ženami ve volných vlastnostech jako je předvídavost (graf 30) – u mužů byla potvrzena tato vlastnost v 85% a u žen pouze v 59%. Dále vlastnost odolnost (graf 33) – u mužů byla potvrzena z 91 % u žen pouze v 67%. Další výrazný rozdíl se projevil u vlastnosti odvážnost (graf 39). U mužů se potvrdila tato vlastnost pouze v 3%, u žen to pak bylo ve 32 %. Zdá se tedy, že ženy ve vztahu k užívání alkoholu riskují více než muži. Muži se také rovněž a to o více než 20% dokáží lépe kontrolovat (graf 32) než ženy, rovněž v rozvážnosti (graf 34) muži porazili ženy o 25%. V ostatních volných vlastnostech (grafy 35 - 38, 40, 41) nebyl mezi muži a ženami zaznamenán výrazný rozdíl. Pohlaví tedy vlastnosti uvědomělost (rozdíl 3%), zásadovost (rozdíl 15%), odpovědnost (rozdíl 8%), nezávislost (rozdíl 6%), uměřenost (rozdíl 18%), pružnost (rozdíl 12%) výrazně neovlivňuje. U vlastnosti sebekritičnost (graf 42) sice nebyl zaznamenán výrazný rozdíl (11%), ale tato vlastnost se stejně jako u všech respondentů dohromady nepotvrdila ani u mužů (pouze 29%) ani u žen (pouze 18%).

U mužů hraje největší roli ve vztahu k užívání (neužívání) alkoholu největší vliv sebekontrola (97%), nezávislost (97%), odvážnost (95%), odpovědnost (95%), odolnost (91%), uvědomělost (91%), zásadovost (91%).

Pro ženy má pak největší význam nezávislost (91%), uvědomělost (88%), odpovědnost (88%).

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi vliv věk řidičů MHD?“

Výsledky průzkumu sice neukázaly velké procentuelní rozdíly mezi věkem řidičů, avšak volní vlastností řidičů do 30 let se potvrdili v nejméně % a to u všech volných vlastností (grafy 43 – 55). Tito řidiči pak nejméně při užívání alkoholu dbají na opatrnost (28%), rozvážnost (29%), předvídavost (54%), uměřenost (58%), sebekritičnost (25%) – tato vlastnost opět nedosáhla 50% v žádné z věkových kategorií. Řidiči do 30 let pak i oproti ostatním věkovým kategoriím poměrně dost riskují ve vztahu k užívání alkoholu před pracovní směnou.

V ostatních věkových kategoriích jsou pak nejlépe volní vlastnosti rozvinuti u řidičů ve věku 41 – 55 let. Nejvyšších hodnot v této kategorii dosáhly volní vlastnosti nezávislost (100%), sebekontrola (99%), odpovědnost (99%), zásadovost (97%), odolnost (95%), uvědomělost (91%), odvážnost (3%).

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv délka praxe řidičů MHD?“

Proměnná – délka praxe (grafy 57 – 69) podobně jako u věku řidičů po vyhodnocení výsledků ukázala, že v oblasti volních vlastností a jejich rozvinutosti u řidičů MHD hraje další velice významnou roli. Nejvíce překvapivé výsledky se projevily v kategorii řidičů s praxí do dvou let. Pouze 4 volní vlastnosti se u těchto řidičů potvrdily ve více než 50%. Jsou jimi nezávislost (77%) – graf 65, odpovědnost (75%) – graf 64, zásadovost (75%) - graf 63 a pružnost (67%) graf 68. Ani tyto hodnoty však nejsou příliš vysoké. Nejméně se pak u řidičů s praxí do 2 let projevily vlastnosti opatrnost (33%) – graf 58, uvědomělost (33%) – graf 62, předvídavost (38%) – graf 57, rozvážnost (44%) – graf 61, sebekritičnost (33%) – graf 69.

Dalším překvapivým výsledkem bylo, že nejvíce se dle očekávání volní vlastnosti nepotvrdily u řidičů s praxí nad 15 let ale v kategorii praxe od 11 do 15 let. Zde se dokonce 4 x potvrdily volní vlastnosti v 100%. Byly to sebekontrola, odolnost, odpovědnost a nezávislost (grafy 59, 60, 64, 65). Kategorie řidičů s praxí nad 15 let dosáhla rovněž vysokých procentuelních hodnot u téměř všech volních vlastností, ale 100% hodnoty dosáhla pouze 1 x a to u vlastnosti nezávislost (graf 65).

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv množství alkoholu, jak často pijí alkohol řidiči MHD?“

Nejvíce pozoruhodně dopadly výsledky v kategorii řidičů, kteří pijí denně. Volní vlastnosti opatrnost (graf 71), uměřenost (graf 80) a sebekritičnost (graf 82) se v této kategorii potvrdili v 0%. Sedm dalších vlastností (předvídavost, sebekontrola, odolnost, rozvážnost, zásadovost, odpovědnost, odvážnost – grafy 70, 72 - 74, 76, 77, 7) se pak potvrdilo max. do 50%. Výsledky u této kategorie však mohou být zkresleny, protože dotazovaní řidiči, kteří uvedli, že pijí denně, byli jen 3. Pokud bychom tedy řidiče, kteří pijí denně, z této kategorie z důvodu malé reprezentativnosti vyřadili, mohli bychom

dojít k závěru, že to jak často řidiči MHD pijí alkohol, nemá vliv na užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi. Rozdíly v ostatních kategoriích (1 – 3 ročně, 1 – 3 měsíčně, 1 – 2 týdně) u stejných volných vlastností byly ve většině případů pouze několikaprocentní a nikdy (mimo vlastnost sebekritičnost) neklesly pod 50%. Největší rozpor byl u vlastnosti opatrnost (graf 71), kdy u řidičů, kteří pijí 1 – 3 ročně, se tato vlastnost potvrdila 83%. U řidičů, kteří pijí 1 – 3 měsíčně pak klesla až na 59% a u řidičů pijících 1 – 2 týdně pak stoupla na 63%. Podobně tomu tak bylo u vlastnosti uměřenost (graf 80) – 1 – 3 ročně 100%, 1 – 3 měsíčně 75% a 1 – 2 týdně 85%.

4.7 Závěry průzkumu

Z poznatků, které byly uvedeny a rozebrány v předchozí části lze tedy učinit závěr průzkumu, resp. odpovědět na zvolené výzkumné otázky.

„Hrají vybrané volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu u řidičů MHD výraznou roli?“

„Vybrané volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu u řidičů MHD, kromě vlastnosti sebekritičnost, hrají výraznou roli.“

„V jaké míře ovlivňují vybrané volní vlastnosti užívání alkoholu u řidičů MHD?“

„Vybrané volní vlastnosti, kromě sebekritičnosti, ovlivňují užívání resp. neužívání alkoholu u řidičů MHD ve značné míře.“

Průzkum ukázal, že většina řidičů a řidiček je ve vztahu k užívání alkoholu uvědomělá, ví jaká rizika jim pod vlivem alkoholu (při zjištěné hladině alkoholu v krvi) mohou hrozit. Jsou odpovědní, jsou si vědomi, že ve voze nejsou sami, a že na jejich chování závisí bezpečnost ostatních cestujících. Dokáží se dobře kontrolovat a do práce nastupují střízliví. Nenechají se vyvést z míry a zlákat k něčemu, co oni sami nechtějí. Neriskují, a pokud ví, že by jejich konzumace alkoholu mohla ohrozit jejich práci, situaci řeší. Pokud ví, že den před směnou užili alkohol, změří si následující den hladinu alkoholu a pokud zjistí, že jsou pod vlivem, pak se raději v práci omluví, než aby

riskovali a ohrozili tak mnoho lidí. Zároveň jsou si až příliš jistí, že dokáží odhadnout, do jaké míry je alkohol ovlivní. Ve svých rozhodnutích nejsou příliš rozvážní.

Jak jsem se již v předchozí části zmínila, výsledky průzkumu zjištěné u jednotlivých kritérií (pohlaví, věk, délka, praxe, množství alkoholu) přinesly velice zajímavé poznatky. Nejvíce překvapivé bylo kritérium délka praxe. Dalo se jistě předpokládat, že řidiči s kratší délkou praxe nebudou mít ještě tolik zkušeností, aby se u nich volní vlastnosti dostatečně rozvinuly a potvrdili na 100%, ale tak výrazně nízké hodnoty byly opravdu překvapivé. U těchto řidičů se sice potvrdili v souvislosti s užíváním alkoholu důležité vlastnosti jako je např. odpovědnost a zásadovost. Zjištěné procentuální hodnoty však ve srovnání s ostatními kategoriemi byly skutečně nízké. Řidičům s krátkou praxí chybí opatrnost, uvědomělost, předvídavost, rozvážnost a rovněž sebekritičnost. V podstatě stejná situace je rovněž u kritéria věk. Nejméně se volní vlastnosti v souvislosti s užíváním alkoholu potvrdily u řidičů mladších 30 let.

Co se týče kritéria pohlaví, pak se zde největší rozdíly mezi muži a ženami projevíly v tom, že muži jsou více předvídaví a odolní, zatímco ženy překvapivě více riskují. Na ostatní vlastnosti pohlaví řidičů nemá výrazný vliv.

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv pohlaví řidičů MHD?“

„Na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi nemá výrazný vliv pohlaví řidičů MHD.“

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv věk řidičů MHD?“

„S klesajícím věkem řidičů MHD klesá i rozvinutost volních vlastností v souvislosti s užíváním alkoholu. Nejvíce mají vliv volní vlastnosti na užívání alkoholu u řidičů ve věkové kategorii 41 – 55 let. S vyšším věkem vliv volních vlastností klesá.“

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv délka praxe řidičů MHD?“

Délka praxe má ze všech zvolených proměnných největší vliv na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi řidičů MHD. Výrazně nízký vliv volních vlastností

je u řidičů, jejichž praxe je do 2 let. Naopak nejvýraznější vliv volních vlastností byl prokázán u řidičů s praxí od 11 do 15 let.

„Má na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi vliv množství alkoholu, jak často pijí alkohol řidiči MHD?“

„Jak často řidiči MHD pijí alkohol, nemá vliv na užívání alkoholu v souvislosti s volními vlastnostmi u řidičů MHD.“

Závěr

Nároky spjaté s řízením vozidla se u profesionálních řidičů výrazně liší od nároků na „soukromou“ osobu řídící osobní auto. Mezi specifika práce profesionálního řidiče patří především fakt, že je při své práci zodpovědný za životy desítek osob ve voze a samozřejmě také skutečnost, že prakticky celou svou pracovní dobu tráví řízením vozu, činností náročnou nejen z hlediska pozornosti, úsudku a rozhodování, ale i z pohledu emocionálně-sociálního. Profesionální řidič musí více než běžný řidič vnímat své okolí včas a s dostatečnou jistotou. Neustále musí vnímat podněty, které mu zprostředkují jeho smyslové orgány. Tyto podněty pak musí zpracovávat a rychle a přesně na ně reagovat. Uplatnění všech schopností řidiče předpokládá bezpečnost v dopravě a snížení jen jedné z nich může ohrozit celkový řidičův výkon. Lze chápat, když někdo selže v obtížné dopravní situaci, kterou např. sám nezavinil. Rozhodně však nelze odpustit, když řídí motorové vozidlo pod vlivem alkoholu a ohrožuje tak zdraví a životy cestujících a ostatních účastníků provozu. Moje práce se však nezabývá samotným následkem užití alkoholu u řidičů MHD, ale tím, co tomuto aktu předchází. Domnívám se, že následkům požití alkoholu za volantem je věnována celá řada publikací, výzkumů atd., o mnoho méně se pak zabývá literatura souvislostmi lidských vlastností a dopravního chování. Práce má tedy posloužit k porozumění právě jedné ze skupin vlastností osobnosti, kterými jsou volní vlastnosti. Klade si za cíl, zda vůbec a jakým způsobem mohou tyto vlastnosti ovlivnit to, že je řidič MHD při výkonu své profese připraven správně vyhodnotit situaci, resp. zda volní vlastnosti ovlivňují užívání alkoholu u řidičů MHD.

Vzhledem k tomu, že téma volních vlastností ve spojení s užíváním alkoholu u řidičů MHD bylo pro mě zcela nové, pokusila jsem se v teoretické části metodou analýzy dokumentů porozumět pojmům jako je např. pracovní prostředí řidiče MHD, osobnost řidiče MHD atd. Dále jsem se snažila vysvětlit podstatu vůle a jednotlivých volních vlastností. V kapitole týkající se právě vůle a jejich vlastností jsem se na základě vlastního úsudku pokusila vyčlenit ty volní vlastnosti, které dle mého názoru souvisejí jednak s prací řidiče MHD a jednak s užíváním alkoholu.

Následně jsem pak prostřednictvím mapujícího průzkumu provedla v Dopravním podniku města Brna, a.s. dotazníkové šetření, kdy jsem oslovila řidiče i řidičky na

kurzech pravidelného proškolení. Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit, zda mají volní vlastnosti vliv na užívání (resp. neužívání) alkoholu u řidičů MHD. Odpovědi na výzkumné otázky pak cíl méj práce naplnily. Volní vlastnosti v souvislosti s užíváním alkoholu u řidičů MHD rozhodně hrají významnou roli a z průzkumu bylo potvrzeno, že většina řidičů k problematice alkoholu v jejich profesi přistupuje zodpovědně, uvědoměle. Ve svých rozhodnutích jsou nezávislí, odolní vůči vnějším vlivům atd. Významnou úlohu v souvislosti s volními vlastnostmi rovněž hraje věk a délka praxe řidičů MHD.

Jsem si vědoma, že výsledky mého malého průzkumu nemohou vést k obecným závěrům, s ohledem na velikost výzkumného vzorku, jsem si též vědoma nepřesností a nedostatků mého průzkumného projektu, přesto ale doufám, že výsledky mohou alespoň částečně naznačit aktuální situaci a vést k zamyšlení nad ní a že mohou být určitou inspirací či podnětem k dalším úvahám. Při sběru dat se mi naskytla neformální informace o tom, že řidiči MHD jsou obecně považováni za „turnusové pijany“, bylo mi vysvětleno, co tento pojem znamená: řidiči MHD jsou ve vztahu k alkoholu velice zodpovědní. Nekonzumují ho před pracovní směnou a jsou vůči němu velice odolní. Jakmile však jsou delší dobu mimo zaměstnání (např. na dovolené s rodinou, přáteli – řidiči MHD mají mezi sebou velice přátelské vztahy, často se přátelí celé jejich rodiny), stávají se z nich velcí konzumenti alkoholu a jsou často schopni vysedávat u alkoholu i celý den. V případě tedy, že by se tato práce stala podkladem pro další diplomovou práci, mohla by tato informace být zajímavým předmětem průzkumu.

Resumé

Tato bakalářská práce zabývající se problematikou osobnostních předpokladů řidičů MHD a volných vlastností osobnosti a jejich vlivu na užívání alkoholu u řidičů, je rozčleněna do čtyř základních kapitol, které se dále systematicky člení na jednotlivé podkapitoly. Poslední z kapitol je část praktická, která se věnuje empirickému průzkumu. Cílem práce je objasnit jak volní vlastnosti ovlivňují užívání alkoholu u řidičů MHD.

První tři kapitoly jsou rozděleny, jak již sám název práce napovídá, dle jednotlivých tematických okruhů a to na pracovní prostředí (kapitola první). Součástí této kapitoly je rovněž charakteristika povolání řidiče MHD. Ve druhé kapitole je uvedeno objasnění pojmu vůle a vysvětlení její podstaty. Nejdůležitější částí této kapitoly, a to i pro poslední čtvrtou část praktickou, je klasifikace volných vlastností a následně pak vyčlenění volných vlastností, které souvisí s povoláním řidič MHD a užíváním alkoholu. Třetí kapitola je věnována problematice alkoholu a s ním spojených rizik v pracovním prostředí.

Na třetí kapitolu navazuje poslední čtvrtá kapitola, ve které je prostřednictvím orientačního průzkumu (metodou dotazníku) zmapováno, které z volných vlastností a v jaké míře mají vliv na užívání alkoholu u řidičů MHD. V průzkumu jsou rovněž zohledněny proměnné, kterými jsou pohlaví, věk, délku praxe a také to jak často dotazovaní respondenti pijí alkohol.

Ze získaných výsledků vyplývá, že vybrané volní vlastnosti mají velký význam na užívání (resp. neužívání) alkoholu u řidičů MHD. U většiny zvolených volných vlastností se výsledky potvrdily z více než 50%. Dále pak rovněž hraje důležitou roli u volných vlastností i věk a délka praxe řidičů MHD.

Anotace

Práce se ve své teoretické části zabývá vysvětlením pojmů pracovní prostředí řidiče MHD, volní vlastností a užívání alkoholu. Cílem práce je objasnit jaké volní vlastnosti ovlivňují užívání alkoholu u řidičů MHD.

Součástí práce je i část praktická, která prostřednictvím mapujícího průzkumu, formou dotazníkového šetření zjišťuje, zda a v jaké míře hrají roli volní vlastnosti ve vztahu k užívání alkoholu u řidičů MHD a zda zvolená kritéria (pohlaví, věk, délka praxe, množství alkoholu) na volní vlastnosti a s nimi spojené užívání alkoholu u řidičů MHD rovněž působí.

Klíčová slova

alkohol, pracovní prostředí, řidič MHD, dopravní podnik, volní vlastnosti, mapující průzkum, dotazník

Annotation

Working in its theoretical part with an explanation of the concept of working environment of public transport drivers, and will feature the use of alcohol. Objective is to clarify what properties will affect the use of alcohol among drivers of public transport.

The work is also a practical part, which means mapping survey by questionnaire to know whether and to what extent the properties will play a role in relation to alcohol use among drivers of public transport and that the chosen criteria (sex, age, length of practice, alcohol) Will the characteristics associated with alcohol use among drivers of public transport is also present.

Key words

alcohol, working environment, driver of city line tradic, transport company, properties will, mapping research, questionnaire

Literatura a prameny (informační zdroje)

BALCAR, K., *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983

BRICHČÍN, M., *Vůle a sebekontrola: teorie, metody, experimenty*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, ISBN 80-7184-753-4.

ČAČKA, O., *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. Brno: DOPLNĚK, 2002, ISBN 80-7239-107-0

FERJENČÍK, J., *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-815-9

HAMERNÍKOVÁ, V., *Základy dopravní psychologie nejen pro profesionální řidiče*. Brno: NCO NZO, 2010, ISBN 978-80-7013-517-4

HARTL, P., *Psychologický slovník*. Praha: Portal, 2000, ISBN 80-7178-303-X

KOHOUTEK, R., *Základy užité psychologie*. Brno: CERM, 2002, ISBN 80-214-2203-3

KORNILOV, K. N., *Výchova vůle a charakteru*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952

KRAUS, B., *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, ISBN 80-7315-004-2

MIKŠÍK, O., *Úvod do psychologické metodologie II. Postupy vědeckého zkoumání od vymezení problému k výzkumnému projektu*. Brno: Univerzita Karlova v Praze, 1986, ISBN 17-057-86

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995, ISBN 80-200-0525-0

NEŠPOR, K., *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami*. Praha: SZU, 1999, ISBN 80-7071-123-X, str. 28

NOVÁK, T., *Posilněte si svoji vůli. Co chci, to dokážu*. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2752-3

RŮŽIČKA, J., *Člověk a práce: psychologické aspekty pracovní činnosti*. Praha: Svoboda, 1972

SKÁLA, J., *Alkohol a jiné (psychotropní)drogy: abuzus a závislosti*. Praha:AVICEUM, 1986, ISBN 08-090-86

SMÉKAL, V., *Pozvání do psychologie osobnosti: Člověk v zrcadle vědomí a jednání (druhé, opravené vydání)*. Brno: Barrister & Principal, 2004, ISBN 80-86598-65-9

SNEL, J., *Chvála malých neřestí aneb Zaručeně nezdravý návod na spokojenější život*. Praha: LIKA KLUB, 2000, ISBN 80-86069-05-2

ŠEDIVÝ, V., *Lidé, alkohol, drogy*. Praha: Naše vojsko, 1988, ISBN 28-049-88.

ŠVANCARA, J., *Emoce, motivace, volní procesy*. Brno: Psychologický ústav FF MU, 2003, ISBN 80-86633-11

ŠTIKAR, J., *Psychologie v dopravě*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0606-2

VÁGNEROVÁ, M., *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004, ISBN 978-80-246-0841-9

Internetové zdroje:

<http://www.drnespor.eu/addictcz.html> - návykové látky v pracovním prostředí

Příloha č. 1 – Dotazník s volnými vlastnostmi

DOTAZNÍK

Užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi u řidičů MHD

Vážení kolegové,

ráda bych Vás touto cestou požádala o zodpovězení několika otázek v rámci orientačního průzkumu, jehož cílem je zmapovat, které ze zvolených volných vlastností mají vliv na užívání alkoholu u řidičů MHD a v jaké míře tyto vybrané volné vlastnosti ovlivňují užívání alkoholu u řidičů MHD. Dotazník je zcela anonymní, nasbíraná data budou zpracována hromadně a budou sloužit pouze pro vědecké účely.

U níže uvedených otázek prosím zakřížkujte vždy pouze jednu z nabízených odpovědí.

Děkuji za čas, který strávíte vyplněním následujícího dotazníku.

K vyhodnocení odpovědí potřebuji znát některé údaje o Vás, uveďte prosím:

Pohlaví: muž žena

Věk: do 30 let 31-40 let 41-55 let nad 55 let

Délka praxe: do 2 let 3 -10 let 11-15 let nad 15 let

Pracovní zařazení (druh profese): řidič(ka) tramvaje řidič(ka) autobusu
 řidič(ka) trolejbusu

Jak často pijete alkohol?: abstinent 1 – 3 do roka 1 – 3 měsíčně 1 – 2 týdně denně

Předvídavost – tzv. „vidění a myšlení dopředu“, odhad budoucí změny prostředí dle vlastní minulé zkušenosti, schopnost včas vytvořit plán pro řešení budoucí situace.

1) Ovlivňuje Vás při rozhodování, zda pít alkohol před směnou i možnost kontroly alkoholu v krvi v zaměstnání?

Ano

Ne, takhle dopředu o takových věcech neuvažuji

2) Po konzumaci alkoholu jste schopen(na) odhadnout, po jakou dobu nebudete schopen(na vykonávat svoji profesi (budete mít alkohol v krvi)?

- Ano, na základě předchozích zkušeností to umím odhadnout.
- Ne, mívám s odhadem problémy.

3) Víte, že zjištěná hladina alkoholu v krvi znamená okamžité zrušení pracovního poměru?

- Víím a ze strachu před ztrátou zaměstnání alkohol před pracovní směnou nepiji
- Víím, ale pravděpodobnost kontroly je tak malá, že na toto riziko dopředu neberu ohled

4) Víte, že ráno v 7 hodin nastupujete do směny. Kdy nejpozději si dáte nějaký alkoholický nápoj?

- Den předtím vůbec nebudu pít
- Nejpozději kolem 22 hodiny předchozího dne
- Nejpozději kolem 20 hodiny předchozího dne
- Podle nálady, do rána se alkohol vstřebá

Opatrnost – odhalování možných komplikací a problémů již ve fázi plánování činností, zařazení možných komplikací do plánování

5) Jste na oslavě a vzhledem k tomu, že nemáte následující den službu, pijete alkohol. Telefonicky Vás však nadřízený požádá, zda byste hned ráno nemohl (např. z důvodu nemoci jiného řidiče/řidičky) nastoupit do služby:

- Službu přislíbím, ale piji dál, práce mi přece nepokazí započatou zábavu. Budu spoléhat na to, že nebudu kontrolován(a).
- Službu odmítnu, neboť jsem si vědom možné zbytkové hladiny alkoholu v krvi a s tím spojeného rizika způsobení škody na zdraví a majetku.
- Službu přislíbím, ale nebudu pokračovat v konzumaci alkoholu, naopak provedu možná opatření pro rychlejší odbourání alkoholu v krvi.

6) Z obavy, že budete neočekávaně povolán(a) do směny (např. při nemoci kolegy) raději alkohol nepijete nebo pouze v malém množství:

- Souhlasím s tvrzením.
- Nesouhlasím s tvrzením.

7) Večer před ranní směnou jste požil(a) alkohol, ráno před odchodem do práce...

- ...si pro jistotu změřím hladinu alkoholu (např. alkoholtesterem)

- ...pokud výrazně nepocítuji, že bych byl pod vlivem alkoholu, nic neřeším a jdu normálně do práce

Sebekontrola – schopnost aktivně modifikovat své chování v žádoucím směru. Zahrnuje potlačování okamžitých pudů, potlačování impulzivnosti, zvládnutí složitých sociálních situací.

8) Když víte, že následující den ráno jdete do práce pak:

- ...se snažím vyhnout jakémukoli kontaktu s alkoholem (restaurace, oslavy atd.)
- ...nekontroluji, zda jdu či nejdu do práce a alkoholu se klidně napiji

9) Pokud pijete alkohol a druhý den jdete do práce, pak pijete...

- ...tak, abych byl druhý den bez problémů (tzn. bez hladiny alkoholu v krvi) schopen jít do zaměstnání – toho docílím např. tím, že vím, kolik si mohu dovolit vypít alkoholu, nebo že si před pracovní směnou změřím hladinu alkoholu v krvi alkoholsterem atd.
- ...bez jakékoli kontroly

Odolnost – elastická nezdolnost či nezlomnost. Schopnost snášet působení vnějších i vnitřních vlivů (např. únava, lákání, zlovyky) a schopnost získat zpět síly, zotavit se, vrátit se a dobře jednat.

10) Vadí Vám, pokud se Vám kamarádi v restauraci smějí, že nepijete, protože jdete následující den do práce?

- Ne, na takovéto posměšky vůbec nereaguji, neboť nemohou ovlivnit, že si alkohol dám.
- Ano, vadí mi to, a proto raději vždycky piji a to bez ohledu na to, zda jdu či nejdu následující den do práce.

11) Kamarádi Vás lákají do restaurace a vy víte, že jdete následující den do práce. Půjдете s nimi?

- Ne, nepůjdu.
- Ano půjdu, ale budu pít jen nealko
- Ano půjdu, dám si i nějaký alkohol

12) Pokud Vás kamarádi přemlouvají, že si s nimi máte dát nějaký alkoholický nápoj, přestože jste je upozornil, že ten den nepijete:

- Rozhodně odmítnete, případně opustíte společnost

- Budete se snažit odmítnout, ale nakonec vás ke konzumaci přemluví
- Necháte se snadno přemluvit, ale budete pít jen velmi málo
- Necháte se snadno přemluvit a v další konzumaci alkoholu se nebudete nijak zvlášť kontrolovat

Rozvážnost - obezřetnost, schopnost promýšlet si věci předem, nejednat ukvapeně a zbrkle, ale až po zpracování a vyhodnocení dostupných informací a zvážení možných řešení.

13) Stojíte před výběrem nabízených možností – jít před pracovní směnou do restaurace s kamarády na pivo nebo zůstat doma, jak budete při výběru postupovat?

- Dobře a v klidu si promyslím, zda jsem schopen odmítnout nabízený alkohol nebo zda si dám jen tolik alkoholu, abych druhý den v práci neměl(a) alkohol v krvi, popř. zda doba před pracovní směnou je ještě dostatečně dlouhá na to, abych neměl(a) hladinu alkoholu v krvi, když půjdu do práce, atd.
- Takhle si věci nerozmýšlím, buď jdu a nebo nejdu.

14) Máte před sebou např. láhev vína a víte, že jdete druhý den do práce, jak se v této situaci zachováte?

- Budu zvažovat, zda je zodpovědné dát si před pracovní směnou alkohol ve vztahu k délce doby před začátkem pracovní směny, abych neměl(a) hladinu alkoholu v krvi.
- Zdlouhavě o tom nepřemýšlím, vína se buď napiji nebo ne

Uvědomělost – uvědomělý člověk ví nejen co bude dělat, ale také proč to bude dělat. Poznává, jaký má význam a smysl činnosti, které se má věnovat a také co mu přinese výsledek této činnosti

15) Víte, že existuje směrnice DPMB o alkoholu?

- ano
- ne

16) Víte, že zaměstnavatel provádí náhodné kontroly hladiny alkoholu v krvi?

- ano
- ne

17) Seznámil(a) jste s touto směrnicí?

- ano
- ne

Zásadovost – nezlomnost. Schopnost dodržovat normy, pravidla, ideály, které si člověk v průběhu socializace osvojil.

18) Před pracovní směnou...

- ...alkohol nepiji.
- ...si klidně zajdu na pivo nebo si dám jiný alkohol.

19) Pokud Vám během směny nebo před směnou (např. gratulace kolegovi k narozeninám) nabídne alkohol, pak:

- Ze zásady odmítnu
- připiji si

Odpovědnost – „pohotovost jednat podle požadavků a norem, mající charakter povinnosti.“

20) Alkohol před pracovní směnou ...

- ...nepiji, neboť jsem si vědom(a), že bych mohla pod vlivem alkoholu v zaměstnání způsobit škody na majetku a zdraví
- ...piji bez ohledu na možná rizika

21) Pokud před nástupem do směny víte (např. jsem si hladinu alkoholu změřil(a) alkoholtestem), že máte v krvi alkohol:

- Situaci neřeším a spoléhám na to, že nebudu kontrolován(a)
- Omluvím se v práci např. pro nevolnost, neboť jsem si vědom(a), že mohu svým jednáním způsobit škody na zdraví a majetku
- Nastoupím do práce, ale věnuji řízení větší pozornost než obvykle

Nezávislost – hodnocení situace dle vlastní orientace, pocitů, zkušeností, hodnocení bez cizího působení, volnost v rozhodování, jednání

22) Jestliže všichni v kolektivu pijí (např. na oslavě), není snadné být jediným, kdo nepije

- Ano, raději se vždycky přidám, abych nebyl(a) pro smích.

nenechám se ovlivnit ostatními jen proto, abych zapadl(a).

nezajímá mě, co si ostatní myslí. Vím, proč nepiji.

23) O tom, jestli půjdete večer před pracovní směnou do restaurace, kde budu konzumovat alkohol, rozhoduji sám(a).:

ano.

ne.

Odvážnost – schopnost rozhodnout se a jednat v nejasných, neznámých, nejistých a ohrožujících situacích pod vlivem emočního tlaku (např. strach o zdraví) a současně schopnost přijmout rizika, které z těchto situací plynou.

24) Pokud Vám někdo nabízí alkohol před jízdou

Jasně ho odmítnu

Zvažuji, jestli bych to nezvládl(a), ale nakonec odmítnu

Zvažuji. Jestli bych to nezvládl(a) a nakonec podlehnu

25) Měřit hladinu alkoholu v krvi před nástupem do pracovní směny, v případech, kdy hrozí, že je v krvi zbytkový alkohol:

není nutné, čas od času to risknu a ještě jsem problémy neměl(a)

by se mělo vždy

Uměřenost – (mírnost) – zachování vnitřní rovnováhy a na základě toho pak schopnost adekvátního hodnocení vlastních vnějších a vnitřních projevů a stavů. Tato schopnost slouží pro optimální realizaci vykonávané činnosti.

26) Když pijete alkohol

Vždycky vím, kdy přestat, kde je „moje míra“

Po nějakém množství se už těžko kontrolojuji a někdy nevím, kdy přestat

Podle okolností se dokážu dost kontrolovat, ale někdy se taky kontrolovat přestanu

Pružnost – znamená, měnit co je neměnitelné. Jde o schopnost pohotově přizpůsobit své jednání, prožívání a myšlení změnám situace a po vyrovnání odchylek pak obnovovat hlavní zaměření činnosti.

27) Protože víte, že Vás čeká událost, kde se nevyhnete konzumaci alkoholu a hned na to jdete do služby...

- Pokusím se danou událost přesunout na jiný termín
- Vezmu si v práci dovolenou
- Domluvím se s kolegou na výměně služby
- Věci neřeším a nechám vše, tak jak to je

28) Od doby, kdy jste začal(a) pracovat jako řidič MHD, jsem:

- přizpůsobil svoje návyky ve vztahu ke konzumaci alkoholu a před pracovní směnou nepiji, své zvyky nijak výrazně nezměnil.

Sebekritičnost – schopnost nacházet v průběhu a výsledcích vlastní činnosti nepřesnosti, chyby nedostatky. Sebekritičnost je tak znakem zdravě formované a vyspělé osobnosti, znající své schopnosti a možnosti, mající reálné ambice, vytyčující si přiměřené cíle a zodpovědně plnící přijaté úkoly.

29) Do jaké míry ovlivní Vaše chování a jednání vypitý alkohol?

- Záleží na tom, kolik jsem toho vypila(a)
- Vždycky mě nějak ovlivní, ať už si to uvědomuji nebo ne
- Piji tolik, aby mě to nijak neovlivnilo
- Alkohol na mě nemá prakticky žádný vliv, hodně „vydržím“

Příloha č. 2 – Dotazník

DOTAZNÍK

Užívání alkoholu v souvislosti s volnými vlastnostmi u řidičů MHD

Vážení kolegové,

ráda bych Vás touto cestou požádala o zodpovězení několika otázek v rámci orientačního průzkumu, jehož cílem je zmapovat, které ze zvolených volných vlastností mají vliv na užívání alkoholu u řidičů MHD a v jaké míře tyto vybrané volné vlastnosti ovlivňují užívání alkoholu u řidičů MHD. Dotazník je zcela anonymní, nasbíraná data budou zpracována hromadně a budou sloužit pouze pro vědecké účely.

U níže uvedených otázek prosím zakřížkujte vždy pouze jednu z nabízených odpovědí.

Děkuji za čas, který strávíte vyplněním následujícího dotazníku.

K vyhodnocení odpovědí potřebuji znát některé údaje o Vás, uveďte prosím:

Pohlaví: muž žena

Věk: do 30 let 31-40 let 41-55 let nad 55 let

Délka praxe: do 2 let 3 -10 let 11-15 let nad 15 let

Pracovní zařazení (druh profese): řidič(ka) tramvaje řidič(ka) autobusu
 řidič(ka) trolejbusu

Jak často pijete alkohol?: abstinent 1 – 3 do roka 1 – 3 měsíčně 1 – 2 týdně denně

1) Ovlivňuje Vás při rozhodování, zda pít alkohol před směnou i možnost kontroly alkoholu v krvi v zaměstnání?

Ano

Ne, takhle dopředu o takových věcech neuvažuji

2) Po konzumaci alkoholu jste schopen(na) odhadnout, po jakou dobu nebudete schopen(na vykonávat svoji profesi (budete mít alkohol v krvi)?

Ano, na základě předchozích zkušeností to umím odhadnout.

Ne, mívám s odhadem problémy.

3) Víte, že zjištěná hladina alkoholu v krvi znamená okamžité zrušení pracovního poměru?

Vím a ze strachu před ztrátou zaměstnání alkohol před pracovní směnou nepiji

Vím, ale pravděpodobnost kontroly je tak malá, že na toto riziko dopředu neberu ohled

4) Víte, že ráno v 7 hodin nastupujete do směny. Kdy nejpozději si dáte nějaký alkoholický nápoj?

Den předtím vůbec nebudu pít

Nejpozději kolem 22 hodiny předchozího dne

Nejpozději kolem 20 hodiny předchozího dne

Podle nálady, do rána se alkohol vstřebá

5) Jste na oslavě a vzhledem k tomu, že nemáte následující den službu, pijete alkohol. Telefonicky Vás však nadřízený požádá, zda byste hned ráno nemohl (např. z důvodu nemoci jiného řidiče/řidičky) nastoupit do služby:

Službu přislíbím, ale piji dál, práce mi přece nepokazí započatou zábavu. Budu spoléhat na to, že nebudu kontrolován(a).

Službu odmítnu, neboť jsem si vědom možné zbytkové hladiny alkoholu v krvi a s tím spojeného rizika způsobení škody na zdraví a majetku.

Službu přislíbím, ale nebudu pokračovat v konzumaci alkoholu, naopak provedu možná opatření pro rychlejší odbourání alkoholu v krvi.

6) Z obavy, že budete neočekávaně povolán(a) do směny (např. při nemoci kolegy) raději alkohol nepijete nebo pouze v malém množství:

Souhlasím s tvrzením.

Nesouhlasím s tvrzením.

7) Večer před ranní směnou jste požil(a) alkohol, ráno před odchodem do práce...

...si pro jistotu změřím hladinu alkoholu (např. alkoholtesterem)

...pokud výrazně nepocit'uji, že bych byl pod vlivem alkoholu, nic neřeším a jdu normálně do práce

8) Když víte, že následující den ráno jdete do práce pak:

- ...se snažím vyhýbat jakémukoli kontaktu s alkoholem (restaurace, oslavy atd.)
- ...nekontroluji, zda jdu či nejdu do práce a alkoholu se klidně napiji

9) Pokud pijete alkohol a druhý den jdete do práce, pak pijete...

- ...tak, abych byl druhý den bez problémů (tzn. bez hladiny alkoholu v krvi) schopen jít do zaměstnání – toho docílím např. tím, že vím, kolik si mohu dovolit vypít alkoholu, nebo že si před pracovní směnou změřím hladinu alkoholu v krvi alkoholtesterem atd.
- ...bez jakékoli kontroly

10) Vadí Vám, pokud se Vám kamarádi v restauraci smějí, že nepijete, protože jdete následující den do práce?

- Ne, na takovéto posměšky vůbec nereaguji, neboť nemohou ovlivnit, že si alkohol dám.
- Ano, vadí mi to, a proto raději vždycky piji a to bez ohledu na to, zda jdu či nejdu následující den do práce.

11) Kamarádi Vás lákají do restaurace a vy víte, že jdete následující den do práce. Půjdu s nimi?

- Ne, nepůjdu.
- Ano půjdu, ale budu pít jen nealko
- Ano půjdu, dám si i nějaký alkohol

12) Pokud Vás kamarádi přemlouvají, že si s nimi máte dát nějaký alkoholický nápoj, přestože jste je upozornil, že ten den nepijete:

- Rozhodně odmítnete, případně opustíte společnost
- Budete se snažit odmítnout, ale nakonec vás ke konzumaci přemluví
- Necháte se snadno přemluvit, ale budete pít jen velmi málo
- Necháte se snadno přemluvit a v další konzumaci alkoholu se nebudete nijak zvlášť kontrolovat

13) Stojíte před výběrem nabízených možností – jít před pracovní směnou do restaurace s kamarády na pivo nebo zůstat doma, jak budete při výběru postupovat?

- Dobře a v klidu si promyslím, zda jsem schopen odmítnout nabízený alkohol nebo zda si dám jen tolik alkoholu, abych druhý den v práci neměl(a) alkohol v krvi, popř. zda doba před pracovní směnou je ještě dostatečně dlouhá na to, abych neměl(a) hladinu alkoholu v krvi, když půjdu do práce, atd.
- Takhle si věci nerozmýšlím, buď jdu a nebo nejdu.

14) Máte před sebou např. láhev vína a víte, že jdete druhý den do práce, jak se v této situaci zachováte?

- Budu zvažovat, zda je zodpovědné dát si před pracovní směnou alkohol ve vztahu k délce doby před začátkem pracovní směny, abych neměl(a) hladinu alkoholu v krvi.
- Zdlouhavě o tom nepřemýšlím, vína se buď napiji nebo ne

15) Víte, že existuje směrnice DPMB o alkoholu?

- ano
- ne

16) Víte, že zaměstnavatel provádí náhodné kontroly hladiny alkoholu v krvi?

- ano
- ne

17) Seznámil(a) jste s touto směrnicí?

- ano
- ne

18) Před pracovní směnou...

- ...alkohol nepiji.
- ...si klidně zajdu na pivo nebo si dám jiný alkohol.

19) Pokud Vám během směny nebo před směnou (např. gratulace kolegovi k narozeninám) nabídne alkohol, pak:

- Ze zásady odmítnu
- připiji si

20) Alkohol před pracovní směnou ...

- ...nepiji, neboť jsem si vědom(a), že bych mohla pod vlivem alkoholu v zaměstnání způsobit škody na majetku a zdraví
- ...piji bez ohledu na možná rizika

21) Pokud před nástupem do směny víte (např. jsem si hladinu alkoholu změřil(a) alkoholtesterem), že máte v krvi alkohol:

- Situaci neřeším a spoléhám na to, že nebudu kontrolován(a)
- Omluvím se v práci např. pro nevolnost, neboť jsem si vědom(a), že mohu svým jednáním způsobit škody na zdraví a majetku

Nastoupím do práce, ale věnuji řízení větší pozornost než obvykle

22) Jestliže všichni v kolektivu pijí (např. na oslavě), není snadné být jediným, kdo nepije

Ano, raději se vždycky přidám, abych nebyl(a) pro smích.

nenechám se ovlivnit ostatními jen proto, abych zapadl(a).

nezajímá mě, co si ostatní myslí. Vím, proč nepiji.

23) O tom, jestli půjdete večer před pracovní směnou do restaurace, kde budu konzumovat alkohol, rozhoduji sám(a):

ano.

ne.

24) Pokud Vám někdo nabízí alkohol před jízdou

Jasně ho odmítnu

Zvažuji, jestli bych to nezvládl(a), ale nakonec odmítnu

Zvažuji. Jestli bych to nezvládl(a) a nakonec podlehnu

25) Měřit hladinu alkoholu v krvi před nástupem do pracovní směny, v případech, kdy hrozí, že je v krvi zbytkový alkohol:

není nutné, čas od času to risknu a ještě jsem problémy neměl(a)

by se mělo vždy

26) Když pijete alkohol

Vždycky vím, kdy přestat, kde je „moje míra“

Po nějakém množství se už těžko kontroluji a někdy nevím, kdy přestat

Podle okolností se dokážu dost kontrolovat, ale někdy se taky kontrolovat přestanu

27) Protože víte, že Vás čeká událost, kde se nevyhnete konzumaci alkoholu a hned na to jdete do služby...

Pokusím se danou událost přesunout na jiný termín

Vezmu si v práci dovolenou

Domluvím se s kolegou na výměně služby

Věci neřeším a nechám vše, tak jak to je

28) Od doby, kdy jste začal(a) pracovat jako řidič MHD, jsem:

- přizpůsobil svoje návyky ve vztahu ke konzumaci alkoholu a před pracovní směnou nepiji,
- své zvyky nijak výrazně nezměnil.

29) Do jaké míry ovlivní Vaše chování a jednání vypitý alkohol?

- Záleží na tom, kolik jsem toho vypila(a)
- Vždycky mě nějak ovlivní, ať už si to uvědomuji nebo ne
- Piji tolik, aby mě to nijak neovlivnilo
- Alkohol na mě nemá prakticky žádný vliv, hodně „vydržím“